KIỆT TÁC SÂN KHẤU THẾ GIỚI

BÔMACSE

ĐÁM CƯỚI FIGARÔ

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU

KIỆT TÁC SÂN KHẤU THẾ GIỚI

BÔMACSE

ĐÁM CƯỚI FIGARÔ

TRỌNG ĐỨC *dịch*

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU
HÀ NỘI - 2006

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

*Tủ sách **Kiệt tác Sân khấu thế giới** ra mắt bạn đọc là công sức của nhiều thế hệ Sân khấu nối tiếp sưu tầm, nghiên cứu, dịch thuật và giới thiệu với bạn đọc Việt Nam suốt hơn nửa thế kỷ qua, có ảnh hưởng lớn không chỉ về Sân khấu mà có tầm ảnh hưởng đến phát triển văn học nghệ thuật Việt Nam nói chung. Tất nhiên tiếp nhận và giao lưu văn hóa nghệ thuật không diễn ra một chiều mà tác động qua lại.*

Bắt đầu từ các tác phẩm cổ đại Hy Lạp, Trung Quốc, Ấn Độ với các tên tuổi hàng đầu về bi kịch và hài kịch như: Exkhin, Ơripít, Xôphốc, Vương Thừa Phủ, Kaliđáx... bộ sách trải rộng qua nhiều thời kỳ rực rỡ của Sân khấu thế giới như thời đại Phục Hưng, Lãng mạn và Hiện đại... giới thiệu những kiệt tác chói sáng có sức

sống xuyên qua nhiều thế kỷ của những nhà viết kịch kiệt xuất như Sếchxpia, Sinlơ, Môlie, Coócnây, J.Gớt, Gôgôn, Ípxen, Muyxê, Ghenman, B.Brếch, Sêkhốp, Bếckét, Raxin, Jăng Anui, Camuy, Tào Ngu... Nhiều tác phẩm ra đời từ hàng ngàn năm trước nhưng tư tưởng và nghệ thuật vẫn đồng hành với bạn đọc và khán giả hôm nay.

Tác phẩm của ba tác giả Sân khấu Việt Nam: Đào Tấn, Nguyễn Huy Tưởng, Nguyễn Đình Thi có mặt trong Tủ sách Kiệt tác Sân khấu thế giới đã đáp ứng đòi hỏi của đông đảo bạn đọc.

***Nhà xuất bản Sân khấu** cảm ơn Hội đồng tuyển chọn gồm các nhà Sân khấu học tiêu biểu do NSND Trọng Khôi - Chủ tịch Hội nghệ sĩ Sân khấu Việt Nam làm Chủ tịch và Công ty Minh Thành - Bộ Chỉ huy Quân sự TP Hồ Chí Minh đã giúp đỡ tận tình, trách nhiệm cao để Tủ sách kiệt tác kịp thời ra mắt bạn đọc trọn vẹn 100 cuốn trong năm 2006, chào mừng những sự kiện trọng đại của đất nước.*

Xin trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc.

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU

TÍNH CÁCH VÀ PHỤC TRANG CỦA CÁC NHÂN VẬT TRONG VỞ

BÁ TƯỚC ALMAVIVA: vai này phải đóng một cách rất quý phái, nhưng phong nhã và ung dung. Không vì sự trụy lạc của trái tim mà để mất tí gì của phong cách ưu nhã của y. Theo phong tục của thời đó, các bậc quyền quý thường vẫn có tác phong đùa cợt trong tất cả mọi mưu đồ về phụ nữ. Nhân vật này luôn luôn bị hy sinh, cho nên vai trò càng khó diễn tả. Nhưng khi được một diễn viên ưu tú (Ô. Môlê)[1] sắm vai, nó đã làm nổi bật tất cả các vai khác, và đảm bảo sự thành công cho vở kịch.

Y phục mặc trong hồi thứ nhất và thứ hai, là một bộ áo đi săn với đôi giày có cổ lên đến nửa ống chân, theo lối phục trang Tây-ban-nha ngày trước. Từ hồi thứ ba đến hết vở, chuyển sang một bộ áo lộng lẫy cũng theo phục trang hồi đó.

---

(1) Francois-René Molé (1734-1802), sắm những vai si tình, không ai bắt chước nổi. Tác giả ca tụng ở đây tài năng của các diễn viên chính, đã có công làm cho vở kịch của ông được thành công lớn ngay từ những buổi đầu.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: bị hai mối tình cảm trái ngược giằng co, chỉ nên biểu lộ một mối cảm xúc bị nén đi, hoặc một nỗi tức giận rất ôn hoà; nhất là đừng có cái gì làm giảm giá, trước mắt khán giả, tính cách dễ thương và đức hạnh của nàng. Vai này là một trong những vai khó đóng nhất trong vở, đã làm vẻ vang vô cùng cho tài năng lớn của Cô Xanh Valem.

Y phục của nàng trong những hồi thứ nhất, thứ hai và thứ tư là một bộ áo dài(1) thoải mái, và không có một tí trang sức gì trên đầu: nàng ở nhà mình, và coi là đương khó ở. Đến hồi thứ năm, nàng ăn mặc và bới tóc cao theo kiểu của Xuyzan.

FIGARÔ: Hết sức lưu ý diễn viên nào sắm vai này, phải thấm nhuần sâu sắc tinh thần của nó, như Ô. Đazanhcua(2) đã làm. Nếu chỉ trông thấy ở trong vai này, khiếu lý trí gia vị thêm đôi chút vui tính và đôi lời ứng đối sắc sảo, nhất là nếu hơi làm cho nó thành khôi hài một tí, tức là làm hạ phẩm giá một vai trò mà Ô. Prêvin(3), nhà diễn viên bậc nhất của kịch trường, đã xét rằng nó sẽ làm vẻ vang cho tài năng của diễn viên nào nắm được những biến thái

---

(1) *Lévite*: kiểu áo dài nam hoặc nữ, phảng phất giống kiểu áo các thầy tu.

(2) Joseph-Jean-Bapliste Albouy, tức Dazincourt (1747 - 1809).

(3) Diễn viên này (Pierre-Louis Dubus, tức Préville), vì nhiều tuổi không sắm được vai Figarô, nên đã sắm vai Briđoađông, với rất nhiều sáng tạo.

muôn hình muôn vẻ của nó, và vươn tới được một quan niệm đầy đủ trọn vẹn của nó.

Y phục cũng như trong vở *Người thợ cạo thành Xêvin.*

XUYZAN: - Con người trẻ trung khôn khéo, rí rỏm và hay chế nhạo, nhưng không phải là cái thứ bông lơn gần như trâng tráo của các vai con nhài cám dỗ của chúng ta; tính tình dễ thương của chị đã được phác hoạ trong bài tựa và chính ở đó mà nữ diễn viên nào chưa được xem cô Côngta[1], phải nghiên cứu để diễn tả cho thật đúng.

Y phục của chị trong bốn hồi đầu, là một bộ áo chẽn[2] màu trắng có những vạt rủ buông, rất lịch sự, cái váy cũng vậy, với một chiếc mũ vải, từ đó về sau được các bà bán mũ của ta gọi là mũ *kiểu Xuyzan.* Trong cuộc khánh tiết của hồi thứ tư, bá tước đội lên đầu chị một chiếc mũ vải có tràng mạng dài thướt tha, có những lông chim cao vút và những dải buộc màu trắng. Hồi thứ năm, chị mặc bộ áo dài của bà chủ, và trên đầu không có tí trang sức nào.

Macxơlin: - Một người đàn bà thông minh, bẩm sinh hơi nóng tính, nhưng vì những lỗi lầm và nhờ sự từng trải nên tính tình đã được cải biến. Nữ diễn viên

---

(1) Louise Contat (1760 - 1815), xuất sắc trong những vai cô gái lẳng lơ.

(2) Áo của phụ nữ nông thôn, mặc chẽn sát người.

sắm vai này, nếu có được một vẻ cao ngạo đúng chỗ và đạt tới được một phong độ cao thượng rất hợp đạo lý tiếp theo cuộc mẹ con nhận nhau ở hồi thứ ba, thì sẽ góp phần làm tăng thêm rất nhiều hứng thú của tác phẩm.

Y phục của các thị nữ Tây-ban-nha, màu sắc nhũn nhặn, đầu chụp một chiếc mũ chỏm.

ANTÔNIÔ: - Vai này chỉ nên tỏ vẻ say ngà ngà, hơi rượu hả dần; đến hồi thứ năm thì hầu như không thấy mình là say nữa.

Y phục một dân quê Tây-ban-nha, hai cánh tay áo buông lủng lẳng phía sau: mũ và giày trắng.

FĂNGSÉT:- Một cô bé mười hai tuổi, rất ngây thơ. Áo chẽn nhỏ màu nâu có những nẹp và khuy bạc, váy màu rực rỡ, và đầu đội một chiếc mũ vải đen có cắm những lông chim. Đó cũng là y phục của những cô gái quê khác trong buổi lễ cưới.

SÊRUYBANH: - Vai này chỉ có thể sắm bởi một phụ nữ trẻ tuổi và rất xinh đẹp, như đã làm[1]; ở các rạp kịch của chúng ta, không có diễn viên đàn ông nào rất trẻ tuổi và lại khá thuần phục để cảm thấy được tất cả những nét tế nhị của vai đó. Quá ư rụt rè trước mặt nữ bá tước, ở những nơi khác lại là một

(1) Tác giả định nói đến Cô Ôliviê, đã sáng tạo vai này. Từ đó về sau, theo lời dặn của tác giả, đều là nữ diễn viên cải trang, trừ một vài ngoại lệ.

anh chàng tinh quái hóm hỉnh; căn bản của tính cách hắn là một mối khao khát băn khoăn và mơ hồ. Hắn đương vươn đến tuổi dậy thì, nhưng không có dự kiến, không có những hiểu biết, và toàn tâm toàn ý lao vào mỗi sự cố; nói tóm lại, hắn là con người mà mọi bà mẹ, trong thâm tâm, đều mong muốn con trai của mình được như thế, tuy các bà cũng rất khổ lòng vì thế.

Y phục của hắn ở hồi thứ nhất và thứ hai, là y phục lộng lẫy một gã thị đồng[1] ở triều đình Tây-ban-nha, màu trắng và thêu chỉ bạc; tấm áo choàng nhẹ màu xanh lam khoác trên vai, và một chiếc mũ cắm đầy những lông chim. Đến hồi thứ tư, hắn mặc áo nịt, váy và đội mũ vải như những thiếu nữ nông thôn đưa hắn đến. Hồi thứ năm, một bộ áo đồng phục sĩ quan, một mão chương[2] và một thanh kiếm.

BÁCTÔLÔ: - Tính cách và y phục như trong vở *Người thợ cạo thành Xêvin*; ở đây, y chỉ là một vai phụ.

BAZIN:- Tính cách và y phục như trong vở *Người thợ cạo thành Xêvin*; ở đây, y chỉ là một vai phụ.

---

(1) *Thị đồng (page)*: một thiếu niên con nhà dòng dõi, vào ở hầu một nhà đại quý tộc, đã tập nghề võ bị.

(2) *Lão chương (cocarde)*: một thứ huy chương gắn trên mũ.

BRIĐÔAZÔNG: - Diễn viên phải có cái tự tin hồn nhiên và thẳng thắn của những con vật đã hết tính rụt rè sợ sệt. Tật nói lắp của y chỉ là một vẻ duyên dáng thêm, chỉ nên để cho người ta cảm thấy thoang thoảng thôi; và diễn viên sẽ sai lầm nặng nề và sẽ diễn sai hẳn ý nghĩa, nếu đi tìm ở điểm đó tính chất vui ngộ của vai trò. Tính chất này hoàn toàn nằm ở sự đối lập giữa cái trang nghiêm của chức vụ y với cái lố bịch của tính cách y: và diễn viên càng làm cho vai đó ít khôi hài, thì càng tỏ ra có tài chân chính.

Y phục của y là một bộ áo dài quan toà Tây-ban-nha, không rộng thùng thình bằng áo các quan chánh án của chúng ta, gần giống như áo thày tu: một bộc tóc giả, cổ đeo một miếng vải trắng kiểu Tây-ban-nha, và tay cầm một cái roi dài màu trắng.

ĐUBLƠ-MANH: Ăn mặc như viên thẩm phán: nhưng cái roi trắng ngắn hơn.

VIÊN TRƯỞNG TOÀ: Áo chẽn, áo choàng, kiếm như kiểu Crixpanh[1], nhưng đeo bên cạnh, không có thắt lưng da. Không đi giày có cổ, đi giày thường,

---

(1) *Crixpanh* (Crispin): tên một nhân vật hài kịch nước Ý, sau trở thành "điển hình" của hài kịch, mà tính cách và y phục đã thành ước lệ. Tính cách thì vui ngộ, tráng tráo, vô sỉ. Y phục thì bao giờ cũng có đeo kiếm, với một thắt lưng bằng da trâu.

màu đen; một bộ tóc giả màu trắng thưa và dài, uốn xoắn nghìn vòng; một cái roi trắng ngắn.

GRIPPƠ-XÔLÂY: - Áo nông dân, hai cánh tay buông thõng, áo ngoài màu thắm, mũ trắng.

MỘT THIẾU NỮ CHĂN CHIÊN: - Y phục như Făngset.

PÊĐRY: Áo ngắn, gilê, thắt lưng, roi ngựa, và giày ủng của người đánh xe trạm, trên đầu chụp một tấm lưới bọc tóc, mũ của người đưa thư.

Những nhân vật câm: - Kẻ thì mặc áo quan toà, kẻ thì mặc áo nông dân, kẻ khác mặc chế phục[1].

---

(1) *Chế phục (livrée)*: quần áo của gia nhân các nhà quyền quý, mỗi nhà có kiểu riêng và màu sắc riêng.

NHÂN VẬT

BÁ TƯỚC ALMAVIVA	- Thủ trưởng tư pháp xứ Anđaludi.
BÁ TƯỚC PHU NHÂN	- Vợ y.
FIGARÔ	- Hầu phòng của bá tước và giữ cửa dinh thự.
XUYZAN	- Đệ nhất thể nữ của bá tước phu nhân và vị hôn thê của Figarô.
MACXOLIN	- Nữ cần vụ.
ANTÔNIÔ	- Người làm vườn của dinh thự, cậu của Xuyzan và bố của Făngsét.
FĂNGSÉT	- Con gái Antôniô.
SÊRUYBANH	- Đệ nhất thị đồng của bá tước.
BÁCTÔLÔ	- Thầy thuốc của thành Xêvin.

BAZIN - Thày dạy dương cầm của bá tước phu nhân.

ĐÔN GUYXMAN BRIĐOAZÔNG - Thẩm phán.

ĐUBLƠ-MANH - Lục sự, thư ký của Đôn Guyxman.

MỘT VIÊN TRƯỞNG TOÀ

GRIPPPƠ-XÔLÂY - Mục đồng.

MỘT THIẾU NỮ CHĂN CHIÊN

PÊĐRY - Mã phu của bá tước.

Nhân vật câm:

ĐÁM NÔ BỘC.

ĐÁM NỮ NÔNG DÂN.

ĐÁM NÔNG DÂN.

Chuyện xảy ra ở dinh thự Aguax-Frexcax, cách thành Xêvin ba dặm.

Vị trí các diễn viên

Để làm dễ dàng các động tác diễn xuất, tác giả đã lưu ý viết ở đầu mỗi lớp tên các nhân vật theo thứ tự mà khán giả trông thấy họ ở sân khấu. Nếu họ có một chuyển dịch quan trọng nào trong lớp kịch, thì sẽ chỉ rõ bằng một thứ tự mới, viết thành lời chú thích ngay lúc xảy đến. Duy trì những vị trí diễn xuất tốt, là điều quan trọng; các diễn viên đầu tiên tạo ra truyền thống, nếu buông lơi thì cả trò diễn xuất các vở sẽ bị lỏng lẻo ngay, điều đó rồi sẽ làm cho những ban kịch lơ là bị liệt vào hàng những diễn viên nghiệp dư non kém nhất.

HỒI MỘT

(Sân khấu hình dung một gian buồng đồ đạc đã dọn quang đi mất nửa phần; một ghế bành lớn của người ốm đặt giữa buồng, Figarô lấy thước đo sàn nhà[1]. Xuyzan, đứng trước gương, đang giắt lên đầu một vòng hoa cam, gọi là mũ cô dâu).

LỚP I

FIGARÔ, XUYZAN

FIGARÔ: - Bề mười-chín piê, bề hăm sáu[2].

XUYZAN: - Này, Figarô, mũ cưới của em đây này: anh thấy thế này có hơn không?

FIGARÔ: (*Cầm lấy hai tay chị*) - Thật là tuyệt trần, cô em xinh đẹp của anh ạ. Ồ! Vành hoa trinh bạch xinh xinh này, đội lên

(1) Thước đây là một cái thước cũ, gọi là *toazơ* (toise), dài bằng 1,949m.

(2) Ước chừng 6,50m và 8,50m

đầu một cô gái đẹp, buổi sáng ngày hôn lễ, thật là mê ly, trong con mắt si tình của một chú rể!...

XUYZAN: (*Rút lui*) - À, cậu đương đo đạc cái gì vậy, cậu em?

FIGARÔ: - Em bé Xuyzan ạ, anh đương ngắm xem bộ giường đẹp mà Đức ông cho chúng mình, kê ở đây có xinh không.

XUYZAN: - Trong gian buồng này à?

FIGARÔ: - Đức ông nhường nó cho chúng ta đấy.

XUYZAN: - Nhưng mà tôi, tôi không muốn.

FIGARÔ: - Tại sao?

XUYZAN: - Tôi không muốn.

FIGARÔ: - Tại sao chứ?

XUYZAN: - Tôi không thích.

FIGARÔ: - Phải nói vì lẽ gì chứ.

XUYZAN: - Tôi không muốn nói thì sao?

FIGARÔ: - Ối chà! Đàn bà, khi họ đã nắm chắc được mình rồi!

XUYZAN: - Chứng tỏ rằng tôi phải, có nghĩa là thừa nhận rằng tôi có thể trái. Anh có phải là người sẵn sàng phục tùng tôi, hay không nào?

FIGARÔ: - Em cáu kỉnh với gian buồng tiện nghi nhất trong dinh thự, và ở đúng giữa khoảng hai biệt thất. Ban đêm, nếu Bà

lớn khó ở, bà sẽ gọi chuông phía bà; vút! chỉ hai bước là em đã ở buồng bà. Đức ông muốn cái gì? Chỉ việc lắc chuông phía ông: hấp! Chỉ nhảy ba cái là anh đã đến nơi.

XUYZAN: - Hay lắm! Nhưng khi Đức ông đã *lắc chuông* buổi sáng để sai anh đi một việc quan trọng và lâu dài, vút! chỉ hai bước là Đức ông đã đến cửa buồng em, và hấp! chỉ nhảy ba cái...

FIGARÔ: - Em nói như vậy là có ý nghĩa thế nào?

XUYZAN: - Phải yên lặng mà nghe em nói mới được.

FIGARÔ: - Thì có chuyện gì nào? Trời ơi!

XUYZAN: - Anh bạn ơi, có chuyện rằng, ve vãn những gái đẹp quanh miền đã chán rồi, ông bá tước Almaviva muốn trở về dinh thự, nhưng không phải là về phòng vợ ông: chính là vợ anh, nghe chưa, mà ông ta ngấp nghé, với hy vọng rằng gian buồng này sẽ không phương hại gì cho những rắp tâm của ông ta. Và đó là điều mà lão Bazin trung thành, cán sự nghiêm túc của những trò hoan lạc của Đức ông, và là ông thày dạy hát cao quý của em, hằng ngày vẫn véo von rót vào tai em, khi dạy em hát.

FIGARÔ: - Bazin! hỡi chú mày, nếu có bao giờ một chặp củi tươi, giáng vào sống lưng, mà uốn thẳng lại được hẳn hoi tử tế ống tuỷ xương sống cho một kẻ nào...

XUYZAN: - Anh chàng ngây thơ! Anh tưởng rằng món hồi môn người ta cho em, là vì say mê tài cán của anh đấy hẳn?

FIGARÔ: - Kể công lênh ta cũng khá đầy đủ để hy vọng điều đó.[1]

XUYZAN: - Những người tài trí thật là ngu![2]

FIGARÔ: - Người ta vẫn nói thế.

XUYZAN: - Nhưng khốn nỗi người ta lại chẳng muốn tin là thế!

FIGARÔ: - Thế là người ta sai lầm.

XUYZAN: - Nói để anh biết rằng ông ta dùng món hồi môn đó để đòi em bí mật cho ông ta một khoảnh khắc đồng hồ chỉ có hai người với nhau để hưởng cái quyền lãnh chúa xưa[3]... Anh cũng biết rõ là cái quyền đó phiền đến thế nào!

---

(1) Ám chỉ chuyện cũ: Figarô đã có công giúp Almaviva lấy được Rôzin. (Xem vở *Người thợ cạo thành Xêvin*)

(2) Câu nói trứ danh hồi đó, thường được gán cho Sãngfo nhà luân lý học nước Pháp (1741 - 1794).

(3) Quyền lãnh chúa: cái quyền của các lãnh chúa ở nhiều nước phương Tây thời phong kiến bắt thần dân, khi cưới vợ, phải để cho lãnh chúa phá tân cô dâu trước khi vợ chồng làm lễ động phòng.

FIGARÔ: - Anh biết rõ đến nỗi, nếu ông Bá tước, khi cưới vợ, không phế trừ cái quyền nhơ nhuốc đó, thì không đời nào anh chịu cưới em trong lãnh địa của ông ta.

XUYZAN: - Thế thì! ông ta đã phế bỏ nó, nhưng bây giờ lại hối tiếc; và ông ta định ngày hôm nay lén lút chuộc lại cái quyền đó ở tay cô dâu của anh.

FIGARÔ: (*Gãi đầu*) - Đầu ta mềm nhũn vì chuyện không ngờ và trán ta được vun bón phì nhiêu[1]...

XUYZAN: - Đừng gãi nó mà!

FIGARÔ: - Có hại gì?

XUYZAN: (*Cười*) - Nhỡ nó mọc ra một cái nụ[2] con, thì những kẻ mê tín.,,

FIGARÔ: - Cười à, con ranh! Hà! Giá có cách nào đánh lừa được tên bợm già đó, cho hắn mắc bẫy cò ke, và vơ lấy vàng của hắn!

XUYZAN: - Mưu mô và tiền bạc; đúng phạm vi hoạt động của anh rồi.

---

(1) Nghĩa bóng: đầu óc của ta được kích thích, sẽ đâm chồi nảy lộc (nảy ra nhiều ý kiến, mưu mẹo..)

(2) Tiếng Pháp *bouton* có nghĩa là cái *nụ hoa*, và cũng có nghĩa là cái *mụn nhọt*. Ở đây Xuyzan từ nghĩa nọ chuyển sang nghĩa kia để giễu cợt Figarô (vì cái trán mọc mụn, tức là mọc sừng).

FIGARÔ: - Ta chẳng vì ngượng ngùng mà dừng tay.

XUYZAN: - Vì sợ chăng?

FIGARÔ: - Làm một việc nguy hiểm, chả khó gì đâu, nhưng làm cho thành công mà thoát khỏi nguy cơ, mới là khó: vì, ban đêm lẻn vào nhà một kẻ, nẫng được vợ hắn, và chịu một trăm roi đòn đền công ở đó, chả có gì dễ hơn; có hàng nghìn đứa vô lại ngu dốt đã làm rồi[1]. Nhưng... *(Nghe có tiếng gọi chuông từ bên trong)*

XUYZAN: - Bà lớn thức dậy đó; bà đã đinh ninh dặn em phải là người đầu tiên đến hầu chuyện bà buổi sáng ngày hôn lễ của em.

FIGARÔ: - Lại có chuyện gì ngầm bên trong nữa đấy?

XUYZAN: - Gã chăn chiên bảo rằng như thế là lấy may cho những bà vợ bị chồng ghẻ lạnh. Chào nhé, cu cậu Fi, Fi, Figarô. Hãy nghĩ về việc của chúng mình đi.

FIGARÔ: - Để mở mang trí não cho anh, hãy hôn anh một cái tí xíu nào!

---

(1) Câu đối thoại này, đã được tác giả sửa đi chữa lại nhiều lần trong các bản thảo, nhưng cũng vẫn chưa thành công, vì cái ví dụ kể trên không phù hợp với tình huống và nhân vật của lớp kịch.

XUYZAN: - Hôn tình nhân của em hôm nay! Đừng hòng! Thế ngày mai chồng của em sẽ bảo sao? (*Figarô ôm chị hôn)*

XUYZAN: · Ơ kìa! ơ kìa!

FIGARÔ: - Là vì em không tưởng tượng nổi tình yêu của anh.

XUYZAN: (*Vuốt quần áo bị nhàu*) - Đồ ông mãnh ám quẻ, bao giờ thì ông mới thôi không kể lể tình yêu với tôi suốt từ sáng đến tối?

FIGARÔ: (*Bí mật*) - Khi nào anh có thể chứng tỏ tình yêu với em suốt từ tối đến sáng (*Lại có tiếng chuông gọi lần thứ hai*)

XUYZAN: (*Từ xa, chụm ngón tay trên miệng*) - Đây, cái hôn của ông đây, thưa ông; chỉ có thế thôi.

FIGARÔ: (*Chạy theo chị*) - À! Cô nhận cái hôn của tôi ban nãy, có phải như thế này đâu.

LỚP II

FIGARÔ, Một mình.

Con bé dễ thương tệ! Bao giờ cũng tươi cười, xanh mơn mởn, nhí nhảnh thông minh, tình tứ và mặn mà! Nhưng đoan chính!... (*Anh bước đi mạnh mẽ, vừa xoa xuýt bàn tay*) Chà! Đức ông! Đức ông yêu quý của tôi! Ngài định lừa phỉnh tôi chắc? Tôi cũng vẫn tìm hiểu vì lẽ gì, đã cử tôi vào chức giữ cửa, bây giờ ngài lại lôi tôi đi theo vào đoàn ngoại sứ của ngài và đặt tôi vào chân chạy công văn. Tôi hiểu rồi, Ngài Bá tước ơi! Cùng một lúc ba cuộc phong chức: ngài, làm công sứ đặc sai; tôi, mã phu chính trị, Xuyzông[1], làm Phu nhân sở tại, bà Đại sứ bỏ túi, thế rồi đi một quãng đường xa tít! Tôi thì lấm láp bết bê, dừ xương sống cho vinh quang của dòng họ ngài; còn ngài,

---

(1) *Xuyzông*, tức là Xuyzan, gọi cách thân mật âu yếm.

thì hạ cố góp phần tăng đinh cho dòng họ của tôi! Thật là có đi có lại, mới toại lòng nhau! Nhưng Đức ông ơi, có bề quá lạm đấy! Cùng một lúc, ở Luân-đôn, ngài làm công cán cho Chúa của ngài và làm cả công cán cho Đày tớ của ngài nữa! Đại diện đồng thời cho Nhà Vua và cho cả nhà cháu nữa, trong một triều đình ngoại quốc, thật là thái quá nửa phần, thật là thái quá. - Còn chú mày, Bazin! thằng xảo quyệt, bậc đàn em của tao! Để tao dạy cho mày múa rìu qua mắt thợ[1]; để tao... Không, ta hãy giấu đòn với chúng, để làm cho chúng đâm chém lẫn nhau. Hãy chú ý về cái ngày hôm nay, ông Figarô ơi! Trước hết, ông hãy xúc tiến cuộc khánh tiết cho sớm giờ, để hôn lễ được chắc chắn hơn; gạt bỏ một mụ Macxơlin, thèm khát ông như quỷ đói; vơ lấy tiền vàng và các tặng phẩm; đánh lừa những trò tình dục vặt của ngài Bá

(1) Nguyên Pháp văn: "Je veux t'apprendre à clocher devant les boiteux", nghĩa là "tao muốn dạy cho mày đi khập khiễng trước mặt những người thọt.

tước; giần cho quý ông Bazin[1] một trận ra trò, và...

LỚP III

MÁCXƠLIN, BÁCTÔLÔ, FIGARÔ.

FIGARÔ: (*Dừng lời*) - ... Hề, hề, hề! Ông Bác sĩ to béo đến đây kia; cuộc khánh tiết sẽ đầy đủ. Hề! kính chào Bác sĩ yêu quý của lòng tôi. Phải chăng Ngài tới dinh thự vì lễ cưới của tôi với Xuyzông?

BÁCTÔLÔ: (*Khinh khỉnh*) - À! Thưa quý ông, không phải đâu ạ.

FIGARÔ: - Bởi vì nếu thế chả hoá ra hào sảng quá!

BÁCTÔLÔ: - Cố nhiên, và cũng ngu dại quá!

FIGARÔ: - Chả là tôi đã vô phúc quấy rối lễ cưới của ngài mà[2]!

BÁCTÔLÔ: - Ông có chuyện gì khác nói với chúng tôi không?

---

(1) Pháp văn *Monsieur du Basile*, thêm vào cái tên Basile một chữ *du* (dấu hiệu quý tộc) một cách chế giễu mỉa mai, vì *du* có nghĩa là *de le* mà *de* là dấu hiệu quý tộc, nhưng *le Basile* lại có nghĩa là : *thằng Bazin*.

(2) Xem vở *Người thợ cạo* (Hồi IV, lớp cuối).

FIGARÔ: - Chắc là họ đã không chăm sóc con la[1] của ngài!

BÁCTÔLÔ: (*Tức giận*) - Chuyện dai như chão! Thôi, để chúng tôi yên.

FIGARÔ: - Bác sĩ, ngài nổi giận à? Những người trong nghề của ngài thật là gỗ đá! Quả thực... chả thương gì giống vật hơn là... giống người[2]! Vĩnh biệt, Macxơlin. Bà vẫn có ý muốn kiện tụng tôi đấy chăng?

Sao cứ phải thù nhau vì lẽ chẳng yêu nhau![3]

Tôi xin theo ý kiến của Bác sĩ.

BÁCTÔLÔ: - Có chuyện gì vậy?

FIGARÔ: - Bà ấy kể cho ngài nghe đến chán chê. *(Anh đi vào)*

---

(1) Xem vở *Người thợ cạo* (Hồi II, lớp 4).

(2) Một lối nói thông dụng của tiếng Pháp, nghĩa là giống vật chẳng thương, của giống người cũng chẳng thương.

(3) Thơ trích trong vở kịch *Nanin* của Volter (Hồi III, lớp 6).

LỚP IV

MACXƠLIN, BÁCTÔLÔ

BÁCTÔLÔ: (*Nhìn theo anh*) - Cái thằng mất dạy vẫn chứng nào tật nấy! Trừ phi nó bị lột xác tươi thì không kể, chứ tôi xin đoan trước rằng nó sẽ chết trong bộ da một thằng đại láo xược...

MÁCXƠLIN: (*Ngắm nghía lão*) - Vậy đó, ông Bác sĩ muôn đời ơi, lúc nào ông cũng nghiêm trọng khệnh khạng đến nỗi người ta có thể chết trong khi chờ đợi ông đến cứu chữa, cũng như người ta đã cưới nhau ngày trước mặc dầu ông ra sức đề phòng.

BÁCTÔLÔ: - Bao giờ cũng chua chát và khiêu khích! Nào, thế có chuyện gì làm cho sự có mặt của tôi trong dinh thự này cần thiết đến thế? Ông Bá tước bị một tai nạn gì chăng?

MÁCXƠLIN: - Thưa bác sĩ, không ạ.

BÁCTÔLÔ: - Hay là, nhờ ơn Chúa, cô ả Rôzin, Bá tước phu nhân lừa lọc, bị khó ở chăng?

MÁCXƠLIN: - Nàng héo hon ủ rũ.

BÁCTÔLÔ: - Vì bệnh gì?

MÁCXƠLIN: - Vì bị chồng chểnh mảng.

BÁCTÔLÔ: (*Vui sướng*) - Hà, ông chồng quý hoá trả thù cho ta!

MÁCXƠLIN: - Không biết nên nhận định về Bá tước như thế nào: ông ta vừa ghen tuông lại vừa phóng dật.

BÁCTÔLÔ: - Phóng dật bởi nhàn cư, ghen tuông vì thể diện; nhất định là thế.

MÁCXƠLIN: - Như hôm nay, chẳng hạn, ông ta gả cô Xuyzan nhà ta cho Figarô của ông ta, và ban ơn dồi dào cho anh chàng để chiếu cố cuộc hôn nhân đó...

BÁCTÔLÔ: - Cuộc hôn nhân mà ông lớn đã làm cho trở thành cần thiết!

MÁCXƠLIN: - Không hẳn thế đâu, nhưng là cuộc hôn nhân mà ông lớn muốn giúp vui ngầm với cô dâu...

BÁCTÔLÔ: - Của anh chàng Figarô? Đó là một cuộc mua bán người ta có thể thương lượng với hắn mà.

MÁCXƠLIN: - Lão Bazin quả quyết rằng không.

BÁCTÔLÔ: - Lại cái thằng ăn cắp ấy cũng trú ngụ ở đây? Thật là một cái tổ quỷ! Ê! Nó làm cái trò gì ở đây vậy?

MÁCXƠLIN: - Làm tất cả mọi điều ác hại mà lão có

thể làm được. Nhưng điều tai hại nhất mà tôi được thấy, là mối tình say đắm nhũng nhẽo của hắn đối với tôi từ bao lâu nay.

BÁCTÔLÔ: - Ở vào địa vị bà, thì tôi đã vài chục lần giũ phắt sự đeo đuổi của hắn rồi.

MÁCXƠLIN: - Bằng cách nào?

BÁCTÔLÔ: - Bằng cách lấy phăng ngay hắn.

MÁCXƠLIN: - Bông lơn nhạt thếch và ác độc! Sao ông không giũ phắt sự đeo đuổi của tôi bằng cách đó? Há chẳng phải là bổn phận của ông đó sao? Những lời cam kết, ông chẳng nhớ gì nữa ư? Chả biết ông có còn nhớ tí gì về thằng bé Emmanuyen của chúng ta, kết quả của một mối tình đã bị quên lãng, đáng lẽ phải đưa chúng ta đến chuyện cưới xin?

BÁCTÔLÔ: (*Bỏ mũ ra*) - Bà gọi tôi từ Xêvin đến đây, có phải là để nghe những chuyện dấm dớ đó chăng? Và cái bệnh lấy chồng của bà nó lại lên cơn kịch liệt như vậy...

MÁCXƠLIN: - Ừ thì, thôi không nói chuyện đó nữa. Nhưng nếu không có cái gì thúc đẩy được ông lấy tôi cho phải lẽ, thì ít ra ông cũng nên giúp đỡ cho tôi lấy được một người khác chứ.

BÁCTÔLÔ: - À! Rất sẵn lòng; nào, nói chuyện. Nhưng chả biết con người trần tục nào bị trời xanh và phụ nữ ghét bỏ...?

MÁCXƠLIN: - Hừ! Lại còn có thể là ai nữa, bác sĩ ơi, nếu chẳng phải con người đẹp trai, vui vẻ, hoà nhã Figarô?

BÁCTÔLÔ: - Cái thằng ba que ấy à?

MÁCXƠLIN: - Không bao giờ giận dữ, lúc nào cũng tươi vui, đem hiện tại đến cho niềm hoan lạc, và lo nghĩ về tương lai cũng ít như về dĩ vãng! khoái hoạt, hào hiệp! hào hiệp...

BÁCTÔLÔ: - Như một thằng ăn cắp.

MÁCXƠLIN: - Như một vị Lãnh chúa! Nói tóm lại, dễ thương: nhưng tàn ác nhất đời!

BÁCTÔLÔ: - Thế còn Xuyzan của hắn?

MÁCXƠLIN: - Con ranh con sẽ chẳng lấy được hắn, nếu ông vui lòng giúp tôi, ông bác sĩ thân ái của tôi ạ, để đòi hỏi thi hành một điều cam kết của hắn với tôi.

BÁCTÔLÔ: - Ngay trong ngày hôn lễ của hắn?

MÁCXƠLIN: - Có những cuộc hôn lễ còn tiến sâu hơn nữa mà người ta cũng phá vỡ như không: và nếu tôi không ngại tiết lộ một chuyện kín nho nhỏ của phụ nữ!...

BÁCTÔLÔ: - Phụ nữ có chuyện kín gì giấu cả thầy thuốc chữa bệnh cơ thể[1] ư?

MÁCXƠLIN: - Ồ! Ông biết thừa rằng tôi chả có gì giấu ông! Nữ tính chúng tôi nồng nàn, nhưng e lệ: dẫu rằng chúng tôi bị một thứ ma lực hấp dẫn tới lạc thú, nhưng người đàn bà liều lĩnh nhất cũng cảm thấy trong mình một tiếng gọi nhủ rằng: "Cứ đẹp đi nếu có thể, cứ đoan chính đi nếu muốn, nhưng phải để cho người trọng vọng, cái đó là cần thiết." Vậy, đã biết rằng ít ra phải được trọng vọng, rằng bất cứ người phụ nữ nào cũng cảm thấy điều đó là quan trọng, thì trước hết ta hãy làm hoảng sợ con Xuyzan và sự loan truyền cái chuyện người ta gạ gẫm nó.

BÁCTÔLÔ: - Chuyện đó rồi sẽ đưa đến đâu?

MÁCXƠLIN: - Bị nỗi thẹn thùng chẹn họng, con bé sẽ một mực từ chối ông Bá tước, ông này, để báo thù, sẽ ủng hộ sự phản kháng tôi đã đưa ra về cuộc hôn nhân của nó: thế là hôn nhân của tôi trở thành chắc chắn.

---

(1) *Médecin du corps* (thầy thuốc chữa bệnh cơ thể) đối lập với *Médecin de l'âme* (thầy thuốc chữa bệnh linh hồn, tức là linh mục).

BÁCTÔLÔ: - Mụ ta nói phải đấy. Ờ phải! Thật là một trò hay, làm cho hắn lấy mụ quản gia già của ta, cái thằng vô lại nó đã làm cho người ta phỗng mất cô tình nhân trẻ của ta.

MÁCXƠLIN: (*Nói nhanh*) - Và hắn tưởng được tăng thêm lạc thú bằng cách làm tiêu tan những hy vọng của ta.

BÁCTÔLÔ: (*Nói nhanh*) - Và nó đã ăn không của ta dạo trước một trăm êquy, đến nay ta vẫn còn hậm hực trong lòng.

MÁCXƠLIN: - Ôi! Khoái chá thay...!

BÁCTÔLÔ: - Được trừng phạt một kẻ gian ác...

MÁCXƠLIN: - Được lấy hắn, bác sĩ ơi, được lấy hắn!

LỚP V

MÁCXƠLIN, BÁCTÔLÔ, XUYZAN.

XUYZAN: (*Tay cầm một chiếc mũ chỏm phụ nữ có một dải buộc rộng bản, cánh tay khoác một chiếc áo dài phụ nữ*) - Lấy hắn! Lấy hắn! Hắn nào? Figarô của tôi chăng?

MÁCXƠLIN: (*Chua ngoa*) - Chứ sao? Thì cô cũng lấy hắn đấy thôi!

BÁCTÔLÔ: (*Cười*) - Thật là lý với lẽ của đàn bà giận dữ! Cô Xuyzan xinh đẹp ạ, chúng tôi đương nói đến hạnh phúc của anh ta được lấy cô.

MÁCXƠLIN: - Chưa kể Đức ông, mà người ta không nói đến.

XUYZAN: (*Nghiêng mình thi lễ*) - Thưa bà, xin để hầu bà; trong những lời lẽ của bà bao giờ cũng có một cái gì chua chát.

MÁCXƠLIN: (*Nghiêng mình thi lễ*) - Thưa cô, cũng xin để hầu cô; chua chát ở chỗ nào vậy nhỉ? Há chẳng công bằng phải lẽ sao, khi một vị Lãnh chúa hào phóng chia sẻ đôi chút nỗi vui mừng mà ngài ban cấp cho bầy tôi của ngài?

XUYZAN: - Ngài ban cấp?

MÁCXƠLIN: - Thưa cô, vâng ạ.

XUYZAN: - May thay, nỗi ghen của bà mọi người đều biết, cũng như cái quyền đòi hỏi của bà đối với Figarô rất đỗi mong manh.

MÁCXƠLIN: - Đáng lẽ cũng có thể làm cho nó vững mạnh hơn bằng cách gắn bó theo kiểu của cô đấy.

XUYZAN: - Ồ! Cái kiểu đó, thưa Bà, là cái kiểu của những bà thông thạo.

MÁCXƠLIN: - Mà con trẻ thì chả thông thạo tí nào. Ngây thơ cứ như một ông thẩm phán già vậy!

BÁCTÔLÔ: (*Kéo Mácxơlin lại*) - Xin chào, vị hôn thê xinh đẹp của Figarô nhà ta.

MÁCXƠLIN: (*Thi lễ*) - Người đính ước ngầm của Đức ông.

XUYZAN: (*Thi lễ*) - Kẻ đó quý trọng Bà lắm đấy, thưa Bà.

MÁCXƠLIN: (*Thi lễ*) - Mà cũng âu yếm[1] tôi một tí làm vinh dự cho tôi chứ, thưa cô?

XUYZAN: (*Thi lễ*) - Về mặt đó, Bà chả còn phải ao ước gì nữa ạ.

MÁCXƠLIN: (*Thi lễ*) - Cô thật là một người đẹp đẽ vô cùng!

XUYZAN: (*Thi lễ*) - Vâng thì! cũng đủ để làm cho Bà đau khổ.

MÁCXƠLIN: (*Thi lễ*) - Nhất là rất đáng tôn trọng!

XUYZAN: (*Thi lễ*) - Cái đó xin nhường các bà bõ già[2].

---

(1) Trong bản thảo, thì *quý trọng* (estime) và *âu yếm* (chérir), tác giả viết là *khinh bỉ* (méprise) và *ghét* (détester).

(2) Nguyên văn là *duègnes*, chỉ các bà có tuổi theo hầu các công nương quý tộc, để khuyên bảo, giữ gìn và giúp đỡ mọi việc. Thường vẫn dịch là thị nữ, nhưng lối dịch đó không diễn tả được cái ý tuổi tác, cần làm bổi bật ở đây, vì chính cái ý đó làm cho Mácxơlin chạm nọc.

MÁCXƠLIN: (*Tức giận*) - Bõ già! Bõ già!

BÁCTÔLÔ: (*Ngăn lại*) - Mácxơlin!

MÁCXƠLIN: - Ta đi thôi, Bác sĩ, vì tôi sẽ không nhịn nổi. Chào cô. (*Thi lễ*)

LỚP VI

XUYZAN, một mình.

XUYZAN: - Cứ việc đi đi, thưa bà! Đi đi, đồ mô phạm rởm, ngươi tha hồ ra tay, ta đây ít sợ, cũng như ngươi tha hồ xúc phạm, ta chỉ coi khinh. - Thử nhìn hộ tôi cái con thày bói già kia! Chỉ vì đã học hành được đôi ba chữ và đã làm tình làm tội thời trẻ tuổi của Bà lớn, bây giờ hắn định làm chúa tất cả ở dinh thự này! (*Chị ném chiếc áo dài đương cầm tay, xuống một cái ghế dựa) Mình* định đến đây để lấy cái gì, mình cũng chẳng biết nữa.

LỚP VII

XUYZAN, SÊRUYBANH.

SÊRUYBANH: (*Chạy tới*) - À! Xuyzông, từ hai tiếng đồng hồ nay, tôi rình cái lúc được gặp riêng chị. Than ôi! chị lấy chồng, và tôi thì sắp phải dời đi.

XUYZAN: - Thế nào mà lễ cưới của tôi lại làm cho cậu đệ nhất thị đồng của Đức ông phải dời xa dinh thự.

SÊRUYBANH: (*Thiểu não*) - Xuyzan ơi, ông ta đuổi tôi.

XUYZAN: (*Bắt chước bộ dạng hắn*) - Sêruybanh ơi, lại dại dột cái gì rồi!

SÊRUYBANH: - Tối hôm qua, ông ta thấy tôi ở buồng cô Făngsét em họ của chị, tôi đương tập cho cô ấy đóng vai gái thơ cho cuộc khánh tiết tối nay: trông thấy tôi, ông ta liền nổi cơn thịnh nộ. Ông ta bảo tôi: "*Đi ra, đồ nhãi...*" Tôi không dám đọc lại trước mặt một phụ nữ cái tiếng thô tục mà ông ta (.....)

XUYZAN: - Được gặp tôi! Tôi? Bây giờ lại đến lượt tôi? Vậy ra cậu trộm giấu thầm yêu, bây giờ lại không phải là bà chủ của tôi nữa?

SÊRUYBANH: - Ồ! Xuyzông, bà cao quý và diễm lệ quá! Nhưng oai vệ quá!

XUYZAN: - Nghĩa là tôi thì không oai vệ, và người ta có thể liều lĩnh với tôi...

SÊRUYBANH: - Chị ác quá, chị biết thừa là tôi không dám liều lĩnh: nhưng mà chị tốt phúc quá đấy! suốt ngày được trông thấy bà, nói năng với bà, sáng dậy thì mặc xống mặc áo cho bà và chiều đến thì cởi áo cởi xống cho bà, cởi hết cái ghim này đến cái ghim nọ... Chà, Xuyzông, tôi sẵn lòng đánh đổi. Chị cầm cái gì đó vậy?

XUYZAN: (*Chế nhạo*) - Than ôi! Cái mũ chỏm diễm phúc và cái dải buộc tốt số được chứa đựng bao đêm món tóc mây của bà mẹ đỡ đầu kiều diễm kia.

SÊRUYBANH: (*Hối hả*) - Dải buộc đêm của bà! đưa đây cho tôi, chị yêu.

XUYZAN: (*Rút về*) - À! Không. - *Chị yêu*! Thằng bé mới lần khân chứ! Nếu chẳng phải là một thằng nhãi nhép không đáng kể... (*Sêruybanh giật lấy cái dải*). Á, cái dải!

SÊRUYBANH: (*Chạy vòng quanh chiếc ghế bành lớn*) - Chị cứ bảo là nó bị vương vãi đâu rồi, bị hỏng rồi, bị mất rồi; chị muốn bảo sao thì bảo.

XUYZAN: (*Chạy vòng quanh đuổi theo*) - Ối chà! Trong ba bốn năm nữa, tôi bảo trước là ông sẽ trở thành thằng bé vô lại bậc nhất đây!... Ông có trả cái dải đây không? (*Chị định giằng lại*)

SÊRUYBANH: (*Rút trong túi ra một bản tình ca*) - Để yên! Ồ! Cứ để nó cho tôi, Xuyzông ạ; tôi sẽ biếu chị bản tình ca của tôi, và sau này, trong khi nỗi nhớ nhung bà chủ diễm lệ của chị sẽ làm cho tôi đêm ngày sầu muộn, thì lòng nhớ chị sẽ rọi vào tháng ngày của tôi một tin vui duy nhất có thể còn khuây khoả được lòng tôi.

XUYZAN: (*Giật lấy bài ca*) - Khuây khoả được lòng ông, đồ nhãi con trời đánh! Ông tưởng là nói với cô Făngset của ông đấy chắc. Người ta bắt gặp được ông ở buồng cô ấy, và ông tương tư Bà lớn; và thêm nữa bây giờ ông lại phỉnh phờ[1] tôi!

---

(1) *Phỉnh phờ*: nguyên văn *Vousnienconley*, có hai nghĩa: *anh tán tỉnh tôi* và *anh lừa gạt tôi*. Đây dịch cả hai nghĩa.

SÊRUYBANH: (*Kinh động*) - Đúng thế, xin lấy danh dự mà nói! Tôi không biết tôi là thế nào nữa; nhưng ít lâu nay tôi cảm thấy ngực tôi xao xuyến; chỉ trông thấy một người đàn bà, là trái tim tôi đã phập phồng; những tiếng tình yêu và khoái lạc làm cho nó giật thon thót và nôn nao rối loạn; tóm lại, cái nhu cầu được nói với một người nào đó câu: *Tôi yêu mình*, trở nên bức thiết đối với tôi đến nỗi tôi nói nó ra một mình, vừa chạy trong vườn cây, với mây bay, với gió cuốn mây đi cùng với những lời của tôi trôi biến - Hôm qua, tôi gặp Mácxơlin...

XUYZAN: (*Bật cười*) - Ha, ha, ha, ha!

SÊRUYBANH: - Chứ sao? mụ ấy là đàn bà, là con gái! Một người con gái, một người đàn bà! Ôi! Những tên gọi đó sao mà êm ái thế! Sao mà thích thế!

XUYZAN: - Thằng bé điên rồi!

SÊRUYBANH: - Făngset thật là dịu dàng; ít ra cô ấy cũng lắng nghe tôi; còn chị, chị chẳng dịu dàng gì cả.

XUYZAN: - Tiếc quá nhỉ! Hãy lắng nghe ông vậy nào! (*Chị định giật lấy cái dải*)

SÊRUYBANH: (*Chạy trốn vòng quanh*) - Gớm nhỉ! Có giết tôi đi thì mới lấy được của tôi, chị ạ. Nhưng, nếu đặt giá như vậy mà chị chửa bằng lòng, thì tôi sẽ bù thêm một nghìn cái hôn. (*Đến lượt hắn đuổi theo chị*)

XUYZAN: (*Chạy trốn vòng quanh*) - Một nghìn cái tát, nếu ông lại gần. Để tôi đi thưa với bà chủ, và không khẩn nài hộ ông, chính tôi sẽ nói với Đức ông: "Đáng kiếp lắm, bẩm Đức ông, xin Đức ông hãy tống cổ cái thằng ăn cắp nhãi ranh đó đi hộ cho; hãy gửi trả về cho bố mẹ hắn một thằng bé con mất dạy cứ làm ra cái mặt si mê Bà Lớn, và luôn luôn cứ muốn hôn ngoặt sang tôi".

SÊRUYBANH: (*Trông thấy bá tước ra, hắn hoảng sợ chạy nấp vào phía sau chiếc ghế bành*) - Thôi chết rồi!

XUYZAN: - Sợ quá![1]

---

(1) Xuyzan không trông thấy Bá tước ra, nên vẫn tưởng là Sêruybanh tiếp tục làm trò.

LỚP VIII

XUYZAN, BÁ TƯỚC, SÊRUYBANH ẩn nấp.

XUYZAN: (*Trông thấy Bá tước*) - Á! (*Chị lại gần chiếc ghế bành để che lấp Sêruybanh)*

BÁ TƯỚC: (*Tiến lại*) - Xuyzông! Em cảm động, em nói một mình và trái tim nhỏ xinh của em hình như xáo động... Kể ra cũng rất đáng tha thứ, trong một ngày như ngày hôm nay.

XUYZAN: (*Bối rối*) - Bẩm Đức ông, ngài muốn hỏi gì con? Ngộ nhỡ có ai trông thấy Đức ông ở đây với con...

BÁ TƯỚC: - Ta sẽ phiền lòng nếu có người bắt chợt ta ở đây; nhưng em cũng biết tất cả lòng thiết tha của ta đối với em. Bazin đã cho em biết mối tình của ta. Ta chỉ có được một giây lát để bày tỏ với em những dự kiến của ta; em hãy nghe. *(Y ngồi vào chiếc ghế bành)*

XUYZAN: (*Vội vàng*) - Con chẳng nghe gì hết.

BÁ TƯỚC: *(Cầm lấy bàn tay chị)* - Một câu thôi. Em biết rằng Nhà Vua đã cử ta làm đại sứ

của Người ở Luân Đôn. Ta sẽ đem Figarô theo ta: ta cho hắn một chức vụ rất tốt; và vì bổn phận của một người đàn bà vốn là phải theo chồng...

XUYZAN: - Ôi, nếu con được phép nói!

BÁ TƯỚC: *(Kéo chị lại gần)* - Cứ nói đi, cứ nói đi, em yêu quý ạ; em hãy sử dụng ngày hôm nay một cái quyền mà em tranh thủ được đối với ta trọn đời.

XUYZAN: *(Hoảng sợ)* - Bẩm Đức ông, con không muốn cái quyền đó, con không muốn. Xin Đức ông hãy dời chân.

BÁ TƯỚC: - Nhưng em hãy nói đi đã.

XUYZAN: *(Tức giận)* - Con cũng chẳng biết con đương định nói gì nữa.

BÁ TƯỚC: - Nói về bổn phận của những người vợ.

XUYZAN: - À vâng! Khi Đức ông giành được vợ ra khỏi nhà cụ Bác sĩ, và cưới nhau vì tình yêu; khi Đức ông vì phu nhân mà phế bỏ một cái quyền Lãnh chúa gớm ghiếc...

BÁ TƯỚC: *(Vui đùa)* - Nó làm cho các cô gái rất đỗi cực lòng! Chà! Xuyzet[1]! cái quyền đáng yêu kia! Nếu chiều nay vào lúc hoàng

---

(1) *Xuyzet* (Suzette), cũng như *Xuyzông* (Suzon) là cách gọi thân mật tên *Xuyzôn* (Suzanae), có nghĩa là: cô bé Xuyzan.

hôn, em đến vườn hoa để chuyện trò về vấn đề đó, thì ta sẽ đặt một giá rất cao cho cái ơn huệ nhẹ nhàng đó...

BAZIN: (*Nói từ bên trong*) - Đức ông không có ở đằng nhà đâu.

BÁ TƯỚC: (*Đứng dậy*) - Tiếng ai nói vậy?

XUYZAN: - Khổ quá!

BÁ TƯỚC: - Em ra đi, để cho họ đừng vào...

XUYZAN: (*Bối rối*) - Để Đức ông ở lại đây à?

BAZIN: (*Kêu to ở bên trong*) - Đức ông lúc nãy ở đằng Bà lớn, lại vừa ra khỏi rồi; để tôi xem.

BÁ TƯỚC: - Mà chẳng có một chỗ nào để ẩn nấp! À! đằng sau chiếc ghế bành này... chả lấy gì làm kín lắm, nhưng em tống hắn đi cho mau nhé.

(Xuyzan chắn đường y; y nhẹ nhàng đẩy lùi chị, chị bước giật lùi, và như vậy đứng vào giữa y và chú bé thị đồng; nhưng, trong khi Bá tước cúi lom khom và nấp vào chỗ, thì Sêruybanh chạy vòng quanh và sợ hãi nhảy quỳ gối vào chiếc ghế bành và co ro nép vào đấy. Xuyzan lấy chiếc áo dài mà chị đem lại ban nãy, trùm lên gã thị đồng và ra đứng trước chiếc ghế bành).

LỚP IX

BÁ TƯỚC và SÊRUYBANH, đều ẩn nấp, XUYZAN, BAZIN.

BAZIN: - Cô có thấy Đức ông hay không, hở cô?

XUYZAN: (*Sẵn giọng*) - Ô hay, tại sao tôi lại thấy Đức ông cơ chứ? Xin ông đi đi.

BAZIN: (*Lại gần*) - Nếu cô tỉnh trí hơn, thì câu tôi hỏi chả có gì đáng ngạc nhiên cả. Chính anh Figarô đương tìm Đức ông đấy mà.

XUYZAN: - Vậy là hắn tìm con người muốn điều tai hại cho hắn nhiều nhất sau ông?

BÁ TƯỚC: (*Nói riêng*) - Thử xem lão phục vụ ta ra sao.

BAZIN: - Mong điều có lợi cho một người vợ, có phải là muốn điều tai hại cho người chồng hay không?

XUYZAN: - Theo cái nguyên nhân đạo lý kinh tởm của ông, thì là không, ông quân sư đồi bại ạ.

BAZIN: - Đây người ta có đòi hỏi cô cái gì ngoài cái mà cô đương sẵn sàng đem ban tặng

một người khác? Nhờ cuộc lễ nghi êm ái, cái điều mà hôm qua người ta cấm đoán cô, thì ngày mai người ta sẽ khuyên cô nên làm.

XUYZAN: - Đồ vô sỉ!

BAZIN: - Trong tất cả các trò nghiêm trang, thì hôn lễ là cái trò khôi hài nhất, cho nên tôi đã nghĩ...

XUYZAN: (*Phẫn nộ)* - Những điều kinh tởm. Ai cho phép ông vào đây?

BAZIN: - Chà, chà, con người dữ tợn! Cầu Chúa làm cho cô bớt giận! chuyện thế nào chỉ là do ý muốn của cô thôi: nhưng cô cũng đừng tưởng rằng tôi xem Figarô tiên sinh như một cái gì trở ngại có hại cho Đức ông, và nếu không có chú thị đồng...

XUYZAN: (*Rụt rè)* - Đôn[1] Sêruybanh?

BAZIN: (*Bắt chước điệu bộ của chị: Cherubino di amore*[2] - Luôn luôn quấn quít lấy cô, và ngay sáng hôm nay đấy thôi, còn thấy

---

(1) *Đôn* (tiếng Tây Ban Nha; *don*) là tiếng lịch sự dùng để xưng hô đối với người mình tôn trọng.

(2) Tiếng Ý (đọc là: *Kêrubinô di amorê)* nghĩa là *Thần Sêruybanh của ái tình*. (Vốn *Sêruybanh* là tên riêng chỉ một cấp bậc thiên thần trong kinh Cựu ước. Sau thành tên chung, có nghĩa là: *đứa trẻ dễ thương)*.

lởn vởn quanh đây để lẻn vào đây khi tôi đã đi khỏi; cô thử nói rằng điều đó không đúng sự thực đi xem nào!

XUYZAN: - Đặt điều đến thế là cùng! Cút đi, đồ xấu bụng.

BAZIN: - Người ta xấu bụng, chỉ vì người ta trông thấy tỏ tường. Còn bản tình ca này, mà hắn giấu giếm bí mật, há chẳng phải cũng là để tặng cô hay sao?

XUYZAN: *(Nộ khí)* - Ừ! phải, để tặng tôi đấy!

BAZIN: - Trừ phi là hắn đã sáng tác ra để tặng Bà lớn! Quả vậy, khi hắn hầu bàn, nghe nói rằng hắn cứ nhìn chòng chọc Bà lớn... úi chà! hắn cứ rờ hồn; Đức ông là rất hung dữ về cái khoản này đó.

XUYZAN: *(Phẫn nộ)* - Còn ông thì rất hung ác, đi gieo rắc những tin đồn đại như vậy để làm hại một đứa bé khốn khổ đã mất lòng sủng ái của chủ nhân.

BAZIN: - Có phải tôi bịa đặt ra đâu? Tôi nói ra chuyện đó vì tất cả thiên hạ đều bàn tán.

BÁ TƯỚC: *(Đứng dậy)* - Thế nào, tất cả thiên hạ đều bàn tán!

XUYZAN: - Ôi trời!

BAZIN: - A! ha!

BÁ TƯỚC: - Chạy nhanh lên, Bazin, bảo tống cổ nó đi!

BAZIN: - Ồ! tôi rất ân hận là đã vào đây!

XUYZAN: *(Bối rối)* - Trời ơi! Trời ơi!

BÁ TƯỚC: *(Nói với Bazin)* - Cô ấy bị thương cảm. Ta hãy đặt cô ấy ngồi vào cái ghế bành này.

XUYZAN: *(Đẩy phắt y ra)* - Con không muốn ngồi. Vào đây một cách tự tiện như thế, thật là chẳng ra thể thống gì cả!

BÁ TƯỚC: - Cô em ơi, chúng tôi những hai người ở đây với cô. Chả còn có một tí gì là nguy hiểm nữa!

BAZIN: - Tôi thì, vì Đức ông đã nghe thấy, tôi rất ân hận là đã nói vui chuyện về anh thị đồng; tôi xử sự như vậy chỉ là cốt để thăm dò tình ý của hắn thôi, vì thực ra...

BÁ TƯỚC: - Năm chục đồng pixtôl[1], một con người, vừa đuổi hắn trả về cho bố mẹ.

BAZIN: - Bẩm Đức ông, chỉ vì một chuyện tầm phơ?

BÁ TƯỚC: - Một thằng nhãi con phóng đãng, hôm qua ta còn bắt gặp với con gái lão làm vườn.

---

(1) *Postole*: tiền vàng ngày trước, trị giá chừng 11 livrơ (nghĩa là 11 Frăng).

BAZIN: - Với Făngsét?

BÁ TƯỚC: - Và ở trong buồng con bé.

XUYZAN: *(Phẫn nộ)* - Chắc là Đức ông cũng có việc riêng ở trong buồng đó.

BÁ TƯỚC: *(Vui vẻ)* - Lời nhận xét, ta khá lấy làm thú vị đó.

BAZIN: - Lời nói đó là một triệu chứng tốt.

BÁ TƯỚC: *(Vui vẻ)* - Thưa không ạ; vốn là ta đến tìm ông cậu Antôniô của cô, lão làm vườn nghiện rượu của ta, để sai bảo công việc. Ta gõ cửa, mãi lâu mới thấy ra mở; cô em họ của cô có vẻ lúng túng; ta sinh nghi, ta nói chuyện với con bé, và vừa nói chuyện, ta vừa dò xét.

Đằng sau cánh cửa, có một cái gì như cái màn, cái giá áo, cái gì đó chả biết, để che khuất những quần áo linh tinh; vờ vĩnh như không có vẻ gì, ta bèn nhẹ nhàng, nhẹ nhàng đến vén cái màn đó lên *(Để làm điệu bộ, y nhấc chiếc áo dài ở ghế bành lên)* và ta trông thấy... *(Y trông thấy gã thị đồng)*. Ố[1].

BAZIN: - Á, á!

---

(1) Xuyzan, Sêruybanh trong ghế bành. Bá tước, Bazin (Chú thích của tác giả).

BÁ TƯỚC: - Chuyện này cũng chẳng kém gì chuyện hôm qua!

BAZIN: - Lại còn hơn nữa.

BÁ TƯỚC: (*Nói với Xuyzan*) - Tuyệt đấy, thưa cô! Mới tấp tểnh hôn nhân, cô đã chuẩn bị những trò này! Thì ra cô cứ muốn được một mình vắng vẻ, là để thừa tiếp chú thị đồng của ta? Còn ông, thưa ông, vẫn chứng nào tật nấy, ông cho là còn thiếu cái nước chẳng nể nang gì mẹ đỡ đầu, tòm tem đến cô đệ nhất thể nữ của bà, đến vợ của bạn ông! Ta sẽ không đời nào để cho Figarô một người mà ta quý mến, bị làm nạn nhân của một trò lừa lọc như thế này. Hắn có cùng đến với ông không, Bazin?

XUYZAN: (*Phẫn nộ*) - Chẳng có chuyện gì lừa lọc, cũng chẳng có nạn nhân nào; hắn vẫn ở đây lúc Đức ông nói chuyện với con.

BÁ TƯỚC: (*Nổi giận*) - Mong rằng đó là cô nói dối! Kẻ thù ác độc nhất của hắn cũng không dám cầu mong cho hắn gặp chuyện vô phúc đó.

XUYZAN: - Hắn đương nhờ con vận động với Bà lớn để xin Đức ông ân xá cho hắn, thì Đức ông chợt đến, làm cho hắn cuống

quít, dùng chiếc ghế bành này để ẩn nấp.

BÁ TƯỚC: (*Giận dữ*) - Mưu mẹo to gan thật! khi mới vào, ta đã ngồi vào ghế bành này kia mà!

SÊRUYBANH: - Bẩm Đức ông, khốn khổ! lúc đó thì con run rẩy ở đằng sau.

BÁ TƯỚC: - Cũng lại trí trá nốt! thì chính ta vừa nấp vào phía đó thôi.

SÊRUYBANH: - Xin lỗi, nhưng lúc đó thì con mới đến nép trong lòng ghế này.

BÁ TƯỚC: (*Càng phẫn nộ*) - Vậy ra nó là một con rắn nước à, cái thằng nhãi con... rắn độc này! Nó lắng nghe chuyện chúng ta!

SÊRUYBANH: - Bẩm Đức ông, trái lại, con đã hết sức làm đủ mọi thứ để không nghe thấy gì cả.

BÁ TƯỚC: - Ôi phản phúc! (*Nói với Xuyzan*). Cô sẽ không được lấy Figarô!

BAZIN: - Xin Đức ông nén giận, có người đến.

BÁ TƯỚC: (*Lôi Sêruybanh ra ra khỏi ghế bành và đặt hắn đứng dậy*) - Nó sẽ đứng yên đây trước mặt cả hoàn cầu!

LỚP X

SÊRUYBANH, XUYZAN, FIGARÔ, BÀ BÁ TƯỚC, ÔNG BÁ TƯỚC, FĂNGSÉT, BAZIN

(Rất nhiều nô bộc, nam nữ nông dân mặc đồ trắng)

FIGARÔ: *(Cầm một chiếc mũ vải phụ nữ, có trang trí bằng những lông chim trắng và những dải buộc trắng, nói với Bá tước phu nhân* - Bẩm Bà lớn, chỉ có Bà lớn là có thể xin được cho chúng tôi cái đặc ân đó.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ông xem đấy, ông bá tước ạ, họ cứ gán cho tôi một cái thế lực mà tôi không có; nhưng vì điều thỉnh cầu của họ không đến nỗi trái lẽ...

BÁ TƯỚC: *(Lúng túng)* - Phải là điều trái lẽ nhiều lắm, thì mới...

FIGARÔ: *(Nói nhỏ với Xuyzan)* - Hãy ủng hộ mạnh mẽ cho những cố gắng của anh.

XUYZAN: *(Nói nhỏ với Figarô)* - Cố gắng cũng chẳng đưa đến kết quả gì.

FIGARÔ: (*Nói nhỏ*) - Cũng cứ làm đi.

BÁ TƯỚC: (*Nói với Figarô*) - Anh muốn cái gì nào?

FIGARÔ: - Bẩm Đức ông, các thần dân của Đức ông, cảm kích về việc phế trừ một thứ quyền hành phiền nhiễu mà tình yêu của Đức ông đối với bà lớn...

BÁ TƯỚC: - Kìa, thì cái quyền đó không còn nữa rồi; anh định nói gì?

FIGARÔ: (*Ranh mãnh*) - Thật đã đến lúc mà đức sáng của một vị chúa nhân từ đến thế phải được phát huy chói lọi; đức sáng đó ngày hôm nay có lợi cho tôi vô cùng nên tôi muốn là kẻ đầu tiên được biểu dương nó trong cuộc hôn lễ của tôi.

BÁ TƯỚC: (*Càng lúng túng*) - Anh nói chơi đấy thôi, anh bạn ạ! Phế trừ một quyền hành nhơ nhuốc chỉ là trả một món nợ đối với đạo nghĩa. Một người Tây Ban Nha có thể quyết chí chinh phục sắc đẹp bằng những cử chỉ ân cần săn đón; nhưng đòi hỏi được quyền hưởng dụng đầu tiên và khoan khoái nhất, coi như một thứ tô thuế nô lệ, chà! đó là trò bạo ngược của

một tướng giặc Văngđal[1], chứ không phải là cái quyền đường hoàng danh nghĩa của một nhà quý tộc xứ Caxty[2].

FIGARÔ: (*Cầm tay Xuyzan*) - Vậy xin Đức ông cho phép con người trẻ tuổi này, nhờ đức hiền minh của ngài mà được bảo toàn danh tiết, hôm nay được tiếp thụ từ tay ngài, một cách công khai, chiếc mũ vải trinh bạch, trang trí những lông chim và dải buộc màu trắng, tượng trưng sự trong trắng của bản tâm ngài: Xin ngài chuẩn nạp nghi tiết này cho tất cả các cuộc hôn lễ, và xin để cho một bài tứ tuyệt, đồng ca hợp xướng, nhắc nhở cho muôn đời cái kỷ niệm.

BÁ TƯỚC: (*Lúng túng*) - Nếu ta không biết rằng si tình, thi sĩ và nhạc công là ba danh nghĩa khoan hồng cho mọi chuyện điên cuồng...

FIGARÔ: - Hiệp lực với ta, các bạn ơi!

---

(1) *Văngđal (Vandale)*: nguyên là tên một dân tộc ở xứ Giecmani (vùng nước Đức sau này) nổi tiếng vì các cuộc xâm lăng chinh phục các nước khác. Sau, thành tên chung, chỉ những kẻ phá hoại các đồ quý, các mỹ thuật phẩm.

(2) *Caxty (Castille)*: tên một vùng cao nguyên ở trung tâm nước Tây Ban Nha.

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH: - Đức ông! Đức ông!

XUYZAN: (*Nói với bá tước*) - Tại sao lại trốn tránh một lời ca tụng mà ngài xứng đáng biết bao nhiêu?

BÁ TƯỚC: (*Nói riêng*) - Con phản phúc!

FIGARÔ: - Bẩm Đức ông, xin hãy nhìn em nó kia; sẽ không bao giờ có một cô dâu đẹp hơn thế, chứng tỏ rõ ràng hơn thế tính chất cao cả của sự hy sinh của ngài.

XUYZAN: - Hãy để yên đấy cái mặt của em, và ta hãy chỉ ca ngợi đức sáng của ngài thôi.

BÁ TƯỚC: (*Nói riêng*) - Tất cả những chuyện này là một trò đùa giỡn.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Tôi đồng tình với họ, ông Bá tước ạ, và cuộc nghi lễ này, tôi sẽ yêu quý nó mãi mãi, vì nguyên nhân của nó là mối tình diễm lệ của ông đối với tôi ngày trước.

BÁ TƯỚC: - Mà bao giờ cũng vẫn còn, thưa bà, và chính là dưới danh nghĩa đó mà tôi xin thuận tòng.

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH: *Vivat*[1]*!*

---

(1) *Vivat*: là tiếng Latinh, nghĩa là: "Chúc ngài sống mãi!" cũng như ta hô: *Muôn năm! hoặc Vạn tuế!* (Đối với vua, thời phong kiến) hoặc *Thiên tuế!* (đối với các Đức ông thời xưa).

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Thế là mình bị rồi. *(Nói to)* Để cho cuộc lễ được tưng bừng hơn chút nữa, tôi chỉ muốn cho hoãn lại một chốc lát. *(Nói riêng)* Ta phải mau cho tìm Mácxơlin.

FIGARÔ: *(Nói với Sêruybanh)* - Thế nào, anh chàng tinh quái! Không vỗ tay à?

XUYZAN: - Hắn đương đau khổ; bị Đức ông đuổi đi mà.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ồ! Ông ơi, tôi xin ông ân xá cho hắn.

BÁ TƯỚC: - Hắn không xứng đáng được ân xá.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Chao ôi! hắn còn trẻ dại quá mà!

BÁ TƯỚC: - Không trẻ dại lắm như bà tưởng đâu.

SÊRUYBANH: *(Run rẩy)* - Khoan hồng tha thứ không phải là cái quyền Lãnh chúa mà Đức ông đã từ bỏ khi cưới Bà lớn.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ngài chỉ từ bỏ mỗi cái quyền nó làm cho tất cả các người đều đau khổ thôi.

XUYZAN: - Ví thử Đức ông đã từ bỏ cái quyền khoan thứ, thì chắc chắn đó sẽ là cái quyền đầu tiên mà ngài muốn ngấm ngầm chuộc lại.

BÁ TƯỚC: *(Lúng túng)* - Cố nhiên.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Sao lại chuộc lại nhỉ?

SÊRUYBANH: *(Nói với Bá tước)* - Bẩm Đức ông, con đã trót khinh suất trong hành vi, cái đó đành rồi; nhưng không bao giờ trong ngôn ngữ của con, sẽ có mảy may một chút hở hang nào...

BÁ TƯỚC: *(Lúng túng)* - Thôi thì, được rồi...

FIGARÔ: - Ngài định nói gì?

BÁ TƯỚC: *(Vội vàng)* - Được rồi, được rồi; tất cả mọi người đều đòi tha thứ cho hắn, ta đồng ý; và ta còn đi xa hơn nữa; ta cho hắn một đại đội trong quân đoàn của ta.

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH: - *Vivat!*

BÁ TƯỚC: - Nhưng với điều kiện là hắn phải đi ngay tức khắc để tựu ngũ ở Catalônhơ[1].

FIGARÔ: - Ồ! Bẩm Đức ông, xin để cho đến ngày mai.

BÁ TƯỚC: *(Cố tình)* - Ý ta đã quyết.

SÊRUYBANH: - Xin tuân lệnh.

BÁ TƯỚC: - Anh hãy bái biệt mẹ đỡ đầu đi, và xin bà che chở cho.

---

(1) Tên một xứ ở Đông Bắc nước Tây Ban Nha (thủ phủ Bácxơlon), có hồi đã tách khỏi Tây Ban Nha thành một nước tự trị, sau lại sáp nhập trở lại. Tức là một xứ xa trung tâm xa thủ đô, gần biên giới, và Sêruybanh coi như bị đi thú biên phòng.

(Sêruybanh quỳ một đầu gối xuống đất trước mặt Bá tước phu nhân, và thốt chẳng nên lời).

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Xúc động)* - Chỉ lưu anh lại có một ngày hôm nay thôi mà cũng không được, thì thôi hãy đi đi, anh chàng trẻ tuổi. Một chức phận mới kêu gọi anh; hãy đi làm trọn một cách xứng đáng. Hãy làm vẻ vang cho ân nhân của anh. Hãy nhớ lấy nhà này, cuộc đời niên thiếu của anh và đã được gặp ở đây biết bao độ lượng khoan dung. Hãy phục tùng, trung chính và dũng cảm; chúng tôi sẽ phần những thành công của anh. *(Sêruybanh đứng dậy và trở về chỗ cũ).*

BÁ TƯỚC: - Bà xúc động quá, thưa Bà!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Tôi không chối cãi. Ai biết được số phận của một đứa non nít bị ném vào một chức nghiệp nguy hiểm đến như vậy! Hắn là thân thích của cha mẹ tôi; và thêm nữa, hắn là con đỡ đầu của tôi.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Ta thấy lão Bazin nói đúng. *(Nói to)* Chàng thanh niên, hãy hôn Xuyzan .... lần cuối cùng.

FIGARÔ: - Sao vậy, thưa Đức ông? Hắn sẽ về đây nghỉ ngơi các vụ mùa đông chứ. Hãy hôn cả tôi nữa, đại uý! (*Anh ôm hôn hắn*). Vĩnh biệt, chú bé Sêruybanh. Chú sắp sống một cuộc đời khác hẳn, chú em ạ. Ôi chao! chú em sẽ không còn suốt ngày lởn vởn ở xóm phụ nữ nữa; không còn những bánh trứng bơ, không còn những bữa điểm tâm kem sữa nữa; không còn những trò chơi ú tim hay bịt mắt bắt dê nữa. Mà là những lính tráng hẳn hoi, mẹ kiếp! Mặt rám nắng, áo quần xốc xếch; một cây súng trường thật nặng, bên phải quay, bên trái quay, đằng trước quay bước, tiến tới vinh quang, và dọc đường đừng có sa sẩy; trừ phi một phát đạn gọn gàng!...

XUYZAN: - Gớm chết, nghe kinh người!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Nói gở nào!

BÁ TƯỚC: - Mácxơlin đâu nhỉ? Không thấy bà ta trong đám các người, cũng lạ thật!

FĂNGSÉT: - Bẩm Đức ông, thấy bà ấy đi ra thị trấn bằng con đường hẻm đi qua trại ấp.

BÁ TƯỚC: - Và bà ta sẽ trở về chứ?...

BAZIN: - Khi nào Chúa ưng cho.

FIGARÔ: - Ngộ nhỡ Chúa thích chẳng bao giờ ưng!...

FĂNGSÉT: - Thấy bà ta khoác tay cụ Bác sĩ.

BÁ TƯỚC: *(Vội vàng)* - Ông Bác sĩ ở đây à?

BAZIN: - Ngay từ lúc đầu, ông này đã bị bà ta chiếm đoạt!...

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Lão không thể nào đến đúng lúc hơn.

FĂNGSÉT: - Bà ta có vẻ nóng giận, vừa đi vừa nói oang oang. Rồi dừng lại, và khoa chân khoa tay, như thế này này... và cụ Bác sĩ giơ tay làm như thế này này, để khuyên can bà ta; bà ta có vẻ giận dữ lắm! thấy bà ta nói đến tên anh Figarô, anh họ của con...

BÁ TƯỚC: *(Nâng cằm cô bé)* - Anh họ... tương lai.

FĂNGSÉT: *(Chỉ Sêruybanh)* - Bẩm Đức ông, ngài đã tha tội hôm qua cho chúng con rồi chứ?

BÁ TƯỚC: *(Ngắt chuyện)* - Thôi chào, chào cô bé.

FĂNGSÉT: - Bà ta bị cái máu yêu đương phải gió nó làm cho mê hoặc đấy mà; nếu bà ta có mặt ở đây, chỉ tổ quấy rối cuộc vui của chúng ta.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Mụ sẽ quấy rối cho mà xem, cứ yên tâm. *(Nói to)* Nào, bà, ta đi vào thôi, Bazin, ông sẽ qua bên nhà nhé.

XUYZAN: *(Nói với Figarô)* - Cậu em, sẽ sang theo chị chứ?

FIGARÔ: *(Nói nhỏ với Xuyzan)* - Chị em có được liền khúc ruột không nhỉ?[1].

XUYZAN: *(Nói nhỏ)* - Thằng bé dễ thương tệ! *(Tất cả mọi người đều vào).*

LỚP XI

SÊRUYBANH, FIGARÔ, BAZIN

(Trong khi mọi người đi vào, Figarô chặn cả hai người này lại và kéo họ trở lại).

---

(1) Chỗ này, trong nguyên văn có một trò lộng ngữ, chúng tôi dịch chuyển thành một trò lộng ngữ khác.

Xuyzan hỏi Figarô: "*Tu me rôjoidras, mon fils?*" (Con sẽ sang theo mẹ chứ, con?). *Figarô* hỏi nhỏ lại: *Est-il bien enfilé?"* (Thằng con có được xâu chỉ khít khao, không?). Lộng ngữ là ở chỗ *Fils* là đứa con trai, nhưng *fil* (gần đồng âm) lại có nghĩa là sợi chỉ. Lộng ngữ giữa *fils* và *enfilé* không thể nào diễn tả bằng tiếng Việt cho thành lộng ngữ được. Nếu chỉ dịch đúng nghĩa đen, bỏ trò lộng ngữ, thì hai câu đối thoại mất cả ý gắn bó thú vị, và cũng là hy sinh mất một điểm của tính cách nhân vật mà tác giả đã công phu tô vẽ. Figarô vốn giỏi sử dụng tài trí rí rỏm không bỏ lỡ dịp làm một trò lộng ngữ thông minh. Từ tiếng fils của Xuyzan, anh chuyển sang *enfilé* (xâu chỉ khít khao) thật là ỡm ờ hóm hỉnh.

Chúng tôi đã dịch như trên, để cố gắng diễn tả trung thành tính cách của nhân vật và bút pháp của tác giả.

FIGARÔ: - Ôi chà, các bác này, nghi lễ được chuẩn nạp rồi, tiếp theo là cuộc vui của tôi tối nay; chúng ta phải mạnh dạn ôn lại vai trò, chứ đừng có làm như những bác diễn viên nọ, cứ nhè hôm nào bọn phê bình xoi mói nhất, là diễn xuất dở không bao giờ bằng, chúng ta thì chúng ta không có buổi biểu diễn hôm sau để cứu vãn, chúng ta hãy thuộc vai trò của chúng ta hôm nay.

BAZIN: *(Hóm hỉnh)* - Vai trò của tôi khó hơn là anh tưởng.

FIGARÔ: *(Làm điệu bộ đánh đòn lão ta, nhưng lão ta không trông thấy)* - Anh cũng không ngờ nổi vai trò đó sẽ được hoan nghênh như thế nào.

SÊRUYBANH: - Anh bạn ơi, anh quên rằng tôi phải ra đi.

FIGARÔ: - Mà chú, thì chú muốn ở lại lắm!

SÊRUYBANH: - Ôi chao! lại còn phải nói!

FIGARÔ: - Phải mưu mẹo mới được. Lúc ra đi, đừng có lẩm bẩm lầm bầm. Vai khoác áo quàng đi đường; hãy thu xếp hành trang ra mặt, và cho người ta trông thấy ngựa của chú ở hàng rào; phóng một hồi ra đến trại ấp; rồi đi bộ lẻn về phía sau nhà, Đức ông sẽ tưởng rằng chú đã đi rồi; chỉ cần lánh mặt

ngài, tôi xin phụ trách làm ngài nguôi giận sau cuộc liên hoan.

SÊRUYBANH: - Nhưng còn Făngset hắn không thuộc vai!

BAZIN: - Thế từ tám ngày hôm nay anh không rời cô ấy lúc nào, thì anh dạy cô ấy cái trò quái gì vậy?

FIGARÔ: - Hôm nay anh không bận việc gì; anh làm ơn, dạy cho cô ấy một bài.

BAZIN: - Cẩn thận đấy, anh chàng, cẩn thận đấy! ông bố không được vừa lòng; cô con gái đã bị tát tai; cô ấy không học với anh nữa. Sêruybanh! Sêruybanh! anh sẽ gây cho cô ấy những nỗi phiền muộn! *Hũ kia xuống nước mãi!...*

FIGARÔ: - Ô! lại cái anh ấm ớ này, với những cách ngôn tục ngữ! Thế nào, nhà mô phạm rởm! đạo hiền triết của các dân tộc dạy thế nào! *Hũ kia xuống nước mãi rồi cũng phải...*

BAZIN: - Đầy phè[1].

FIGARÔ: *(Vừa dời chân đi vừa nói)* - Nghe được đấy, nói chứ, nghe được đấy!

HẠ MÀN

---

(1) Cách ngôn Pháp: *Hũ kia xuống nước mãi, rồi cũng phải vỡ tan.* Bazin cải biến như trên, đó là một điểm tính cách của y đã tả trong vở *Người thợ cạo thành Xêvin* (Hồi IV lớp 1).

HỒI THỨ HAI

(Sân khấu hình dung một phòng ngủ tráng lệ, một bộ giường lớn đặt trong hậu cung, đằng trước là một cái bục. Cửa ra vào đóng mở ở đường rãnh[1] *thứ ba bên phải; cửa vào một buồng xép thì ở đường rãnh thứ nhất bên trái. Trong cùng, một cái cửa thông sang buồng các thị nữ. Một cái cửa sổ mở sang phía bên kia).*

LỚP THỨ NHẤT

XUYZAN, BÁ TƯỚC PHU NHÂN,
cùng ra lối cửa bên phải.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Ngồi phịch xuống một chiếc ghế bành rộng*) - Khép cửa lại, Xuyzan, và kể cho ta nghe tất cả đầu đuôi, cho thật cặn kẽ chi tiết vào.

---

(1) *Đường rãnh (conlisse)*: đường rãnh ở hai bên sân khấu để lùa những tấm khung căng vải vẽ cảnh trí sân khấu; hoặc: Khoảng cách giữa những tấm khung đó, để diễn viên ra vào.

XUYZAN: - Con chả còn gì giấu Bà lớn cả.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Sao. Xuyzông, ông ấy định quyến rũ em?

XUYZAN: - Ồ! không! Đức ông chả thèm kiểu cách đến thế đối với một kẻ thị tỳ của ngài; ngài định mua con đấy thôi.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Và chú bé thị đồng có mặt lúc đó?

XUYZAN: - Nghĩa là, nấp sau chiếc ghế bành lớn. Hắn đến nhờ con yêu cầu Bà lớn xin ân xá cho hắn.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Thế sao hắn không đến nói thẳng với ta? có lẽ nào ta lại từ chối hắn, hả Xuyzông?

XUYZAN: - Thì con cũng đã bảo thế: nhưng hắn còn những nuối tiếc phải ra đi, và nhất là phải xa lìa Bà lớn: *Chà! Xuyzông, bà cao quý và diễm lệ quá! nhưng oai vệ quá!*

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ta có cái vẻ như thế không, Xuyzông? Ta, xưa nay vẫn bao bọc cho hắn mà.

XUYZAN: - Thế rồi hắn trông thấy tấm dải buộc đêm của Bà lớn, con đương cầm ở tay, hắn liền vồ ngay lấy...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Mỉm cười*) - Dải buộc của ta?... Trẻ con quá!

XUYZAN: - Con định giằng lại; Bà lớn ạ, trông hắn lúc đó đúng là một con sư tử: hai con mắt sáng quắc lên... "Có giết tôi đi thì mới lấy được của tôi", hắn nói, cố dằn cho to cái giọng nhỏ nhẹ thanh thanh của hắn.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Mơ màng*) - Thế sao, Xuyzông?

XUYZAN: - Dạ, bẩm Bà lớn, làm thế nào cho cái thằng quỷ con ấy hắn thôi đi được? Lúc thì bà mẹ đỡ đầu của tôi; lúc thì tôi chỉ những muốn này nọ; và vì hắn không dám hôn dù chỉ là cái áo ngoài của Bà lớn, nên hắn cứ định hôn con.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Mơ màng*) - Thôi bỏ đấy... bỏ đấy những chuyện điên rồ đó... Rồi sau cùng, em Xuyzan tội nghiệp ơi, ông chồng của ta rút cục đã bảo em...?

XUYZAN: - Rằng nếu con không muốn nghe ngài nói, ngài sẽ đỡ đầu cho mụ Mácxơlin.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Đứng dậy và đi đi lại lại, vừa quạt mạnh tay*) - Ông ấy không yêu ta tí nào nữa rồi.

XUYZAN: - Sao lại ghen dữ thế?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Cũng như tất cả mọi ông chồng thôi, em ạ! Chỉ vì thể diện. Ôi! ta đã yêu ông ấy nhiều quá! ta đã quá đằm thắm, quá yêu thương, làm cho ông chán ngấy; đối với ông ấy, ta chỉ có một lỗi đó mà thôi; nhưng ta không muốn cho cái điều tâm sự chân thành đó[1] làm thiệt hại đến em, và em sẽ lấy Figarô. Chỉ có một mình hắn là có thể giúp chúng ta trong việc này: chả biết rồi hắn có đến không?

XUYZAN: - Hễ khi nào anh ấy trông thấy cuộc săn bắn khởi hành, là anh ấy đến ngay đấy ạ.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Sử dụng cái quạt*) - Hãy mở một ít cái cửa sổ ra vườn. Trong này oi bức quá!..

XUYZAN: - Là vì Bà lớn nói năng và đi lại sôi nổi quá đấy mà. (*Chị đi ra mở cửa sổ trong cùng*)

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Mơ màng giờ lâu*) - Nếu hắn

---

(1) Cái điều tâm sự chân thành đó (Cet honnête aveu): trong các bản thảo của tác giả, có viết là sự thay thẳng của em (ton honnêtelé) có lẽ lại gọn nghĩa hơn.

chẳng cố tình lánh mặt ta...[1] Bọn đàn ông thật là lắm tội!

XUYZAN: (*Từ nơi cửa sổ, reo lên*) - A! Kìa Đức ông đương cưỡi ngựa băng qua vườn rau lớn, có Pêđry đi theo, với hai, ba, bốn con chó săn thỏ[2].

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Chúng ta còn đủ thì giờ trước mặt. (*Nàng ngồi xuống*). Có ai gõ cửa đấy, Xuyzông?

XUYZAN: (*Chạy ra mở cửa, vừa hát*) - A! Figarô của em! A! Figarô của em!

LỚP II

FIGARÔ, XUYZAN, BÁ TƯỚC PHU NHÂN, *ngồi.*

XUYZAN: - Anh ơi! vào đi! Bà lớn đang nóng lòng nóng ruột!...

---

(1) Có bản viết: "*Lòng ta chỉ bận nghĩ đến một mình hắn thôi và gạt bỏ tất cả mọi ý nghĩ khác...*", nói rõ nỗi vương vấn mới phát sinh của nàng đối với Sêruybanh.

(2) *Lévriers*: giống chó săn chân dài, mình thon, chạy rất nhanh, dùng để săn thỏ.

FIGARÔ: - Thế còn em, em bé Xuyzan? - Bà lớn chả có gì phải nóng ruột. Thực ra, có chuyện gì nào? một chuyện nhỏ mọn. Ngài Bá tước thấy cô vợ trẻ của chúng ta dễ thương, ngài muốn bắt làm nhân tình của ngài, và cái đó là lẽ tự nhiên thôi.

XUYZAN: - Tự nhiên?

FIGARÔ: - Rồi ngài cử tôi làm chân chạy công văn, và Xuyzông làm tham tán sứ quán. Như vậy chả có gì là ngớ ngẩn.

XUYZAN: - Anh có thôi đi không nào?

FIGARÔ: - Và bởi lẽ Xuyzan, vị hôn thê của tôi, không nhận bằng sắc, ngài bèn ủng hộ những mưu đồ của Mácxơlin; còn gì đơn giản hơn nữa? Báo thù những kẻ làm phương hại đến những mưu toan của ta, bằng cách lật đổ các mưu toan của họ, cái đó ai cũng vẫn làm, chính chúng ta cũng sắp làm. Ấy đấy, tất cả chỉ có thế thôi mà.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Anh Figarô, đối với một mưu đồ có hại đến hạnh phúc của tất cả chúng ta, anh có thể coi thường như thế được ư?

FIGARÔ: - Bẩm Bà Lớn, đâu có?

XUYZAN: - Đáng lẽ anh đau buồn vì những nỗi lo phiền của chúng ta...

FIGARÔ: - Thì tôi lo toan vì nó. chẳ là quá đủ hay sao? mà, muốn hành động có phương pháp cũng như Đức ông, ta hãy trước hết làm giảm nhiệt tình của ngài đối với những sở hữu của ta, bằng cách làm cho ngài lo lắng về những sở hữu của ngài.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Nói đúng lắm; nhưng làm thế nào?

FIGARÔ: - Bẩm Bà lớn, xong rồi ạ; một tin báo gian dối về Bà lớn...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Về ta! Anh điên đầu rồi!

FIGARÔ: - Ồ! chính là Đức ông điên đầu thì phải[1].

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Một con người cả ghen như vậy!...

FIGARÔ: - Càng hay: muốn thủ lợi với những người có tính khí như vậy, chỉ cần phải làm cho họ sôi máu lên một chút; điều này thì các bà phụ nữ thạo lắm! Thế rồi

---

(1) Trong nguyên văn, ở đây có một lộng ngữ. Câu trên, bà Bá tước nói "... *La tête vous tourne!*" có nghĩa là: đầu óc anh loạn rồi. Figarô đáp: "... *c'est à lui qu'elle doit tourner*", nghĩa là: đầu của ông ấy quay (ý nói: ông ấy bị chóng mặt nhức đầu, hoặc bị say mê thì có.

nếu đã làm cho họ tức giận đỏ gay rồi, chỉ một tí âm mưu sắp xếp là ta có thể xỏ mũi họ, đưa đi đâu tuỳ ý, theo dòng sông Goađalkivia[1]. Tôi đã nhờ Bazin đưa hộ một bức thư nặc danh, báo cho Đức ông rằng một gã phong tình sẽ tìm cách gặp gỡ Bà lớn hôm nay trong lúc khiêu vũ.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Và anh điên đảo thị phi về một người đàn bà danh tiết như vậy sao?

FIGARÔ: - Bẩm Bà lớn, có rất ít bà danh tiết mà tôi dám áp dụng trò đó, sợ rằng làm giả mà gặp thật chăng.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Thế ra mình lại còn phải cám ơn anh ta nữa kia đấy!

FIGARÔ: - Nhưng thử hỏi có phải là thú vị không, khi đã phân tán được nhật trình của ngài, làm cho ngài phải rình mò, nguyền rủa theo dõi phu nhân của ngài, trong cái thời gian ngài đã định dùng để mua vui với tình nương của ta? Ngài đã bị hoàn toàn bối rối: phóng theo cô này ư? hay theo dõi bà kia? Trong cơn rối loạn

---

(1) *Guadalkivir*: tên con sông dài 579 km ở Tây-ban-nha, chảy qua thành Xêvil, đổ vào Đại tây dương.

đầu óc, kia kìa, kia kìa, ngài đương băng qua cánh đồng, và đuổi dồn một con thỏ rừng đã cùng đường kiệt sức. Giờ hôn lễ đến vun vút như bay, lúc đó chắc ngài chưa kịp bày mưu ngăn cản, và không đời nào ngài dám phản kháng trước mặt Bà lớn.

XUYZAN: - Vâng; nhưng mụ Macxơlin, con người tài hoa, mụ sẽ dám làm.

FIGARÔ: - Úi a! Quả đáng tội, mình cũng lo cái đó! Em hãy cho bắn tin với Đức ông là đến lúc hoàng hôn em sẽ ra vườn.

XUYZAN: - Anh định trông vào mưu kế đó à?

FIGARÔ: - Chứ sao! để anh nói cho mà nghe; những kẻ không muốn dùng cái gì để làm cái gì cả, thì chẳng tiến hành được trò gì và chẳng được cái tích sự gì. Anh xin nói như thế.

XUYZAN: - Lời nói hay ho khiếp!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Cũng hay ho như mưu kế của anh ta vậy. Anh bằng lòng để cho chị ấy ra vườn?

FIGARÔ: - Đời nào. Tôi cho một người khác mặc áo của Xuyzan bị chúng ta bắt gặp ở chỗ hẹn hò, ngài Bá tước có thể chối cãi được không?

XUYZAN: - Cho ai mặc áo của tôi?

FIGARÔ: - Sêruybanh.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Hắn đi rồi còn đâu.

FIGARÔ: - Đối với tôi, hắn chưa đi. Có để cho tôi làm không nào?

XUYZAN: - Có thể tin cậy ở anh ấy về việc bố trí một âm mưu.

FIGARÔ: - Hai, ba, bốn âm mưu cùng một lúc; rối ren, dằng dịt. Trời sinh ra tôi để làm kẻ cận thần nội thị.

XUYZAN: - Nghe nói rằng cái nghề đó khó ghê!

FIGARÔ: - Nhận, lấy và xin: đó là tất cả bí quyết trong ba chữ.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Hắn vững tin quá, làm cho ta rồi cũng vững tin lây.

FIGARÔ: - Thì đó là ý đồ của tôi mà.

XUYZAN: - Ban nãy anh bảo thế nào nhỉ?

FIGARÔ: - Rằng trong khi Đức ông đi vắng, tôi sẽ phái Sêruybanh đến với cô; cô hãy sửa sang đầu tóc mũ mãng cho hắn, mặc xống mặc áo cho hắn; tôi nhốt hắn lại và huấn luyện cho hắn; thế rồi nhảy múa đi, Đức ông. (*Anh vào*)

LỚP III

XUYZAN, BÁ TƯỚC PHU NHÂN *ngồi.*

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Tay cầm cái hộp đựng nốt ruồi giả*) - Trời ơi, Xuyzan, mặt mày ta nhếch nhác thế này?... lại cái anh chàng thanh niên kia sắp tới!...

XUYZAN: - Thế Bà lớn không muốn cho hắn thoát khỏi cái gian nguy à?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Mơ màng trước tấm gương con*) - Ta ấy ư...? rồi em xem ta sẽ mắng cho hắn một trận.

XUYZAN: - Ta sẽ bắt hắn hát bản tình ca của hắn. (*Chị đặt bài hát vào lòng Bá tước phu nhân*)

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ồ, thực quả là đầu óc của ta rối bù!...

XUYZAN: (*cười*) - Con chỉ việc xoắn lại hai cái món tóc uốn này, Bà lớn sẽ mắng hắn ra trò hơn.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*hồi trí*) - Cô bảo cái gì, hở cô?

LỚP IV

SÊRUYBANH, vẻ thẹn thùng, XUYZAN, BÁ TƯỚC PHU NHÂN ngồi.

XUYZAN: - Mời ông vào. thưa ông sĩ quan; người ta sẵn lòng tiếp kiến đấy.

SÊRUYBANH: (*Run rẩy tiến lại*) - Ôi! thưa Bà, nghe thấy cái tên gọi đó, tôi xiết nỗi đau lòng! nó nhắc nhở tôi phải rời bỏ nơi này... rời bỏ một bà mẹ đỡ đầu rất là... nhân đức!

XUYZAN: - Và rất là diễm lệ!

SÊRUYBANH: (*Thở dài*) - Ồ! đúng vậy.

XUYZAN: (*Nhại hắn*) - Ồ, đúng vậy. Chàng thanh niên hồn hậu, với những hàng mi dài mà gian ngầm. Nào, con chim xanh xinh đẹp. hãy hát bản tình ca tặng bà đi.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Mở bài ca*) - Bài này... thấy bảo là của ai nhỉ?

XUYZAN: - Trông kẻ phạm tội mặt đỏ chưa kìa; gò má, đỏ ửng tầy gang chứ chẳng bỡn.

SÊRUYBANH: - Có ai nỡ cấm... lòng quý mến?

TÌNH CA[1]

(**điệu:** Malbruc đi đánh trận[2]).

KHÚC THỨ NHẤT

Ngựa của ta, chạy đã đứt hơi rồi.
(Ôi lòng ta, lòng ta đau khổ xiết bao!)
Ta đi lang thang các cánh đồng,
Tuỳ theo vó ngựa lung tung.

---

(1) Về thời đó, đưa ca hát vào một vở kịch, trên sân khấu Kịch viện Pháp, là một điều mới mẻ, vì nguyên tắc phân biệt thể loại vẫn còn đương được tôn trọng.

(2) *Malbroug s'en va-t-en guerre*, là một điệu hát dân gian cổ truyền của dân tộc Pháp, lưu hành từ hồi chiến tranh Thập tự quân. Ở đây, cũng như tất cả các bài hát khác trong vở kịch này, chúng tôi chỉ dịch xuôi nghĩa, không gò vào điệu hát, để nhường việc đó cho một bạn soạn nhạc, khi nào vở này đem trình diễn.

KHÚC THỨ HAI

Tuỳ theo vó ngựa lung tung
Chẳng thị tòng, không kỵ sĩ:
Đi đến bên một dòng suối[1]
(Ôi lòng ta, lòng ta đau khổ xiết bao!)
Nghĩ đến bà mẹ đỡ đầu,
Ta thấy lệ ta ròng ròng.

KHÚC THỨ BA

Ta thấy lệ ta ròng ròng,
Hầu như nát ruột tan lòng;
Ta khắc vào cây tần bì,
(Ôi lòng ta, lòng ta đau khổ xiết bao!)
Chữ tên bà chẳng có tên ta:
Nhà Vua bỗng chợt đi qua.

---

(1) Khi diễn vở kịch này, người ta hát bản tình ca bắt đầu từ câu này, và đổi la: "Bên cạnh một dòng suối..." (*Chú thích của tác giả*).

KHÚC THỨ TƯ

Nhà vua bỗng chợt đi qua.
Với đoàn Đại thần[1], tăng lữ.
Hoàng hậu bảo: Thị đồng xinh kia,
(Ôi lòng ta, lòng ta đau khổ xiết bao!)
Ai làm cho anh cực lòng?
Ai làm lệ anh ròng ròng?

KHÚC THỨ NĂM

Ai làm lệ anh ròng ròng?
Phải nói lên cho ta hay.
- Dám bẩm tâu lên Lệnh bà,
(Ôi lòng ta, lòng ta đau khổ xiết bao!)
Vốn tôi có mẹ đỡ đầu,
Lòng tôi kính yêu từ lâu.[2]

---

(1) *Baron*, thời xưa là đại thần trong Triều (như các đại thần của vua Saclơmanhơ); về sau này, là nam tước.

(2) Đến đây, Bá tước phu nhân gấp bài ca và ngăn gã thị đồng lại. Trên sân khấu, không hát đoạn tiếp. (Chú thích của tác giả)

KHÚC THỨ SÁU

Lòng tôi kính yêu từ lâu:
Nhớ nhung rồi đến gầy mòn.
- Hoàng hậu bảo: Thị đồng xinh kia,
(Ôi lòng ta, lòng ta đau khổ xiết bao!)
Phải chăng chỉ mẹ đỡ đầu?
Để ta thay thế cho mà.

KHÚC THỨ BẢY

Để ta thay thế cho mà.
Em làm thị đồng cho ta.
Rồi có tiểu thư Hêlen.
(Ôi lòng ta, lòng ta đau khổ xiết bao!)
Cô con của một đại uý,
Sau này ta sẽ gả cho.

KHÚC THỨ TÁM

Sau này ta sẽ gả cho.
-Không không, đừng nói chuyện này;

Tôi ưng kéo lê xiềng xích,
(Ôi lòng ta, lòng ta đau khổ xiết bao!)
Chết vì nỗi khổ đau này,
Chứ không muốn khuây nỗi lòng".

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Nghe có giọng hồn nhiên... và có tình cảm nữa.

XUYZAN: (*Đi đặt cây đàn ghita lên một chiếc ghế bành*)[1] - Ồ! nói về tình cảm, thì đây là một anh chàng thanh niên vẫn... À này, ông sĩ quan, người ta đã bảo ông biết chưa, là để giúp vui cho buổi tối liên hoan, chúng tôi muốn biết trước ông có mặc vừa tàm tạm một bộ áo của tôi hay không?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ta e rằng không vừa.

XUYZAN: (*So bề cao với hắn*) - Hắn cũng cao bằng con. Trước hết ta hãy bỏ áo quàng ra đã. (*Chị cởi áo quàng cho hắn*)

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ngộ nhỡ có ai vào?

XUYZAN: - Thì chúng ta có làm chuyện gì bậy đâu nào? Để con đi đóng cửa lại. (*Chị chạy đi*) Nhưng con muốn xem mũ đội thế nào.

---

(1) Sêruybanh, Xuyzan, Bá tước phu nhân, (*Chú thích của tác giả*)

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Trên bàn trang điểm của ta. có một cái mũ chỏm của ta đấy.

(Xuyzan vào trong buồng xép, ma cưa vào là ở mép sân khấu)

LỚP V

SÊRUYBANH, BÁ TƯỚC PHU NHÂN, ngồi.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Cho đến lúc khiêu vũ, không được để Bá tước biết là em có mặt ở trong dinh. Chúng ta sẽ nói với ông sau, rằng trong thời gian gửi văn bằng đi, chúng ta nảy ra ý kiến...

SÊRUYBANH: (*Đưa văn bằng cho nàng xem*) - Thưa Bà, khốn nỗi, văn bằng đây rồi; Bazin đã vâng lệnh Đức ông chuyển đạt cho con rồi.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Rồi kia à? Người ta sợ lỡ mất từng giây phút. (*Nàng đọc*). Họ vội vàng đến nỗi quên không đóng dấu triện của ông ấy.

LỚP VI

SÊRUYBANH, BÁ TƯỚC PHU NHÂN, XUYZAN.

XUYZAN: (*Ra với một chiếc mũ chỏm lớn*) - Dấu triện, đóng vào đâu ạ?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Vào văn bằng của hắn đấy.

XUYZAN: - Rồi kia à?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ta cũng vừa bảo thế. Có phải mũ chỏm của ta đây không?

XUYZAN: (*Ngồi ghé bên Bá tước phu nhân*) - Vâng. và cái đẹp nhất đấy ạ. (*Chị hát, mồm ngậm những đanh ghim*)

Thôi nào, quay mặt lại đây,

Jăng đờ Lyra anh bạn đẹp

(Sêruybanh quỳ gối xuống... Chị đội mũ cho hắn)

Bẩm Bà lớn, trông hắn dễ thương tệ!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Em hãy sửa sang cổ áo cho hắn cho có vẻ phụ nữ hơn một tí nữa.

XUYZAN: (*Sửa sang cho hắn*) - Đó... Thử trông hộ tôi cái thằng nhãi nhép này, nó mặc con gái sao mà xinh thế! Tôi phát ghen lên

đấy! (*Chị nhắc cầm hắn lên*) Đề nghị anh đừng có xinh đẹp như thế này nhé!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Cái con bé điên thật! Phải vén tay áo lên, để cho cổ tay chẽn nó thít chặt hơn nữa. (*Nàng xắn tay áo cho hắn)* Cánh tay hắn có cái gì thế này? Một cái dải băng?

XUYZAN: - Và là dải băng của Bà lớn đấy. Bà lớn đã trông thấy, thật con lấy làm khoan khoái quá. Con đã có bảo hắn là con sẽ nói toang ra mà! Ồ! Nếu lúc đó Đức ông không chợt đến, thì chắc chắn con đã giằng lại được cái dải, vì con cũng khoẻ gần bằng hắn.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Có vết máu! (*Nàng cởi cái dải buộc ra)*

SÊRUYBANH: (*Thẹn thùng*) - Sáng hôm nay, định lên đường, con sửa sang lại cái dây xích hàm thiếc của con ngựa; nó húc một cái, và cái núm hàm thiếc xướt phải cánh tay con.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Có đời thuở nhà ai lại buộc bằng một cái dải...

XUYZAN: - Nhất lại là một cái dải ăn cắp. - Nào xem cái núm..., cái khúm núm..., cái

chum chúm của con ngựa... Tôi chả hiểu tí gì về những cái tên gọi đó. - Chà! sao mà cánh tay nó trắng nõn thế này! y như đàn bà! trắng hơn cánh tay mình! Bà hãy nhìn coi, Bà lớn! (*Chị so sánh hai cánh tay)*

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Bằng một giọng lạnh lùng*) - Thôi hãy lo cái việc đi lấy cho ta vải nhựa ở trong bàn trang điểm của ta.

(Xuyzan vừa cười vừa ấn đầu hắn một cái; hắn ngã khuỵu, hai tay chống xuống đất. Chị đi vào buồng xép ở mép sân khấu)

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Nghĩ quanh*) - ...Với ông, chắc thế thôi.

SÊRUYBANH: *(Nói riêng)* - Sau những chuyện hôm qua và sáng hôm nay, ông ta có thể giết mình ngay tại chỗ! (*Hắn chạy về phía gian buồng xép, vào buồng đó, và khép cánh cửa lại)*

LỚP XI

BÁ TƯỚC PHU NHÂN,
một mình, cất chìa khoá buồng đó đi,
và chạy ra mở cửa cho bá tước:

Chà! hỏng quá! hỏng quá!

LỚP XII

BÁ TƯỚC, BÁ TƯỚC PHU NHÂN.

BÁ TƯỚC: (*Hơi nghiêm nghị*) - Bà có cái lệ khoá trái cửa phòng thế này đâu!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Bối rối*) - Tôi... tôi đương sửa sang xống áo[1]. Vâng, tôi đang sửa sang xống áo với Xuyzan; hắn về qua bên buồng hắn một lát.

BÁ TƯỚC: (*Ngắm nghía nàng*) - Sao bà thất sắc thất thanh như vậy?

---

(1) Nguyên văn: *je chiffonnais*, tôi đương gấp nếp những vải vóc.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Có gì đáng lạ... Chả có gì đáng lạ đâu... tôi xin nói chắc như vậy... Chúng tôi đương nói chuyện về ông... Hắn về qua, như tôi vừa nói...

BÁ TƯỚC: - Bà với hắn đương nói chuyện về tôi!... Tôi trở về đây vì có một mối lo ngại: khi tôi lên ngựa, có người đưa cho tôi một cái thư, mà tôi chả tin tí nào, tuy vậy... nó cũng làm cho tôi nôn nao.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Thế nào, thưa ông?... cái thư nào?

BÁ TƯỚC: - Phải thú nhận, thưa Bà, rằng chung quanh bà hoặc tôi, có những kẻ... thật là độc bụng! Họ báo với tôi rằng, trong ngày hôm nay, một kẻ mà tôi tưởng là vắng mặt, sẽ tìm đến chuyện trò với bà.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Bất kỳ kẻ liều lĩnh đó là kẻ nào, thì hắn cũng phải vào tận đây: vì tôi dự định là suốt ngày hôm nay không bước chân ra khỏi phòng.

BÁ TƯỚC: - Còn tối nay, vì cuộc hôn lễ của Xuyzan?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Tuyệt đối chẳng vì cái gì cả; tôi hết sức khó ở.

BÁ TƯỚC: - May mà Bác sĩ có đây. (*Gã thị đồng đánh đổ một cái ghế trong buồng xép*). Tôi nghe thấy có tiếng động gì vậy.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Càng rối loạn hơn*) - Tiếng động?

BÁ TƯỚC: - Có người đánh đổ bàn ghế gì đó.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Tôi... Tôi, thì chả nghe thấy gì cả.

BÁ TƯỚC: - Như vậy thì chắc là bà đương bận tâm ghê gớm lắm.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Bận tâm! về cái gì kia?

BÁ TƯỚC: - Có một người nào đó trong cái buồng xép này, thưa bà.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ơ... ông bảo có ai kia, hở ông?

BÁ TƯỚC: - Chính tôi hỏi bà thì phải hơn: tôi vừa mới đến.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ờ mà... có lẽ là Xuyzan hắn đương dọn dẹp.

BÁ TƯỚC: - Bà vừa bảo là hắn về qua bên phòng hắn kia mà!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Về qua... hay vào đó; tôi cũng chả biết nữa.

BÁ TƯỚC: - Nếu là Xuyzan, thì vì lẽ gì bà rối loạn như thế kia?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Rối loạn về một chị thể nữ của tôi?

BÁ TƯỚC: - Có phải vì chị thể nữ của bà hay không, thì tôi không biết; nhưng rối loạn, thì rõ ràng.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Thưa ông, rõ ràng là con bé đó làm cho ông rối loạn và bận tâm hơn tôi nhiều.

BÁ TƯỚC: (*Nổi giận*) - Nó bận tâm tôi đến nỗi, thưa bà, tôi muốn trông thấy mặt nó ngay bây giờ.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - À nhỉ, tôi tưởng cái điều đó ông muốn luôn thì phải; nhưng mà những mối nghi ngờ này thật là chả có căn cứ gì...

LỚP XIII

BÁ TƯỚC, BÁ TƯỚC PHU NHÂN, XUYZAN, ra, đem theo một mớ quần áo và đẩy cửa phía trong cùng.

BÁ TƯỚC: - Thì càng dễ phá tan chứ sao. (*Y nhìn về phía buồng xép và kêu to*) Ra ngay, Xuyzông, ta truyền lệnh cho đó.

(*Xuyzan dừng lại gần mé hậu cung, trong cùng*).

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Hắn gần như chả có xống áo gì trên người, ông ơi. Có ai lại đến quấy rối phụ nữ như vậy trong chốn buồng the của họ? Hắn đương ướm thử những xống áo tôi cho hắn nhân dịp cưới hắn; hắn nghe thấy tiếng ông nên chạy trốn.

BÁ TƯỚC: - Nếu hắn sợ không dám ra mặt đến thế, thì ít ra hắn cũng có thể lên tiếng được. *(Y quay về phía cửa buồng xép)*. Hãy trả lời ta. Xuyzan: cô có ở trong buồng xép này không?

(Xuyzan, vẫn ở trong cùng, chạy thọt vào hậu cung và nấp trong đó).

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Quay về buồng xep. vội nói)* - Xuyzông, ta cấm không được trả lời. *(Nói với bá tước)*. Chưa bao giờ thấy có ai bạo ngược đến thế này!

BÁ TƯỚC: *(Tiến lại phía buồng xép)* - Ồ, được lắm! đã không lên tiếng, thì có quần áo hay không, ta cũng thấy cho kỳ được.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Chắn ngang trước mặt)* - Bất cứ ở chỗ nào khác, thì tôi không thể ngăn cấm được; nhưng tôi cũng hy vọng rằng ở nhà tôi...

BÁ TƯỚC: - Và tôi, thì tôi hy vọng được biết ngay trong chốc lát cái cô Xuyzan bí mật kia là ai. Hỏi bà chìa khoá thì tôi thấy rõ là vô ích; nhưng có một cách chắc chắn để đẩy tung cái cánh cửa nhẹ không này. Ở này, có đứa nào đấy không?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Làm cho bọn gia nhân kéo đến và đem một mối nghi ngờ bóng gió làm thành một chuyện om sòm công khai để cho cả dinh thự sẽ chê cười chúng ta!

BÁ TƯỚC: - Được lắm, thưa Bà; thực vậy, một mình tôi cũng đủ; tôi đi ngay bây giờ về phòng tôi để lấy những đồ cần thiết... *(y bước đi để vào nhưng lại quay trở lại)*. Nhưng, để cho tất cả mọi thứ được y nguyên như cũ, xin bà vui lòng đi theo tôi, đừng làm gì om sòm, đừng làm ầm ĩ, vì bà ghét tiếng ồn ào lắm mà!... Một điều đơn giản, như thế, chắc hẳn bà sẽ không từ chối tôi!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Bối rối)* - Kìa!, thưa ông, có ai nghĩ đến chuyện làm trái ý ông đâu?

BÁ TƯỚC: - Ồ! xuýt nữa thì quên cái cửa thông sang buồng thị nữ; tôi cũng phải đóng nó lại, để cho bà được có bằng chứng đầy

đủ. *(Y đi khoá cửa trong cùng và cất chìa khoá đi).*

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Nói riêng)* - Trời ơi! sơ suất tai hại!

BÁ TƯỚC: *(Trở lại nàng)* - Bây giờ cái phòng này đã đóng kín rồi, xin bà nhận khoác cánh tay tôi; (*Y cất to giọng*) còn cái cô Xuyzan trong buồng xép, yêu cầu cô có lòng tốt chờ tôi; và khi tôi quay trở lại, cái tai hoạ nhỏ nhất có thể xảy đến cho cô là...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Quả thật, thưa ông, đây là câu chuyện khả ố nhất đời... (*Bá tước dắt nàng đi và khoá trái cửa lại).*

LỚP XIV

XUYZAN, SÊRUYBANH

XUYZAN: *(Ở hậu cung ra, chạy lại buồng xép và nói qua lỗ khoá)*- Mở ra, Sêruybanh mở mau lên, Xuyzan đây; mở ra và đi ra.

SÊRUYBANH: (*Ra*)[1] - Ồ Xuyzông! chuyện kinh khủng quá!

XUYZAN: - Đi ra ngay, không được chậm một phút.

SÊRUYBANH: (*Sợ hãi*) - Ơ! đi ra lối nào?

XUYZAN: - Tôi cũng chả biết, nhưng ra đi.

SÊRUYBANH: - Không có lối ra thì làm thế nào?

XUYZAN: - Sau cuộc bắt gặp hồi sáng nay, ông ấy có thể đập cho cậu tan xác! Và Bà lớn với tôi sẽ nguy. - Chạy mau đi nói với Figarô...

SÊRUYBANH: - Cửa sổ ra vườn có lẽ cũng không cao lắm. (*Hắn chạy ra xem*).

XUYZAN: (*Hoảng sợ*) - Một tầng gác lớn! Không thể được! Ôi chao, tội nghiệp bà chủ tôi! Lại đám cưới của tôi, trời ơi!

SÊRUYBANH: (*Trở lại*) - Cửa sổ trông xuống một vườn dưa; bất quá chỉ hư hại một hai luống.

XUYZAN: (*Giữ hắn lại và kêu lên*) - Chết mất thôi!

SÊRUYBANH: (*Kích thích*) - Dù là một vực sâu đỏ lửa, Xuyzông ơi! phải, ta cũng nhảy xuống, chứ không chịu để liên luỵ đến Bà... Và cái hôn này sẽ lấy khước cho ta.

---

(1) Seruybanh, Xuyzan (*Chú thích của tác giả*). Có lẽ tác giả quên rằng bà Bá tước đã cất chìa khoá! (lớp XI).

(Hắn hôn chị và chạy đến nhảy qua cửa sổ).

LỚP XV

XUYZAN: Một mình, thét lên một tiếng hoảng sợ.

A!... *(Chị ngã ngồi xuống một lát. Chị đi một cách nặng nhọc ra nhìn ngoài cửa sổ và quay trở lại).* Hắn đi xa lắm rồi. Chà! Cái thằng ranh con! vừa xinh trai vừa lanh lẹ chẳng kém. Nếu thằng ấy mà thiếu đàn bà... Ta phải vào thay chân hắn cho mau. *(Vừa đi vào buồng xép vừa nói).* Bây giờ, thưa ngài Bá tước, ngài có thể phá vỡ tường đổ vách, nếu ngài thích; đứa nào trả lời một câu, nó cứ chết tiệt! *(Chị vào trong buồng xép, đóng trái cửa lại).*

LỚP XVI

BÁ TƯỚC, BÁ TƯỚC PHU NHÂN:

Cùng trở về phòng.

BÁ TƯỚC: *(Tay cầm một cái kẹp, ném lên một chiếc ghế bành)* - Tất cả vẫn y nguyên như lúc này. Thưa bà, bắt tôi phải phá vỡ cái cửa này, bà hãy nghĩ đến những hậu quả; một lần nữa, bà có bằng lòng mở cửa không?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ông ơi, nóng giận gì chẳng nể mặt nhau như vậy? Nếu là tình yêu mãnh liệt đến nỗi xui khiến ông có những cơn cuồng nộ này, thì mặc dầu sai trái tôi cũng sẵn lòng lượng thứ; có lẽ chiếu cố đến động cơ, tôi cũng sẵn lòng quên cái phần nó xúc phạm tôi. Nhưng chỉ vì thể diện thôi, có thể nào một con người phong nhã bị xô đẩy đến việc làm quá đáng như vậy?

BÁ TƯỚC: - Tình yêu hay thể diện, thì bà cũng cứ mở cái cửa này ra; nếu không thì tức khắc tôi sẽ...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Chắn trước mặt*) - Thưa ông, tôi yêu cầu ông hãy dừng lại. Ông có nghĩ rằng tôi có thể lỗi đạo được không?

BÁ TƯỚC: - Thưa Bà, muốn gì mặc ý; nhưng tôi quyết sẽ trông thấy kẻ nào ở trong buồng xép này.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Sợ hãi*) - Thế thì, thưa ông, ông sẽ được trông thấy. Ông hãy... yên lặng nghe tôi.

BÁ TƯỚC: - Vậy là không phải Xuyzan?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Ngượng ngập*) - Ít ra thì cũng không phải là một người... mà ông phải e ngại điều gì... số là chúng tôi sắp đặt một trò đùa giỡn... thực ra là rất vô tội, để cho buổi tối hôm nay... và tôi thề với ông...

BÁ TƯỚC: - Và bà thề với tôi...?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Rằng cả hai chúng tôi đều chẳng có dụng ý gì xúc phạm ông, anh ta cũng như tôi.

BÁ TƯỚC: (*Rất nhanh*) - Anh ta cũng như tôi? Ra là một người đàn ông.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Một đứa con nít, ông ạ.

BÁ TƯỚC: - Thì, ai vậy?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Tôi ngập ngừng chẳng dám nói tên!

BÁ TƯỚC: *(Phát khùng)* - Tôi sẽ giết chết nó.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Trời đất ơi!

BÁ TƯỚC: - Bà nói đi nào!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Anh chàng trẻ tuổi... Sêruybanh...

BÁ TƯỚC: - Sêruybanh! Thằng láo xược! Thế là những mối nghi ngờ của tôi và bức thư được vỡ lẽ.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Chắp tay)* - Ồ! Thưa ông! Xin ông đừng nghĩ...

BÁ TƯỚC: (D*ậm chân: (Nói riêng)* - Chỗ nào rồi cũng thấy cái thằng thị đồng chết tiệt này! *(Nói to)*. Thôi, bà ơi, mở ra; bây giờ tôi biết cả rồi. Nếu chẳng có gì tội lỗi thì bà đã chẳng xúc động đến thế sáng hôm nay khi tống biệt nó; thì nó đã đi khỏi rồi, khi tôi hạ lệnh! thì bà đã chẳng gian dối đến thế trong câu chuyện Xuyzan bịa đặt; thì nó đã chẳng giấu mặt kỹ thế.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Hắn sợ nếu ra mặt sẽ làm cho ông tức giận.

BÁ TƯỚC: *(Tức điên người, và quay về phía buồng xép, quát to)* - Ra đi thôi, thằng nhãi con khốn kiếp!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Ôm ngang người y, kéo y ra xa)* - Ồ! Ông ơi, ông ơi, cơn thịnh nộ của

ông làm tôi run sợ thay cho hắn. Tôi van ông, đừng nên tin vào một mối ngờ oan, và khi ông trông thấy hắn trong tình trạng y phục không được chỉnh tề...

BÁ TƯỚC: - Y phục không được chỉnh tề!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Than ôi!, vâng, đương sẵn sàng để ăn mặc giả phụ nữ, trên đầu đội một cái mũ của tôi, mặc áo cánh và không có áo quàng khoác ngoài, cổ hở, cánh tay trần; hắn đương sắp ướm thử...

BÁ TƯỚC: - Và bà định cấm cung trong phòng! Người vợ vô sỉ! ối chà! rồi bà sẽ được cấm cung... lâu dài[1]: nhưng trước đó thì tôi phải tống khứ ra khỏi đây một thằng láo xược, làm cho không bao giờ phải gặp mặt nó ở đâu nữa.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Quỳ gối xuống, hai tay giơ lên*) - Ông Bá tước, xin hãy tha cho một đứa trẻ thơ; tôi sẽ không bao giờ được nguôi hận nếu đã gây nên...

BÁ TƯỚC: - Những nỗi sợ hãi của bà càng làm cho tội của nó nặng thêm.

---

(1) Thời đó, thói tục rất hà khắc và chỉ vì lỗi nhỏ, những đàn ông quý tộc cũng xin được phép cấm cố vợ trong một nhà tu kín.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Hắn thật là vô tội, hắn đã sắp lên đường: chính tôi đã cho gọi hắn.

BÁ TƯỚC: (*Thịnh nộ*) - Bà đứng dậy. Bà tránh ra... Cô thật là táo bạo, dám nói hộ cho một kẻ khác với tôi.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Vâng thì! tôi sẽ tránh ra, thưa ông, tôi sẽ đứng dậy; tôi cũng sẽ đưa cả cho ông cái chìa khoá buồng xép nữa; nhưng, nhân danh tình yêu của ông...

BÁ TƯỚC: - Tình yêu của ta! Con người bất nghĩa!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Đứng dậy và đưa chìa khoá cho y*) - Ông hãy hứa với tôi rằng ông sẽ buông tha cho đứa trẻ đó, không làm điều gì hại nó, và, sau đó, xin tất cả thịnh nộ của ông hãy giáng xuống đầu tôi, nếu tôi không thuyết phục được ông...

BÁ TƯỚC: (*Cầm chìa khoá*) - Ta không nghe gì nữa!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Vật mình vào một chiếc ghế bành rộng, một chiếc khăn tay bưng lấy mắt*) - Trời ơi! hắn chết mất!

BÁ TƯỚC: (*Mở cửa và giật lùi lại*) - Xuyzan!

LỚP XVII

BÁ TƯỚC PHU NHÂN, BÁ TƯỚC, XUYZAN.

XUYZAN: (*Vừa bước ra vừa cười*) - Tôi sẽ giết chết nó! Tôi sẽ giết chết nó! Xin giết chết nó đi nào, cái tên thị đồng ác hại đó!

BÁ TƯỚC: (*Nói riêng*) - Chà! bài học cay đắng! (*Nhìn Bá tước phu nhân còn đương sững sờ)* Và cả bà nữa, bà giả vờ kinh ngạc? ... Nhưng có lẽ không phải chỉ có mình hắn. *(Y bước vào)*

LỚP XVIII

BÁ TƯỚC PHU NHÂN, ngồi, XUYZAN.

XUYZAN: (*Chạy tới bà chủ*) - Bà hãy trấn tĩnh, thưa Bà, hắn đi xa lắm rồi, hắn đã nhảy một cái...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Chà! Xuyzông, ta chết dở.

LỚP XIX

BÁ TƯỚC PHU NHÂN, ngồi, XUYZAN, BÁ TƯỚC

BÁ TƯỚC: (*Từ trong buồng xép bước ra, có vẻ sượng sùng. Sau một giây lát yên lặng ngắn*) - Chẳng có ai, và phen này ta trái lẽ mất rồi.

- Thưa Bà... bà đóng kịch giỏi quá.

XUYZAN: (*Nhí nhảnh*) - Thế còn con thì sao, Đức Ông?

(Bá tước phu nhân, chiếc khăn tay bưng miệng để tự trấn tĩnh, không nói năng gì)

BÁ TƯỚC: (*Lại gần*) - Thế nào, thưa Bà, Bà đùa giỡn à?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Trấn tĩnh dần*) - Chứ sao, thưa ông?

BÁ TƯỚC: - Trò đùa gì mà kinh khủng! và vì lý do gì, tôi xin hỏi?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Những cơn điên cuồng của ông có đáng được thương hại không?

BÁ TƯỚC: - Việc liên can đến danh dự mà gọi là điên cuồng.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Vững giọng dần dần từng bước*) - Tôi làm bạn với ông, có phải để suốt đời chịu phận bị ruồng rẫy, và bị ghen tuông, hai cái việc chỉ riêng ông có quyền dung hoà.

BÁ TƯỚC: - Chà! thưa Bà, thật chẳng nể nang gì nhau.

XUYZAN: - Đáng lẽ Bà lớn cứ để Đức ông kêu gọi gia nhân.

BÁ TƯỚC: - Em nói đúng, và chính ta là kẻ phải cúi mình... Xin lỗi, tôi hết sức sượng sùng!...

XUYZAN: - Bẩm Đức Ông, phải thú thật rằng ngài cũng hơi đáng kiếp.

BÁ TƯỚC: - Thế sao lúc ta gọi, em không ra ngay? Độc ác thế!

XUYZAN: - Con đương mặc lại xống áo cuống cuồng, toàn nhờ những kim găm cài vội, và Bà lớn cấm con ra, là có đầy đủ lý lẽ lắm.

BÁ TƯỚC: - Đừng nhắc lại những sai trái của ta, mà giúp ta làm cho bà nguôi lòng thì hơn.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Thôi ông ạ; một điều lăng nhục như vậy không thể nào lấp liếm đi được. Tôi sẽ rút lui vào nhà tu kín

Uyêcxuylin[1] đây, và tôi thấy rõ quá là đã đến lúc rồi.

BÁ TƯỚC: - Bà có thể nào làm điều đó mà không có vài nỗi nhớ tiếc?

XUYZAN: - Con, thì con chắc rằng cái ngày ra đi sẽ tiếp theo bao dòng nước mắt.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Dù như vậy nữa cũng đành, Xuyzông ạ; ta thà phải nhớ tiếc ông, còn hơn chịu hèn mà tha thứ cho ông; ông đã xúc phạm ta nhiều quá.

BÁ TƯỚC: - Rôzin!...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Tôi không còn là Rôzin nữa, cái nàng Rôzin mà ông đã bao công đeo đuổi! Tôi là Bá tước phu nhân Almaviva tội nghiệp, người đàn bà sầu khổ bị rẻ rúng, mà lòng ông chẳng còn yêu gì nữa.

XUYZAN: - Bẩm Bà!

BÁ TƯỚC: (*Van nài*) - Xin hãy thương tình!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ông đã chẳng có một chút thương tình nào đối với tôi.

BÁ TƯỚC: - Nhưng cũng tại bức thư nọ... Nó đã làm cho tôi lộn tiết!

---

(1) *Ursulines*: một trong những nhà tu kín của dòng nữ thánh Ursule, sáng lập năm 1605.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Tôi đã không đồng ý cho họ viết bức thư đó.

BÁ TƯỚC: - Bà có biết chuyện đó à?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Chính cái anh chàng dớ dẩn Figarô...

BÁ TƯỚC: - Hắn cũng dự mưu à?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - .... Hắn đưa thư cho lão Bazin.

BÁ TƯỚC: - Lão ta lại nói là do một người dân quê đưa cho lão. Hà, cái thằng hát xướng bất nhân! gươm hai lưỡi! mày sẽ đền tội cho tất cả mọi người.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ông đòi hỏi cho ông một sự tha thứ mà chính ông từ chối mọi người: thật rõ đàn ông là thế! Ồ! ví thử tôi đồng ý tha thứ vì chiếu cố đến sự lầm lạc của ông do bức thư kia sinh ra, thì tôi sẽ đòi hỏi tất cả mọi người đều phải được ân xá.

BÁ TƯỚC: - Vâng thì, xin hết sức vui lòng, thưa **BÁ TƯỚC PHU NHÂN:** nhưng làm thế nào đền chuộc được một lỗi lầm nhục nhã đến như thế?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Đứng dậy*) - Nhục nhã là cho cả hai người.

BÁ TƯỚC: - Ồ! Xin cứ nói là cho riêng mình tôi. - Nhưng tôi hãy còn đương nghĩ ngợi, sao mà phụ nữ lại có được nhanh chóng đến thế và đúng đến thế vẻ mặt và giọng nói hợp với cảnh huống. Lúc nãy bà đỏ mặt, khóc lóc, mặt mày nhợt nhạt... Quả đáng tội, hiện nay cũng còn nhợt nhạt.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Gượng mỉm cười*) - Tôi đỏ mặt... vì giận sự ngờ vực của ông. Nhưng đàn ông các ông có đủ tế nhị hay không, để phân biệt nỗi công phẫn của một tâm hồn chân chính bị lăng nhục, với nỗi sượng sùng vì một lời buộc tội thích đáng?

BÁ TƯỚC: (*Mỉm cười*) - Thế còn cái tên thị đồng y phục không tề chỉnh nọ, mặc áo cánh trần và hầu như chẳng có xống áo gì trên người...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Chỉ Xuyzan*) - Chính hắn ở trước mặt ông đây. Ông đã thấy tên thị đồng này, chả hơn là thấy tên kia sao? Nói chung, ông vốn không ghét gặp mặt tên này thì phải.

BÁ TƯỚC: (*Cười to hơn*) - Lại còn những lời van vỉ nọ, những giọt nước mắt giả vờ...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ông làm tôi phải tức cười, mà tôi thì chẳng muốn cười tí nào.

BÁ TƯỚC: - Chúng tôi cứ tự cho là tài giỏi về chính trị, thực ra chúng tôi chỉ là những đứa con nít. Thưa Bà, chính bà, chính bà đáng lẽ Nhà Vua phải phái đi sứ bộ ở Luân đôn! Chắc là phụ nữ các bà đã phải nghiên cứu rất nghiền ngẫm về nghệ thuật điều chỉnh nét mặt, để thành công đến cái điểm ấy!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Cũng vẫn là các ông dồn ép chúng tôi đến cái bước đó.

XUYZAN: - Cứ để cho chúng tôi được làm tù binh miệng, rồi ông xem chúng tôi có phải là con người tín nghĩa không nào.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Thôi ngắt chuyện đi, ông Bá tước ạ. Có lẽ tôi cũng đã có phần quá đáng; nhưng lòng khoan dung của tôi trong một chuyện nghiêm trọng như thế, ít ra cũng phải làm cho tôi được hưởng sự khoan dung của ông.

BÁ TƯỚC: - Nhưng xin bà hãy nói lại là bà tha thứ cho tôi.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ta đã nói như thế chưa, Xuyzông nhỉ?

XUYZAN: - Bẩm Bà, con chưa nghe thấy ạ.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ông có xứng đáng không đã, con người bạc tình?

BÁ TƯỚC: - Có, nhờ sự ăn năn của tôi.

XUYZAN: - Ngờ vực có một người đàn ông trong buồng xép của Bà lớn!

BÁ TƯỚC: - Thì bà đã trừng phạt ta nghiêm khắc biết bao nhiêu rồi!

XUYZAN: - Không tin lời bà khi bà nói rằng đó là cô thể nữ của bà!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ôi! Xuyzông, ta nhu nhược quá! ta nêu cho em một tấm gương thảm hại quá! (*Chìa tay cho Bá tước*) Rồi người ta sẽ không tin ở sự tức giận của đàn bà nữa!

XUYZAN: - Ôi dào! thưa Bà, đối với họ, bao giờ rồi cũng phải đến nước đó thôi mà!

(Bá tước hôn bàn tay vợ một cách nồng nàn)

LỚP XX

XUYZAN, FIGARÔ, BÁ TƯỚC PHU NHÂN, BÁ TƯỚC

FIGARÔ: (*Hổn hển chạy đến*) - Nghe nói Bà lớn khó ở, Tôi vội chạy mau lại... Tôi vui mừng được thấy Bà không sao cả.

BÁ TƯỚC: (*Nhạt nhẽo*) - Anh có ý tứ lắm!

FIGARÔ: - Đó là bổn phận của tôi mà. Nhưng vì Bà Lớn không làm sao cả, bẩm Đức Ông, tất cả các nam nữ thanh niên thần dân của ngài đều đã tề tựu ở dưới kia với các tay vĩ cầm, các tay kèn mục tử[1], họ chờ đợi, để theo tôi, cái giờ phút mà ngài sẽ cho phép tôi dẫn cô dâu của tôi...

BÁ TƯỚC: - Thế ai sẽ trông nom bà bá tước ở trong dinh thự?

FIGARÔ: - Trông nom! bà có đau yếu gì đâu.

BÁ TƯỚC: - Phải; nhưng còn cái người đàn ông vắng mặt sẽ đến chuyện trò với bà?

---

(1) *Cornemuse*: kèn có nhiều ống thổi và một cái túi da, các mục tử xứ Êcôt và Brơtanhơ thường hay thổi.

FIGARÔ: - Người đàn ông vắng mặt nào?

BÁ TƯỚC: - Người đàn ông nói trong bức thư mà anh đã đưa cho Bazin ấy mà.

FIGARÔ: - Ai bảo thế?

BÁ TƯỚC: - Cho rằng ta không biết đi nữa, đồ gian giảo ạ! thì cái nét mặt của anh, nó tố cáo anh, cũng đã chứng tỏ cho ta rằng anh nói dối.

FIGARÔ: - Nếu vậy, thì không phải tôi nói dối, mà là cái nét mặt của tôi đấy.

XUYZAN: - Thôi, anh Figarô tội nghiệp ơi, đừng phí công hùng biện để chối cãi quanh co nữa; chúng tôi đã nói cả rồi.

FIGARÔ: - Nói cái gì chứ? Cô coi tôi như một tên Bazin!

XUYZAN: - Nói rằng anh đã viết cái thư ban nãy để đánh lừa Đức Ông, khi nào ngài vào đây, là chú bé thị đồng ở trong buồng xép, mà chính tôi nấp trong đó.

BÁ TƯỚC: - Anh có câu gì để đáp lại?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Chả còn phải giấu giếm gì nữa, Figarô ạ, trò đùa giỡn đã hoàn thành.

FIGARÔ: (*Cố đoán*) - Trò đùa giỡn... đã hoàn thành!

BÁ TƯỚC: - Phải, đã hoàn thành. Anh bảo sao bây giờ?

FIGARÔ: - Tôi! tôi bảo... rằng tôi ước gì người ta có thể nói giống như thế về hôn lễ của tôi, và nếu ngài hạ lệnh...

BÁ TƯỚC: - Thế là anh công nhận cái chuyện bức thư?

FIGARÔ: - Thì Bà Lớn đã muốn vậy, Xuyzan muốn vậy, và chính ngài nữa cũng muốn vậy, bắt buộc tôi cũng phải đồng ý theo; nhưng thực ra, bẩm Đức Ông, ở vào địa vị ngài, thì tôi sẽ chẳng tin tí nào tất cả những điều chúng tôi nói với ngài.

BÁ TƯỚC: - Bao giờ cũng nói dối trước chuyện hiển nhiên! Làm ta đến tức giận!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Vừa cười vừa nói*) - Kìa! Cái anh chàng khốn khổ này! Sao ông lại muốn hắn nói thực một lần nào, hở ông?

FIGARÔ: (*Nói nhỏ với Xuyzan*) - Anh báo cho Bà lớn biết chuyện nguy hiểm; một người trung chính chỉ có thể làm đến thế.

XUYZAN: (*Nói nhỏ*) - Anh có trông thấy chú thị đồng không?

FIGARÔ: (*Nói nhỏ)* - Trông thấy quần áo còn đương nát nhàu.

XUYZAN: (*Nói nhỏ)* - Chà! tội quá!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Thôi, ông Bá tước ạ, họ nóng lòng muốn được kết hôn; sự nóng ruột của họ cũng là lẽ tự nhiên thôi; ta hãy đi vào cho nghi lễ cử hành.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Còn Mácxơlin, Mácxơlin... *(Nói to)*. Tôi muốn... ít ra là có quần áo hẳn hoi.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Đối với gia nhân của chúng ta! Thì tôi có quần áo gì?

LỚP XXI

FIGARÔ, XUYZAN, BÁ TƯỚC PHU NHÂN, BÁ TƯỚC, ANTÔNIÔ

ANTÔNIÔ: *(Hơi chuếnh choáng, tay cầm một chậu cây đinh hương gãy nát)* - Đức Ông! Đức Ông!

BÁ TƯỚC: - Ngươi hỏi gì ta, Antôniô?

ANTÔNIÔ: - Xin ngài cho rào chắn các khung cửa sổ trông xuống các luống cây của tôi, cho nó xong đi. Người ta ném xuống chả thiếu thứ gì qua các cửa sổ đó, và mới rồi đấy

thôi, người ta vừa ném xuống một thằng người.

BÁ TƯỚC: - Qua các cửa sổ này?

ANTÔNIÔ: - Xin ngài trông người ta làm tội những cây đinh hương của tôi như thế này đây!

XUYZAN: (*Nói nhỏ với Figarô)* - Nguy cấp, nguy cấp!

FIGARÔ: - Bẩm Đức ông, mới bảnh mắt lão đã say rồi.

ANTÔNIÔ: - Anh nói sai rồi. Đó là một chút còn dư lại từ hôm qua đấy. Rõ thật nhắm mắt... nói mò[1].

BÁ TƯỚC: (*Bừng bừng)* - Thằng người đó! thằng người đó! nó đâu rồi?

ANTÔNIÔ: - Nó đâu rồi à?

BÁ TƯỚC: - Phải.

ANTÔNIÔ: - Thì tôi cũng hỏi thế. Phải tìm được ra nó cho tôi chứ. Tôi là kẻ hầu hạ ngài; chỉ có tôi chăm sóc cho vườn hoa của ngài; một thằng người rơi xuống đấy; và ngài

---

(1) Chỗ này, trong nguyên văn có một lộng ngữ, không có cách diễn tả tương đương trong tiếng Việt. "*Voi là comme on fait des jugements... ténébreux*. Nghĩa là: Đấy người ta cứ xét đoán... mơ hồ như vậy đó. Vốn là Antôniô định nói "Jugements téméraires" (xét đoán liều lĩnh), nhưng tên đầy tớ quê mùa đó sính dùng chữ kiểu cách theo lối của các chủ nhân, nên nói sai là *Jugements ténébreux*. Đây, bỏ lộng ngữ, dịch sát nghĩa đen.

cũng thấy... là thanh danh của tôi bị tan tành[1].

XUYZAN: *(Nói nhỏ với Figarô)* - Đánh lảng đi, đánh lảng đi.

FIGARÔ: - Vậy ông cứ rượu vào à?

ANTÔNIÔ: - Ồ! tôi mà không uống, thì tôi phát điên phát rồ mất.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Nhưng chưa đến bữa đã uống như thế này...

ANTÔNIÔ: - Không khát cũng uống và bất cứ mùa nào cũng làm ái tình, bẩm Bà lớn, con người chỉ khác con vật có thế thôi.

BÁ TƯỚC: *(Sẵng giọng)* - Anh trả lời ta đi nào, kẻo ta đuổi cổ đi.

ANTÔNIÔ: - Dễ thường tôi chịu đi đấy hẳn?

BÁ TƯỚC: - Thế nào?

ANTÔNIÔ: *(Sờ trán)* - Nếu ngài không có cái này để biết lưu dụng một kẻ đày tớ tốt, thì tôi, tôi chả ngu gì để đi sa thải một chủ nhân tốt đến thế.

---

(1) Trong nguyên văn: "*ma réputalion en est effleurée*" dịch sát nghĩa đen là "thanh danh của tôi bị chạm lướt, bị xướt qua"; nhưng đây có một lộng ngữ: đáng lẽ nói "effeuillée" (bị rơi rụng tan tành) thì Bômacse cho nhân vật này nói kiểu cách như trên. Đây dịch theo ý nhân vật định nói và bỏ lộng ngữ không diễn tả được ở tiếng Việt.

BÁ TƯỚC: *(Lay lão ta một cách giận dữ)* - Anh nói rằng người ta đã ném một thằng người qua cửa sổ này xuống, phải không?

ANTÔNIÔ: - Bẩm ông lớn, vâng, vừa ban nãy, mặc áo vét trắng, và hắn chạy trốn, mẹ kiếp, cắm cổ mà chạy...

BÁ TƯỚC: *(Sốt ruột)* - Rồi sao?

ANTÔNIÔ: - Tôi cũng muốn đuổi theo lắm, nhưng tôi bị va phải hàng rào một cái, tê dại cả bàn tay, đến nỗi ngón tay này không còn cất nhắc được chân được cẳng nữa.

(Lão giơ ngón tay lên).

BÁ TƯỚC: - Ít ra, anh cũng có thể nhận mặt được chứ?

ANTÔNIÔ: - Ồ! được lắm chứ!... nếu lúc nãy tôi được trông thấy mặt hắn!

XUYZAN: *(Nói nhỏ với Figarô)* - Ông ấy chưa trông thấy mặt hắn.

FIGARÔ: - Gớm, chỉ vì một chậu hoa mà làm ồn cả lên! Về cây đinh hương này, bác lấy bao nhiêu bác ngủ nhè? Bẩm Đức ông, tìm kiếm vô ích: chính tôi nhảy đấy mà.

BÁ TƯỚC: - Thế nào, chính anh?

ANTÔNIÔ: *(Bác lấy bao nhiêu, bác ngủ nhè?)* - Thế ra cái xác của anh từ lúc đó đến giờ đã

lớn lên ghê nhỉ? vì tôi thấy lúc đó anh bé hơn nhiều và thon gọn hơn nhiều!

FIGARÔ: - Hẳn rồi: Khi người ta nhảy, thì người ta thu gọn mình lại mà...

ANTÔNIÔ: - Tôi lại cho rằng đúng ra là... hình như cái tên thị đồng mảnh khảnh nọ, thì phải.

BÁ TƯỚC: - Anh định nói, Sêruybanh?

FIGARÔ: - Phải rồi, hắn đặc biệt dụng tâm phóng ngựa về từ cửa ô thành Xêvin đấy mà, và có lẽ bây giờ hắn đã ở đó rồi.

ANTÔNIÔ: - Ơ! Không, tôi không nói thế, tôi không nói thế; tôi không trông thấy hắn nhảy ngựa xuống, vì nếu thấy thế thì tôi đã nói thế.

BÁ TƯỚC: - Sốt cả ruột!

FIGARÔ: - Lúc đó tôi đương ở trong buồng các thị nữ, mặc áo vét trắng: vì trời bức ghê! Tôi ở đó đợi Xuyzanét của tôi, bỗng nghe thấy tiếng Đức Ông và tiếng ầm ầm; tôi đâm hoảng sợ về chuyện bức thư, và nói đáng tội, tôi ngu thật, tôi bèn nhảy liều rơi xuống các luống cây, cũng có bị trẹo một tí bàn chân phải. (*Anh xoa bàn chân*).

ANTÔNIÔ: - Nếu đã là anh, thì đây xin trả anh, cho đúng lẽ, tờ giấy lộn này, ở túi anh rơi ra lúc ngã xuống.

BÁ TƯỚC: *(Vồ ngay lấy)* - Đưa đây cho ta. *(Y mở xem rồi lại gấp lại).*

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Mình bị rồi.

BÁ TƯỚC: *(Nói với Figarô)* - Nỗi hoảng sợ chắc là không đến nỗi làm cho anh quên nội dung tờ giấy này, và vì lẽ gì nó lại ở trong túi của anh?

FIGARÔ: *(Lúng túng lục lọi các túi và rút ra nhiều giấy má)* - Vâng, quên thế nào được... Nhưng là vì tôi có nhiều giấy quá; phải đáp ứng tất cả... *(Anh nhìn một tờ giấy)* Cái này? à! Đây là một bức thư của Mácxơlin, bốn trang; thư đẹp ghê... Hay là đơn khiếu nại của cái thằng săn bắn trộm khốn khổ bị tù?.... Không, nó đây rồi... Trong túi bên này, tôi có bản thống kê đồ đạc của tiểu dinh thự... *(Bá tước lại mở xem tờ giấy đang cầm).*

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Nói nhỏ với Xuyzan)* - Trời ơi! Xuyzông, tờ văn bằng sĩ quan.

XUYZAN: *(Nói nhỏ với Figarô)* - Hỏng bét rồi, tờ văn bằng đấy.

BÁ TƯỚC: *(Gấp tờ giấy lại)* - Thế nào! Con người mưu trí, anh không đoán được à?

ANTÔNIÔ: *(Lại gần Figarô[1])* - Đức ông hỏi anh có đoán được không?

FIGARÔ: *(Đẩy lão ra)* - Gớm chết, Cái anh nhà quê này cứ nói vào mũi người ta!

BÁ TƯỚC: - Anh không nhớ có thể là giấy gì à?

FIGARÔ: - Á, a, à, à! Khổ chưa! Có lẽ là tờ văn bằng của chú bé khốn khổ kia, hắn đưa cho tôi, mà tôi quên không trả lại cho hắn, ô ô,ồ, ồ! Thật là tôi vô tâm quá! Không có văn bằng thì hắn làm thế nào? Phải chạy mau...

BÁ TƯỚC: - Vì lẽ gì nó lại đưa cho anh?

FIGARÔ: *(Lúng túng)* - Hắn... muốn xin thêm thắt cái gì đó.

BÁ TƯỚC: *(Nhìn tờ giấy)* - Chả còn thiếu cái gì cả.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Nói nhỏ với Xuyzan)* - Cái dấu triện.

XUYZAN: *(Nói nhỏ với Figarô)* - Thiếu cái dấu triện.

BÁ TƯỚC: *(Nói với Figarô)* - Anh không trả lời à?

---

(1) Antôniô, Figarô, Xuyzan, Bà Bá tước. Ông Bá tước (Chú thích của tác giả).

FIGARÔ: - Nghĩa là... quả có thiếu một cái gì. Hắn nói rằng theo lệ thường...

BÁ TƯỚC: - Lệ thường! Lệ thường! Lệ thường làm sao?

FIGARÔ: - Phải có đóng dấu triện mang huy hiệu của ngài. Hoặc giả cái đó không cần lắm chăng?

BÁ TƯỚC: *(Lại mở giấy ra và giận dữ vò nhàu cả)* - Thôi, số đã định là ta sẽ chẳng được biết gì cả. *(Nói riêng).* Chính cái thằng Figarô này cầm đầu tất cả bọn họ, mà ta lại không báo thù hay sao? *(Y cụt hứng định đi vào).*

FIGARÔ: *(Ngăn y lại)* - Ngài đi ra, không hạ lệnh cho cử hành lễ cưới của tôi sao?

LỚP XXII

BAZIN, BÁCTÔLÔ, MÁCXƠLIN, FIGARÔ, BÁ TƯỚC, GRIPPƠ-XOLÂY, BÁ TƯỚC PHU NHÂN, XUYZAN

ANTÔNIÔ,Các gia nhân và thần dân của Bá tước.

MÁCXƠLIN: *(Nói với Bá tước)* - Xin Đức ông đừng hạ lệnh, trước khi ban ơn cho hắn, Đức

ông còn phải xét xử cho chúng tôi theo công lý đã. Hắn có những điều ràng buộc với tôi.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Dịp báo thù của ta đã đến đây rồi.

FIGARÔ: - Những ràng buộc? Về loại gì? Xin nói cho rõ ràng.

MÁCXƠLIN: - Vâng, để tôi sẽ nói rõ ràng cho mà nghe, con người vô lương ạ!... *(Bá tước phu nhân ngồi vào một chiếc ghế bành rộng, Xuyzan đứng đằng sau).*

BÁ TƯỚC: - Có chuyện gì vậy, Mácxơlin?

MÁCXƠLIN: - Chuyện một món nợ hôn nhân.

FIGARÔ: - Có gì đâu, chỉ là một bức thư nhận vay tiền.

MÁCXƠLIN: *(Nói với bá tước)* - Với điều kiện phải lấy tôi. Ngài là một vị đại thần, vị đệ nhất pháp quan của châu quận....

BÁ TƯỚC: - Các người hãy đến hầu kiện ở toà án; ta sẽ đến đó xét xử công lý cho tất cả mọi người.

BAZIN: *(Chỉ Mácxơlin)* - Nếu vậy thì Đại nhân cho phép tôi cũng được đòi quyền của tôi về Macxơlin chứ?

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - À! đây, cái thằng ăn cắp của chuyện bức thư đây.

FIGARÔ: - Lại một thằng điên cùng loại!

BÁ TƯỚC: *(Giận dữ, nói bá Bazin)* - Quyền của anh! Quyền của anh! Anh còn dám mở mồm nói năng trước mặt ta, hở đồ đại ngu!

ANTÔNIÔ: *(Đập vào bàn tay)* - Quả đáng tội, ngài bắn trúng ngay phát đầu: gọi đúng tên tục.

BÁ TƯỚC: - Macxơlin, mọi việc sẽ đình chỉ đợi xét các danh nghĩa yêu cầu của chị, công việc xét xử sẽ tiến hành công khai ở tại công đường. Anh Bazin con người ngay thật, cán sự trung thành và tin cẩn, hãy đi ra thị trấn gọi các người hội thẩm.

BAZIN: - Để xử vụ kiện của bà ấy?

BÁ TƯỚC: - Và anh đưa về đây cho ta cái tên nông dân của bức thư.

BAZIN: - Tôi có quen biết hắn đâu?

BÁ TƯỚC: - Anh kháng cự!

BAZIN: - Tôi vào dinh không phải là để làm những việc vặt sai phái.

BÁ TƯỚC: - Vậy để làm gì?

BAZIN: - Là người có tài đánh phong cầm của thôn xã, tôi đến dạy đàn dương cầm cho Bà lớn, dạy hát cho các thị nữ của Bà, dạy đàn măngdôlin cho các thị đồng và

chức vụ của tôi, chủ yếu, là làm vui cho tân khách của ngài bằng cây đàn ghita của tôi, khi nào ngài vui lòng ra lệnh.

GRIPPƠ-XÔLÂY: [1]*(Tiến lên)* - Bẩm ông lớn, con sẵn lòng đi, nếu ngài vui lòng.

BÁ TƯỚC: - Mày tên là gì và chức vụ gì?

GRIPPƠ-XÔLÂY: - Bẩm ông Lớn con tên là Grippơ-Xolây; con là đứa trẻ chăn dê, được gọi vào coi việc đốt pháo bông. Hôm nay là ngày hội trong đàn dê; và con biết rõ nhà cửa của tất cả các người dự họp toà xử kiện của xứ này.

BÁ TƯỚC: - Lòng sốt sắng của con, ta lấy làm ưng lắm; đi đi; còn anh *(Nói với Bazin)*, hãy đi theo cậu này, vừa đánh đàn ghita vừa hát dọc đường để làm vui cho cậu. Cậu là tân khách của ta.

GRIPPƠ-XÔLÂY: - Vui sướng: Ồ! con, con là?...

---

(1) Nghiên cứu bản thảo, thấy tác giả ngập ngừng nhiều về cái tên nhân vật này, trước hết gọi là *Rôbanh*, rồi *một gã chăn chiên ngớ ngẩn*, sau mới đổi là Grippơ-Xolây. Vốn tiếng Pháp có tiếng grippe - sou (thời trước là *grippe - sol)*, nghĩa là anh hà tiện bòn nhặt từng đồng xu một. Tác giả đặt tên cho nhân vật là Grippe-soleil, cải biên tiếng grippe - sol một cách đùa nghịch. Vì tiếng Pháp cổ, sol có nghĩa là đồng xu (sou cũng có nghĩa là mặt trời (soleil).

(Xuyzan lấy ta ra hiệu cho hắn dẹp đi, vừa chỉ bá tước phu nhân).

BAZIN: *(Ngạc nhiên)* - Tôi phải đi theo Grippơ-Xolây, vừa đánh đàn...?

BÁ TƯỚC: - Đó là chức vụ của anh, anh đi ngay, kẻo ta tống cổ đi *(Y đi vào).*

LỚP XXIII

CÁC VAI TRƯỚC, TRỪ BÁ TƯỚC

BAZIN: *(Tự nhủ)* - Ôi chao! ta chả dại mà đi đấu tranh với cái nồi sắt, ta chỉ là...

FIGARÔ: - Một cái hũ...[1].

BAZIN: *(Nói riêng)* - Chả tội gì giúp vào hôn lễ của họ, ta đi lo sao cho hôn nhân của ta với Mácxơlin được chắc chắn. *(Nói với*

---

(1) Trong ngụ ngôn Pháp, có chuyện cái nồi đất đi đôi với cái nồi sắt, bị va chạm, vỡ tan tành. Đáng lẽ Bazin nói tiếp: ".... ta chỉ là một cái nồi đất" Nhưng Figarô ngắt lời, tiếp hộ, đổi thành "cái hũ" là theo đúng thói của Bazin hay sửa sang cách ngôn tục ngữ cho hợp với ý muốn của mình. Và ở đoạn trên (cuối Hồi 1, lớp 11), Bazin đã dẫn câu cách ngôn trong có nói về cái hũ, nên Figarô trêu đùa.

Tiếng Pháp, cruche, nghĩa đen là cái hũ, nhưng nghĩa bóng là người ngu đần.

Figarô). Đừng kết thúc gì vội, tớ nói thực đấy, hãy chờ đợi tớ quay lại đã *(Hắn đi lấy cây đàn ghita trên chiếc ghế bành ở phía trong cùng)*.

FIGARÔ: *(Đi theo hắn)* - Kết thúc! ồ! cứ đi, yên trí; dù cho anh không bao giờ trở lại nữa... xem chừng anh không có vẻ gì là đương ca hát cả; anh có muốn tôi bắt đầu không? ... Nào, vui lên! giọng cao la-mi-la cho cô dâu của ta. *(Anh bước đi giật lùi nhảy múa và hát điệu Xêgơđy sau đây; Bazin đàn theo và tất cả mọi người đều theo anh)*.

Xêgơđy:[1] *(Điệu hát có ghi bản nhạc)*.

Ta thích hơn tiền của
Nết đoan chính
Của nàng Xuyzông,
Zông, Zông, zông,
Zông, zông, zông,
Zông, zông, zông,
Zông, zông, zông,
Vậy nên nỗi yêu chiều của nàng

---

(1) Séguedille: điệu dân vũ dân ca Tây Ban Nha. Điệu hát có ghi bản nhạc: tất cả các điệu hát trong vở kịch này, đều có ghi bản nhạc kèm theo. Đây chỉ dịch xuôi lời hát.

Làm chủ
Lý trí của ta,
Zông, zông, zông,
Zông, zông, zông
Zông, zông, zông
Zông, zông, zông.

(Tiếng đàn hát xa dần, không nghe thấy đoạn sau).

LỚP XXIV

BÁ TƯỚC PHU NHÂN, XUYZAN

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Ngồi trong ghế bành)* - Em xem đấy, Xuyzan, cái anh chàng dở dẩn của em, với câu chuyện bức thư của hắn, làm cho ta bị một phen chết dở.

XUYZAN: - Ối chao! Bà lớn ạ, lúc con ở buồng xép ra, nếu bà mà trông thấy nét mặt của bà! Bỗng nhiên xạm hẳn đi; nhưng chỉ như một đám mây thoảng qua, rồi dần dần từng bước, bà trở nên đỏ bừng, đỏ bừng, đỏ bừng!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Vậy hắn đã nhảy qua cửa sổ?

XUYZAN: - Chẳng do dự chút nào, cái thằng bé dễ thương quá! Nhẹ... như một con bướm.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Chà! cái lão làm vườn tai hại! Tất cả những chuyện đó làm cho ta loạn cả tâm hồn đến nỗi... không thể nào thu thập được hai ý nghĩ.

XUYZAN: - Ồ, Bẩm Bà lớn, trái lại; và chính ở dịp đó mà con thấy rằng sự quen giao thiệp trong giới thượng lưu làm cho các vị phu nhân đứng đắn có phong độ ung dung biết bao nhiêu, để trí trá, mà không có vẻ gì.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Em cho rằng Bá tước bị mắc lừa à? Thế ngộ nhỡ ông ấy tìm thấy thằng bé ở trong dinh!

XUYZAN: - Để em dặn dò họ giấu thật kín đến nỗi...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Hắn phải đi thôi. Sau câu chuyện vừa xảy ra, em cũng hiểu rằng ta không có ý muốn phái hắn ra vườn thay chân em.

XUYZAN: - Chắc chắn là cả con cũng không ra đó. Thế là hôn lễ của con lại một lần nữa...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Đứng dậy)* - Thong thả... Không phải một người nào khác, không phải em, hay là chính ta ra đó?

XUYZAN: - Bà lớn à?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Sẽ chẳng có ai bị nguy nỗi gì... Lúc đó ông Bá tước sẽ không còn chối cãi vào đâu được....Đã trừng phạt tội ghen của ông, rồi lại chứng tỏ tội phụ tình của ông nữa, như vậy thật là... Nào: cuộc tình cờ thứ nhất đã may mắn, làm cho ta bạo dạn thử cuộc thứ hai. Em hãy nhắn ngay cho ông biết là em sẽ ra vườn. Nhưng, điều cần nhất là đừng để cho ai...

XUYZAN: - Ồ, Figarô.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Không, không. Rồi anh ta lại cứ muốn thêm thắt vào... Đưa cho ta cái nạ nhung[1] và cái gậy chống của ta, để ta ra gác sân ngẫm nghĩ về cái trò này. *(Xuyzan vào buồng xép).*

---

(1) Nạ nhung (masque de velours): Trong những cuộc khiêu vũ giả trang, người ta đeo một cái nạ bằng nhung đen, bịt kín từ trán đến sống mũi, chỉ có hai lỗ khoét vừa đủ để mắt trông thấy.

LỚP XXV

BÁ TƯỚC PHU NHÂN, *một mình.*

Cái dự định của ta, cũng khá liều lĩnh! (*Nàng quay lại*). Ô! cái dải buộc! cái dải buộc xinh đẹp của ta! xuýt nữa ta quên mày! (*Nàng cầm lấy nó ở trên mặt ghế bành và cuộn lại*). Mày sẽ không rời ta nữa... mày sẽ nhắc nhở ta cái cảnh thằng bé khốn khổ nọ... Ôi! Ông Bá tước ơi, ông đã làm những trò gì? Và ta, ta đương làm trò gì lúc này đây?

LỚP XXVI

BÁ TƯỚC PHU NHÂN, XUYZAN

(Bá tước phu nhân lén bỏ cái dải vào trong ngực).

XUYZAN: - Gậy với nạ của Bà lớn đây ạ.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Em phải nhớ là ta cấm em nói hở với Figarô đấy.

XUYZAN: *(Vui thích)* - Bẩm Bà lớn, cái dự định của Bà, thật là thú! Con vừa mới suy nghĩ về nó. Nó thu gọn tất cả, hoàn thành tất cả, gói ghém tất cả; và dù xảy ra chuyện gì đi nữa, thì hôn lễ của con bây giờ cũng cứ chắc nịch.

(Chị hôn tay bà chủ. Cả hai cùng vào).

HẾT HỒI THỨ HAI

(Trong giờ nghỉ, có những gia nhân dọn dẹp bày biện phòng xử án; họ mang đến hai tấm ghế dài có tựa lưng của các trạng sư, đặt ở hai bên sân khấu, để chừa chỗ đi lại phía sau lưng. Họ kê một cái bục có bậc lên, ở giữa sân khấu, mé trong cùng, trên đó đặt chiếc ghế bành của Bá tước. Họ để cái bàn lục sự với chiếc thế đẩu ở một bên, về phía trước, và những ghế ngồi cho Briđoazông và các thẩm phán khác, ở hai bên cái bục của Bá tước).

HỒI THỨ BA

(Sân khấu hình dung một gian phòng của dinh thư mệnh danh là ngự sảnh[1]*, dùng làm phòng xử án, ở phía bên cạnh có một cái long đình, dưới là chân dung nhà vua).*

LỚP I

BÁ TƯỚC, PÊĐRY Mặc áo ngắn, đi ủng, tay cầm một cái gói có niêm phong.

BÁ TƯỚC: (*Nói nhanh*) - Anh đã nghe rõ lời ta chưa?

PÊĐRY: Bẩm ông lớn, rõ.

(1) *Salle du trône*: gian phòng có đặt toà vương vị, khi nhà vua du hành qua địa phương, có thể thiết triều ở đó.

LỚP II

BÁ TƯỚC, một mình, gọi to.

Pêđry!

LỚP III

BÁ TƯỚC, PÊĐRY, trở lại.

PÊĐRY: - Bẩm ông lớn?

BÁ TƯỚC: - Không ai trông thấy anh chứ?

PÊĐRY: - Chẳng có ma nào.

BÁ TƯỚC: - Lấy con ngựa Ả-rập.

PÊĐRY: - Hiện đã ở hàng rào vườn rau, yên cương đầy đủ.

BÁ TƯỚC: - Thẳng một mạch, đến tận Xêvin.

PÊĐRY: - Chỉ có ba dặm đường, dễ đi.

BÁ TƯỚC: - Xuống ngựa, là hỏi ngay xem tên thị đồng đã đến chưa.

PÊĐRY: - Đến nhà công quán?

BÁ TƯỚC: - Phải; nhất là đến từ lúc nào.

PÊĐRY: - Rõ.

BÁ TƯỚC: - Đưa văn bằng cho hắn, và trở về mau.

PÊĐRY: - Thế nếu hắn không có đấy?

BÁ TƯỚC: - Thì trở về mau hơn, và báo cáo ta biết. Đi đi.

LỚP IV

BÁ TƯỚC, một mình, vừa đi vừa ngẫm nghĩ.

Ta tống lão Bazin đi xa, thật là vụng tính!... tức giận là chẳng có lợi gì. - Cái thư do hắn đưa, báo cho ta biết một mưu đồ về bá tước phu nhân; chị thể nữ giam hãm trong buồng khi ta tới, bà chủ có một cơn kinh hoảng giả hay thật; một thằng đàn ông nhảy qua cửa sổ, và sau đó thằng khác thú nhận... hay tự xưng là chính hắn... ta chẳng biết đường nào mà lần. Có một cái gì ám muội trong đó.... Những trò phóng túng trong đám thần dân ta,[1] đối với những hạng người

---

(1) Câu văn này ý nghĩa rất mập mờ. Đây là ám chỉ những hành vi phóng túng giữa bọn thần dân với nhau (như Sêruybanh với Făngset, Figarô với Xuyzan), hay của Bá tước đối với bọn thần dân? Có lẽ là cả hai nghĩa.

đó, thì cần quái gì? Nhưng bá tước phu nhân! nếu có thằng láo xược nào phạm đến... Ta đi lan man những đâu thế này? Quả thực, khi đầu óc bị kích thích, thì trí tưởng tượng mực thước nhất cũng trở nên lông bông như một giấc mơ! - Bà ấy lấy làm khoái ý: những tiếng cười ngậm miệng, nỗi vui sướng không nén được! - Bà ấy tự trọng; thế còn danh dự của ta... người ta quẳng nó vào xó nào! mặt khác, chuyện của ta đến đâu rồi nhỉ? Con Xuyzan ranh mãnh có tiết lộ chuyện kín của ta không?... Vì chưa phải là chuyện kín của nó... Ai buộc ta vào cái trò này vậy? đã mấy chục lần ta định từ bỏ... Sự phân vân do dự có hiệu quả thật lạ lùng! Nếu ta muốn hắn mà không phải đấu tranh tư tưởng, thì ta sẽ thèm hắn nghìn lần kém đi. - Cái thằng Figarô lâu quá chưa thấy tới! ta phải dò la ý tứ hắn cho khéo (*Figarô xuất hiện ở phía trong cùng, anh dừng lại*) và, trong câu chuyện ta sắp trao đổi với hắn, cố tìm cách gián tiếp để dò xem hắn có biết chuyện tơ tình của ta đối với Xuyzan không.

LỚP V

BÁ TƯỚC, FIGARÔ.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Đích thị rồi.

BÁ TƯỚC: - ... Xem con bé kia có nói hở với hắn một lời nào không...

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Mình đã biết trước mà.

BÁ TƯỚC: - ... Ta làm cho hắn phải lấy mụ già.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Tình duyên của ngài Bazin à?

BÁ TƯỚC: - ... Và thử xem ta sẽ làm gì cô nàng trẻ nào.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - À! vợ tôi, xin lỗi nhé.

BÁ TƯỚC: (*Quay lại*) - Hả? sao? cái gì đó?

FIGARÔ: (*Tiến lại*) - Tôi đây ạ, tôi vâng lệnh đến hầu ngài đây ạ.

BÁ TƯỚC: - Thế sao lại nói những lời đó?...

FIGARÔ: - Tôi có nói gì đâu.

BÁ TƯỚC: *(Nhắc lại) - Vợ tôi, xin lỗi nhé?*

FIGARÔ: - Đó là... đoạn cuối một câu tôi trả lời người ta: *đi bảo điều đó cho vợ xin lỗi nhé.*

BÁ TƯỚC: (*Đi đi lại lại*) - *Vợ hắn*!... Tôi muốn biết công việc gì có thể giữ chân ông, khi ta cho gọi?

FIGARÔ: (*Giả vờ xóc lại quần áo*) - Khi ngã xuống những luống cây nọ, tôi đã bị lấm láp; tôi đương thay quần áo.

BÁ TƯỚC: - Có cần phải đến một tiếng đồng hồ không?

FIGARÔ: - Cần phải đủ thì giờ.

BÁ TƯỚC: - Bọn đầy tớ ở đây... ăn mặc lâu hơn các chủ nhân!

FIGARÔ: - Là vì họ không có kẻ hầu để giúp đỡ họ.

BÁ TƯỚC: - ... Ta không hiểu rõ lắm vì động cơ gì ban nãy anh đã bắt buộc phải chịu một sự nguy hiểm vô ích, là nhảy...

FIGARÔ: - Một sự nguy hiểm! làm ra khổ tôi đã bị chôn sống...

BÁ TƯỚC: - Đừng có giả ngây giả dại để lừa ta, kẻ nô bộc nham hiểm kia! Anh hiểu thừa là không phải sự nguy hiểm làm cho ta bận tâm, mà chính là cái động cơ.

FIGARÔ: - Nghe một lời báo man trá, ngài đâm bổ đến, đùng đùng giận dữ, lật nhào tất vả, như dòng thác Môrêna[1]; ngài tìm một

(1) Thác nước đổ từ núi Môrêna vào bình nguyên Anđaluzi, ở Tây-ban-nha.

thằng đàn ông, cần phải có cho ngài, kẻo ngài sẽ phá vỡ cửa, chọc thủng vách! Tình cờ tôi đương ở đó: biết đâu trong cơn thịnh nộ ngài lại không...

BÁ TƯỚC: (*Ngắt lời*) - Anh vẫn có thể chạy trốn bằng lối cầu thang kia mà.

FIGARÔ: - Vâng, để ngài tóm cổ tôi ở hành lang.

BÁ TƯỚC: (*Nổi giận*) - Ở hành lang! *(Nói riêng)* Ta nổi giận, và làm hại đến điều ta muốn biết.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Để xem ý tứ hắn thế nào, và chơi đòn thật khít khao mới được.

BÁ TƯỚC: (*Dịu ngọt lại*) - Không phải ta định nói thế; thôi bỏ chuyện đó. Ta đã có... phải, ta đã có ý muốn kéo anh đi theo sang Luânđôn làm chân chạy công văn... nhưng, nghĩ đi nghĩ lại...

FIGARÔ: - Đức ông đã đổi ý kiến?

BÁ TƯỚC: - Trước hết, là anh không biết tiếng Anh.

FIGARÔ: - Tôi biết *God-dam*[1].

BÁ TƯỚC: - Ta không nghe rõ.

FIGARÔ: - Tôi bảo rằng tôi biết *God-dam*.

---

(1) Tiếng Anh (đọc là Gôt-đam), nghĩa là *Xin Trời hại tôi*. Đó là một câu nguyền rủa thông dụng trong tiếng Anh. Sau thành tên chế nhạo mà người Pháp dùng để gọi người Anh: một *god-dam*.

BÁ TƯỚC: - Thế sao?

FIGARÔ: - Ối cha mẹ ơi! tiếng Anh thật là một thứ tiếng tuyệt vời! chỉ cần biết một tí thôi để được rất nhiều việc. Với *God-dam*, ở nước Anh, người ta đi đâu cũng chẳng thiếu thứ gì. - Ngài muốn nếm một món gà tơ béo ngậy ngon lành: ngài hãy vào một tiệm ăn, và chỉ cần làm hiệu như thế này cho tên bồi bàn. (*Anh làm điệu bộ quay một cái xiên*). *God-dam*! họ mang lại cho ngài một cái chân bò ướp muối, không có bánh mì. Thật là tuyệt. Ngài thích uống một hớp rượu Buôcgôinhơ hảo hạng hay rượu vang đỏ màu hồng nhạt: chỉ thế này thôi. (*Anh làm điệu bộ mở nút một cái chai). God-dam*! họ rót ngay cho ngài một cốc bia, bằng thiếc bóng lộn, bọt đầy tràn. Thoả thích nhé! Ngài gặp một ả mỹ miều bước chân đi loắt choắt, hai mắt cúi gằm, khuỷu tay đưa ra đằng sau, và hơi uốn éo đôi hông: ngài hãy duyên dáng đưa cả mười ngón tay chụm lên môi. Chà! *God-dam*! Ả quật cho ngài một cái tát bằng trời giáng: chứng tỏ là ả hiểu ý. Nói thực, người Anh cũng có thêm thất đó

đây một vài tiếng khác trong lúc trò chuyện; nhưng rất dễ dàng thấy rằng *God-dam* là căn bản của tiếng nói; và nếu Đức ông không có lý do nào khác để tôi ở lại Tây-ban-nha...

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Hắn muốn đi Luân-đôn; con bé chưa nói gì?

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Hắn tưởng ta không biết tí gì; ta hãy thuận chiều quần cho hắn một chập.

BÁ TƯỚC: - Bá tước phu nhân có lý do gì để lỡm ta như vậy?

FIGARÔ: - Bẩm Đức ông, quả tình, ngài biết rõ điều đó hơn tôi chứ.

BÁ TƯỚC: - Ta đón ý chiều lòng bà đủ chuyện, bà tặng biếu dồi dào.

FIGARÔ: - Ngài cho của, nhưng phụ tình. Có ai vì những cái phù hoa mà biết ơn kẻ triệt của mình những cái cần thiết?

BÁ TƯỚC: - ... Ngày trước, cái gì anh cũng nói với ta.

FIGARÔ: - Và bây giờ tôi chả giấu ngài cái gì.

BÁ TƯỚC: - Bá tước phu nhân đã cho anh bao nhiêu để làm cái cuộc liên kết đẹp đẽ đó?

FIGARÔ: - Đức ông đã cho tôi bao nhiêu để kéo phu nhân ra khỏi tay cụ bác sĩ? Đức ông

ạ, không nên làm nhục cái người phục vụ ta trung thành, kẻo biến hắn thành một tên đầy tớ bất nghĩa.

BÁ TƯỚC: - Tại làm sao trong tất cả các việc anh làm cứ phải có cái gì khả nghi?

FIGARÔ: - Là vì khi người ta bới tìm tội lỗi, thì ở đâu người ta cũng thấy có cái khả nghi.

BÁ TƯỚC: - Tiếng tăm khả ố!

FIGARÔ: - Nếu như tôi tốt hơn tiếng tăm thì sao? Có được bao lăm các vị lãnh chúa có thể nói như ngài?

BÁ TƯỚC: - Hàng trăm lần ta thấy anh tiến tới giàu sang, mà chẳng bao giờ đi được thẳng đường.

FIGARÔ: - Ngài bảo làm thế nào? Đông người chen chúc: ai cũng muốn chạy mau; người ta vội vã, xô đẩy nhau, thích cánh nhau, xô ngã lăn chiêng, mạnh ai nấy tới; những kẻ còn lại thì bị đè bẹp dí. Trò đời là thế; về phần tôi, tôi xin kiếu.

BÁ TƯỚC: - Kiếu giàu sang? *(Nói riêng)*. Chuyện mới lạ đấy.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Bây giờ đến lượt ta. *(Nói to)*. Ông lớn đã ban cho tôi chức giữ cửa dinh thự; đó là một thân phận tốt đẹp; quả đáng tội, tôi sẽ không được là thông tin

viên được mở hàng những tin tức hay ho; nhưng, để bù lại, tôi được sống sung sướng với vợ tôi ở sâu thẳm trong xứ Anđaluzi...

BÁ TƯỚC: - Ai cấm anh đem vợ theo sang Luân Đôn?

FIGARÔ: - Như vậy phải xa cách nhau luôn, đến nỗi chỉ ít lâu là phát chán đời sống vợ chồng.

BÁ TƯỚC: - Có tính khí, có trí tuệ, anh sẽ có thể một ngày kia tiến thân trong nghề thư lại.

FIGARÔ: - Trí tuệ để tiến thân? Đức ông coi khinh trí tuệ của tôi. Cứ tầm thường và bò sát, là người ta đạt được tất.

BÁ TƯỚC: - ... Chỉ cần học đôi chút chính trị trong khi làm môn hạ của ta.

FIGARÔ: - Tôi biết chính trị rồi.

BÁ TƯỚC: - Cũng như biết tiếng Anh, căn bản của tiếng nói.

FIGARÔ: - Vâng, nếu như ở đây có cái gì đáng hãnh diện. Nhưng làm ra vẻ không biết những điều mình biết, và biết tất cả những điều mình không biết; ra vẻ nghe thủng những điều mình không hiểu và không nghe thủng những điều mình

nghe thấy[1]; nhất là ra điều giỏi giang quá cả sức mình; luôn luôn có điều bí mật lớn là giấu diếm rằng không có gì bí mật; đóng cửa ngồi nhà để gọt ngòi bút[2] và làm ra vẻ thâm thuý khi chỉ là trống không và rỗng tuếch, như người ta thường nói; đóng khéo hay vụng một nhân vật, tung ra những thám tử và trợ cấp những quân phản bội; hơ mềm những dấu xi, đón chặn những thư từ, và ra sức làm cho sự nghèo nàn phương tiện trở nên cao quý nhờ sự quan trọng của những đối tượng; tất cả chính trị là thế đó, tôi có nói sai tôi chết!

BÁ TƯỚC: - À! Đó là anh định nghĩa âm mưu!

FIGARÔ: - Chính trị, âm mưu, cũng xin vâng; nhưng vì tôi cho rằng hai cái đó là chị em ruột, ai muốn làm cứ việc làm! *Tôi thích cô em của tôi hơn, vui là vui ghê!* như trong bài hát của vị vua hiền[3].

---

(1) Nghe thủng và nghe thấy: ở đây có một trò lộng ngữ trong nguyên văn tiếng Pháp; một động từ entendre có hai nghĩa: hiểu (nghe thủng) và nghe thấy.

(2) Hồi đó, viết bằng lông ngỗng, vót nhọn.

(3) Trong vở kịch *Anh chàng ghét đời* của Môlière (Hồi 1, lớp 2).

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Hắn muốn ở lại. Ta hiểu rồi... Xuyzan nó đã phản bội ta.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Mình lõm hắn, và ăn miếng trả miếng với hắn.

BÁ TƯỚC: - Vậy là anh hy vọng được kiện Mácxơlin?

FIGARÔ: - Ngài có buộc tôi vào trọng tội vì từ chối một mụ gái già không khi Ông lớn ngài tự cho phép nẫng của chúng tôi tất cả các cô gái trẻ?

BÁ TƯỚC: *(Ỡm ờ)* - Ở toà xử án, ông thẩm phán tự quên mình, và chỉ trông thấy có pháp luật.

FIGARÔ: - Pháp lệnh khoan dung với kẻ quyền thế, hà khắc với kẻ hèn mọn...[1].

---

(1) Ở đây, vốn trước kia còn có thêm một đoạn, sau này bị cắt đi: "... *kẻ hèn mọn*. Đó, tôi cứ nhớ bài hát lính của tôi.

BÁ TƯỚC: - Bài hát lính thế nào?

FIGARÔ: - Số là có một hôm tôi cao hứng bàn tán về pháp lệnh của một vị tướng suý rất nghiêm khắc và hơi có thói cướp bóc, dưới quyền của vị đó tôi đương có vinh dự được chỉ huy một khẩu súng trường.

BÁ TƯỚC: - Bài hát thế nào?

FIGARÔ: (*Hát, theo điệu* - C'est l'ouvrage d'un moment;

BÁ TƯỚC: - Anh tưởng ta nói đùa sao?

FIGARÔ: - À! Bẩm Đức ông, biết đâu đấy? *Tempo ègalant uomo*(2) tục ngữ nước Ý nói như vậy; bao giờ nó nói cũng đúng: Chính nó sẽ bảo cho tôi biết kẻ nào muốn làm hại hay làm lợi cho tôi.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Rõ ràng là người ta đã nói tất cả với hắn; hắn sẽ phải lấy mụ bõ già.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Hắn đã chơi đòn láu với ta, hắn được biết những gì nhỉ?

Lính mà ăn cắp chiếc vòng
Thì đem treo cổ chớ hòng dung tha.
Nhưng tiền thuế của quốc gia
Tướng quân bỏ túi, lại là vẻ vang.

Ông ta bèn nổi giận!

BÁ TƯỚC: - Nổi giận cũng gọi là thôi, vì anh còn sống đây.

FIGARÔ: - Đức ông cũng nổi giận à?

(2) Tục tục nước Ý có nghĩa là: *Thời gian là kẻ hào hiệp.*

LỚP VI

BÁ TƯỚC, MỘT LÍNH HẦU, FIGARÔ

Lính hầu: *(Loan báo)* - Đôn Guyxman Briđoazông.

BÁ TƯỚC: - Briđoazông?

FIGARÔ: - À! Cố nhiên. Đó là ông quan toà thượng thẩm, ông chánh toà, viên bồi thẩm của ngài.

BÁ TƯỚC: - Bảo chờ đấy. *(Lính hầu vào)*

LỚP VII

BÁ TƯỚC, FIGARÔ

FIGARÔ: *(Đứng đó một lát nhìn Bá tước đương ngẫm nghĩ)* -... Có phải đó là bản ý của Đức ông không?

BÁ TƯỚC: *(Định thần lại)* - Ta?... ta đương bảo sắp xếp gian đại sảnh này để họp phiên toà công khai.

FIGARÔ: - À! còn thiếu gì nào? Chiếc ghế bành lớn cho ngài, những ghế tựa tốt cho các bồi

thảm, ghế đẩu của viên lục sư, hai tấm tràng kỷ cho các trạng sư, sàn nhà cho công chúng thanh lịch và bọn hạ lưu đứng đằng sau. Để tôi đi cho bọn thợ đánh bóng sàn nhà họ đi về. *(Anh đi vào).*

LỚP VIII

BÁ TƯỚC, một mình.

Cái thằng ăn cắp nó làm cho chúng ta lúng túng! lúc tranh luận, nó giành lợi thế; nó dồn ép mình, bao báy mình... Chà! con mẹ mìn với thằng xỏ lá chúng bay thông đồng để lừa gạt ta! Chúng bay tha hồ làm đôi bạn, đôi nhân tình, muốn gì cũng mặc, ta đồng ý; nhưng làm vợ chồng, thì nói chứ...

LỚP IX

XUYZAN, BÁ TƯỚC

XUYZAN: *(Thở hổn hển)* - Bẩm Đức ông... xin lỗi Đức ông.

BÁ TƯỚC: *(Cáu kỉnh)* - Có chuyện gì vậy, cô?

XUYZAN: - Ngài đương tức giận?

BÁ TƯỚC: - Cô muốn hỏi cái gì thì phải?

XUYZAN: *(Rụt rè)* - Chả là bà chủ con bị váng vất. Con chạy đến xin Đức ông cho chúng con mượn lọ ête. Chỉ một chốc lát, con đem trả lại ngay.

BÁ TƯỚC: *(Đưa lọ ête cho chị)* - Thôi, thôi, cứ giữ lấy mà dùng cho bản thân cô. Chả mấy lúc cô cũng sẽ cần đến nó.

XUYZAN: - Đàn bà con gái ở thân phận con mà cũng có bệnh váng vất à? Đó là một chứng bệnh thượng lưu, chỉ chốn khuê phòng mới mắc phải thôi.

BÁ TƯỚC: - Một cô dâu rất si mê, và mất chú rể...

XUYZAN: - Nếu trả nợ cho Mácxơlin bằng món hồi môn mà ngài đã hứa cho con...

BÁ TƯỚC: - Ta đã hứa cho cô?

XUYZAN: *(Cụp mắt xuống)* - Bẩm Đức ông, con cứ tưởng được nghe thấy như vậy.

BÁ TƯỚC: - Ừ, nếu chính cô cũng bằng lòng nghe ta.

XUYZAN: *(Mắt vẫn cúi gằm)* - Há chẳng phải bổn phận của con là nghe lời ông lớn?

BÁ TƯỚC: - Vậy, con người độc ác kia, sao không bảo cho ta biết sớm hơn?

XUYZAN: - Để nói sự thật, có bao giờ muộn quá không?

BÁ TƯỚC: - Chiều tối em sẽ ra vườn chứ?

XUYZAN: - Chiều tối nào con chả dạo chơi ở đó?

BÁ TƯỚC: - Sáng hôm nay, em hắt hủi ta quá!

XUYZAN: - Sáng hôm nay? - Thế còn tên thị đồng hắn nấp sau lưng ghế?

BÁ TƯỚC: - Em nó nói có lý, ta quên khuấy đi mất.... Nhưng tại sao lại khăng khăng từ chối khi lão Bazin, do ta phái đến?...

XUYZAN: - Có cần gì phải để cho một lão Bazin...?

BÁ TƯỚC: - Em nó nói bao giờ cũng có lý. Tuy nhiên, có một anh chàng Figarô, ta e rằng không khéo cô đã nói tất cả với hắn!

XUYZAN: - À! vâng, con đã nói với hắn tất cả.... trừ cái điều phải giấu hắn.

BÁ TƯỚC: *(Vừa cười vừa nói)* - Chà! Con người dễ thương! Thế em hứa với ta cái đó chứ? Nếu em sai lời, xin giao hẹn rõ ràng, em yêu ạ; không có hồi môn, không có hôn lễ.

XUYZAN: (*Nghiêng mình làm lễ)* - Nhưng không có hôn lễ, thì cũng không có quyền lãnh chúa, bẩm chúa tôi ạ.

BÁ TƯỚC: - Em nó lấy ở đâu ra câu nói đó? Quả tình ta say mê đến điên cuồng mất! Nhưng này, bà chủ của em mong chờ lọ thuốc...

XUYZAN: (*Cười và đưa trả cái lọ*) - Chẳng lẽ đến nói chuyện với ngài mà không kiếm lấy một cái cớ nào đó?

BÁ TƯỚC: (*Định ôm hôn chị*) - Con người thú vị quá!

XUYZAN: (*Tránh thoát*) - Có người đến kìa.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Ta ăn chết rồi. *(Y chạy vù đi)*

XUYZAN: - Phải mau mau về báo cáo với Bà lớn.

LỚP X

XUYZAN, FIGARÔ

FIGARÔ: - Xuyzan! Xuyzan! Vừa chia tay với Đức ông, em chạy đi đâu vội thế?

XUYZAN: - Bây giờ anh cứ việc kiện cáo, tuỳ ý; anh vừa mới được kiện xong. (*Chị chạy vụt đi)*

FIGARÔ: (*Chạy theo*) - Ô hay! Này, thong thả...

LỚP XI

BÁ TƯỚC, trở ra một mình.

Anh vừa mới được kiện xong - Ta mắc bẫy mất rồi! quân láo xược chúng bay! Ta sẽ trừng phạt cho biết tay... Một án quyết thật nghiêm khắc... thật đúng mực... Nhưng nếu hắn trả nợ cho mụ bõ già... Trả bằng cái gì?... Nếu hắn trả... A a à à! ta đã có lão Antôniô hãnh diện kiêu kỳ, vẫn bỉ báng Figarô là một kẻ vô

danh, không muốn gả cháu gái của lão cho hắn! Ta phỉnh cái tâm lý đó lên... Tại sao không? Trong cánh đồng rộng lớn của âm mưu, ta phải biết vun trồng đủ thứ, đến cả cái sĩ diện hão của một thằng ngu. (*Y gọi*) Antô... (*Y vào*).

LỚP XII

BÁCTÔLÔ, MÁCXƠLIN, BRIĐOAZÔNG[1]

MÁCXƠLIN: (*Nói với Briđoazông*) - Thưa ngài, xin hãy nghe tôi trình bày vụ kiện của tôi.

BRIĐOAZÔNG: (*Mặc áo dài quan toà, và hơi nói lắp*) - Nào! t-ta hãy n-nói chuyện m-mồm thôi.

BÁCTÔLÔ: - Đây là một chuyện hứa hẹn kết hôn.

MÁCXƠLIN: - Kèm theo một chuyện cho vay tiền.

---

(1) Tác giả đặt tên cho một số nhân vật bằng những danh từ phổ thông, có nghĩa thông dụng của nó (như Grippơ-Xolây đã chú thích ở trên). *Brid'oison*, hợp thành bởi *oison*, ngỗng con, và *bridé*, bị xỏ mũi (xỏ mũi bằng một cái lông chim, hoặc lông gà, v.v. để cho nó không chui lọt được hàng rào). Nghĩa bóng là: *ngốc nghếch.*

BRIĐOAZÔNG: - T-tôi hiểu rồi, vân vân và vân vân.

MÁCXƠLIN: - Thưa ngài, không ạ, không có *vân vân*.

BRIĐOAZÔNG: - T-tôi hiểu rồi: bà vẫn giữ món tiền.

MÁCXƠLIN: - Thưa ngài, không ạ; chính tôi là người cho vay.

BRIĐOAZÔNG: - T-tôi hiểu lắm, b-bà đòi tiền lại chứ gì?

MÁCXƠLIN: - Thưa ngài, không ạ; tôi đòi hắn phải lấy tôi.

BRIĐOAZÔNG: - À! Thì, t-tôi hiểu rõ lắm mà; thế hắn có m-muốn lấy bà không?

MÁCXƠLIN: - Thưa ngài, không ạ; tất cả vụ kiện là thế!

BRIĐOAZÔNG: - Bà tưởng rằng tôi không ng-nghe kiện à?

MÁCXƠLIN: - Thưa ngài, không ạ.

(*Nói với Báctôlô)* Chúng ta ở đâu thế này nhỉ? (*Nói với Briđoazông*) Thế nào! Chính ngài sẽ xử chúng tôi đấy à?

BRIĐOAZÔNG: - Chả xử kiện, thì tôi mua chức vụ để làm cái trò gì?

MÁCXƠLIN: (*Thở dài*) - Bán chức vụ, thật là một trò đại nhũng lạm!

BRIĐOAZÔNG: - Đúng rồi; đ-đáng lẽ cho không chúng tôi thì phải hơn. Bà k-kiện ai?

LỚP XIII

BÁCTÔLÔ, MÁCXƠLIN, BRIĐOAZÔNG, FIGARÔ.
Anh này vừa đi trở ra vừa xoa hai bàn tay.

MÁCXƠLIN: (*Chỉ Figarô*) - Thưa ngài, kiện cái con người vô lương này.

FIGARÔ: (*Rất vui vẻ, nói với Mácxơlin*) - Có lẽ tôi làm phiền bà chăng. - Thưa ngài hội thẩm, Đức ông sẽ trở lại trong giây phút.

BRIĐOAZÔNG: - Ta đã gặp cái t-tên này ở đâu rồi thì phải.

FIGARÔ: - Ở nhà phu nhân của ngài, ở Xêvin, để phục vụ phu nhân, thưa ngài hội thẩm ạ.

BRIĐOAZÔNG: - V-vào hồi nào nhỉ?

FIGARÔ: - Vào khoảng ngót một năm trước khi sinh hạ quý công tử cậu con út của ngài, một cậu bé thật kháu khỉnh, tôi vẫn lấy làm tự hào.

BRIĐOAZÔNG: - Phải, thằng bé kh-kháu nhất đấy. Nghe nói ở đây anh làm nhiều trò ng-ngông lắm phải không?

FIGARÔ: - Ngài dạy quá lời. Đây chỉ là một trò vặt.

BRIĐOAZÔNG: - Một cuộc hứa hẹn kết hôn! ch-chà! khốn nạn anh chàng ngốc.

FIGARÔ: - Thưa ngài...

BRIĐOAZÔNG: - Chả biết anh chàng này đã gặp viên th-thư ký của ta chưa?

FIGARÔ: - Có phải là Đublơ-Manh[1], viên lục sự không?

BRIĐOAZÔNG: - Phải, l-là vì hắn ăn cả hai lần[2].

FIGARÔ: - Ăn à! Tôi xin cam đoan là hắn ngốn đấy. Ồ! đúng thế, tôi đã trông thấy cái trò trích lục phí và trích lục phụ thu, theo tục lệ lưu hành, nói đáng tội.

BRIĐOAZÔNG: - Ph-phải làm đầy đủ nghi thức chứ.

FIGARÔ: - Thưa ngài, cố nhiên; nội dung vụ án là thuộc quyền những người đương tụng, còn nghi thức là lĩnh vực của các toà án, điều đó ai cũng biết rõ.

BRIĐOAZÔNG: - Anh chàng này kh-không đến nỗi ngu ngốc như lúc đầu ta đã tưởng đâu. Này, anh bạn, anh đã thông thạo như vậy, thì chúng tôi sẽ chăm sóc cẩn thận cái vụ của anh.

---

(1) *Đouble - Main*: Nghĩa đen là hai tay. Nghĩa bóng là hai mặt, hai lòng.

(2) Nguyên văn, *manger à deux râteiers* (ăn cả hai tàu, ý nói phục vụ cho cả hai phe đối lập). Như là nói: đòn xóc hai đầu.

FIGARÔ: - Thưa ngài, tôi tin tưởng ở sự công bằng của ngài, mặc dù ngài là thuộc ngành công lý của chúng ta.

BRIĐOAZÔNG: - Hả? ... Phải, tôi thuộc ngành công lý. Nhưng nếu anh nợ, mà anh không trả?...

FIGARÔ: - Thế thì ngài thấy rõ là chẳng khác gì như tôi không nợ.

BRIĐOAZÔNG: - Cố nhiên. - Ơ! hắn bảo thế nào nhỉ?

LỚP XIV

BÁCTÔLÔ, MÁCXƠLIN, BÁ TƯỚC, BRIĐOAZÔNG, FIGARÔ, MỘT VIÊN TRƯỞNG TÒA.

TRƯỞNG TÒA: (*Đi trước Bá tước, kêu to*) - Các ngài, Đức ông đến.

BÁ TƯỚC: - Ở đây mà mặc áo thụng, hở quý ngài Briđoazông! Đây chỉ là một việc trong gia đình: mặc áo ngoài thường phục đã là tốt quá rồi.

BRIĐOAZÔNG: - Chính là ngài tốt quá đấy, thưa ngài Bá tước. Nhưng không bao giờ tôi -

không mặc áo thụng, bởi vì ng-nghi thức, ngài ạ, ng-nghi thức! Kẻ nào cười một viên thẩm phán áo ngắn, thì chỉ mới trông thấy một vị quan toà áo thụng là đã run sợ rồi. Ng-nghi thức, ng-nghi thức!

BÁ TƯỚC: *(Nói với trưởng tòa)* - Cho mọi người vào.

TRƯỞNG TÒA: *(Ra mở cửa và kêu choe choé)* - Mọi người vào!

LỚP XV

CÁC NHÂN VẬT TRƯỚC, ANTÔNIÔ, CÁC NGƯỜI HẦU TRONG DINH, CÁC NAM NỮ NÔNG DÂN mặc áo dự khánh tiết, **BÁ TƯỚC,** ngồi lên chiếc ghế bành lớn **BRIĐOAZÔNG** ngồi trên một ghế tựa ở bên cạnh **VIÊN LỤC SỰ**, trên chiếc ghế đẩu đằng sau bàn giấy của y, **CÁC THẨM PHÁN, CÁC TRẠNG SƯ** trên những tấm tràng kỷ, **MACXƠLIN** bên cạnh **BÁCTÔLÔ: FIGARÔ** trên tấm tràng kỷ bên kia, **CÁC NÔNG DÂN VÀ ĐẦY TỚ** đứng đằng sau.

BRIĐOAZÔNG: *(Nói với Đublơ-Manh)* - Đublơ - Manh, k-kêu các vụ kiện.

ĐUBLƠ-MANH: *(Đọc một tờ giấy)* - "Cao quý, rất cao quý, vô cùng cao quý, đôn Pêđrô Giorgiơ, quý tộc, nam tước đờlôx Altôx, y MôntexFiêrôx, y ôtrôx môntex[1]; kiện Alônzô Calđêrôn, kịch tác gia trẻ tuổi. Kiện về một vở hý kịch chưa ra đời đã chết, mà người nọ phủ nhận và đổ cho người kia".

BÁ TƯỚC: - Cả hai bên đầu có lý. Toà bác đơn không xét. Khuyên họ nên cùng nhau làm một tác phẩm khác, để cho có chút tiếng tăm trong xã hội thượng lưu, ra lệnh cho bên quý tộc sẽ góp tên tuổi, và bên thi sĩ góp tài năng vào đấy.

ĐUBLƠ-MANH: *(Đọc một tờ giấy khác)* - "Anđrê Pêrutriô, làm ruộng; kiện viên thu thuế của tỉnh nhà". Kiện về một vụ cưỡng bách nộp thuế phụ thu hà lạm.

BÁ TƯỚC: - Việc này không thuộc thẩm quyền của ta. Ta sẽ phục vụ tốt hơn cho các thần dân của ta bằng cách che chở cho họ bên cạnh nhà vua. Cho qua.

---

(1) Tên các lãnh địa bằng tiếng Tây Ban Nha, nghĩa là các rẻo cao, và núi Fiêrôx và nhiều núi khác.

ĐUBLƠ-MANH: *(Lấy một tờ thứ ba, Báctôlô và Figarô đứng dậy)* - "Bácgơ - Aga- Raab - Mađơlen - Nicôl - Mácxơ-Lin đờ Vectaluya[1], gái đã trưởng thành *(Mácxơlin đứng dậy và chào)*: kiện Figarô...". Tên rửa tội để trắng.

FIGARÔ: - Vô danh[2].

BRIĐOAZÔNG: - Vô danh! T-tên vị thánh[3] nào vậy!

FIGARÔ: - Vị thánh của tôi.

ĐUBLƠ-MANH: *(Viết)* - Kiện vô danh Figarô. Tước hiệu?

FIGARÔ: - Quý tộc.

BÁ TƯỚC: - Anh là quý tộc à? *(Viên lục sự viết).*

---

(1) "*Báclbơ... v.v... Macxơlin*" la các tên rửa tội, do các mẹ đỡ đầu đặt cho, càng nhiều tên càng tỏ là sang trọng. Đơ Vectaluya là tên lãnh địa (quý tộc). Tác giả bịa ra một cái tên lãnh địa tưởng tượng. *Verte-Allure*, nghĩa đen là phong độ thanh xuân (ý nói tuổi già nhưng khí huyết còn hăng), hoặc cường tráng.

(2) Tác giả đặt tên cho nhân vật này một cách đặc biệt có dụng ý. "Tên rửa tội để trắng" vì Figarô ngày còn bé bị giặc cướp mang đi, lớn lên không biết bố mẹ là ai, làm gì còn có tên rửa tội. Ngay cả tôc danh cũng không có, *Figarô* chỉ là biệt hiệu (tác giả mượn ngay tên của mình đặt tên cho nhân vật: Figarô tức là Fils Caron tức là Bômacse, Piere-Augustin Caron).

(3) Theo công giáo, khi rửa tội cho đứa trẻ sơ sinh, người ta lấy tên một vị thánh đặt cho nó, như Jăng, Pier, Pôl v.v.. đều là tên các vị thánh cả. Nhưng Briđoazông tưởng Figarô khai tên là *Vô danh* nên mới hỏi như vậy.

FIGARÔ: - Nếu lòng trời ưng cho, có thể tôi là con một ông hoàng[1] cũng nên.

BÁ TƯỚC: *(Nói với viên lục sự)* - Thôi được.

VIÊN TRƯỞNG TOÀ: *(Choe choé)* - Im lặng! các ngài.

ĐUBLƠ-MANH: *(Đọc)* - "Vụ kiện là do tên Vectaluya đã nói trên, phản kháng cuộc hôn nhân của tên Figarô đã nói trên. Bác sĩ Báctôlô cãi cho bên nguyên, và tên Figarô tự cãi cho mình[2], nếu toà cho phép, trái với thủ tục và phán lệ của bản toà".

FIGARÔ: - Đublơ-Manh tiên sinh ạ, thủ tục nhiều khi là một sự nhũng lạm. Người khách hàng có học vấn đôi chút bao giờ cũng nắm vững vụ kiện của họ hơn là một số trạng sư nọ, đổ mồ hôi giả tạo, gân cổ mà gào, và biết tất cả, trừ nội vụ, ít quan tâm đến chuyện làm sạt nghiệp người đương tụng cũng như làm thính giả chán tai và các ngài đây ngủ gật, sau đó thì

---

(1) Figarô, vì không có tên tuổi phân minh, nguồn gốc rõ ràng, nên bị xã hội coi là đứa con hoang. Đã là con hoang, thì bố có thể là một ông hoàng, vì bọn các ông hoàng, quý tộc, cậy thần ỷ thế đi gieo rắc con hoang biết bao nhiêu mà kể.

(2) Bômacse đã tự cãi cho mình trước toà án ở Achx (Aix).

vênh váo hơn là đã thảo ra bài *Diễn văn bênh vực Murêna*[1]. Tôi, tôi sẽ kể sự việc trong vài lời.

Thưa các ngài....

ĐUBLƠ-MANH: - Thế là đã nhiều lời vô ích rồi, vì anh không phải là bên nguyên, và anh chỉ có quyền bào chữa thôi. Tiến lên bác sĩ, và đọc lời hứa hẹn.

FIGARÔ: - Phải rồi, hứa hẹn!

BÁCTÔLÔ: *(Lên mục kỉnh)* - Lời thật rõ ràng.

BRIĐOAZÔNG: - Phải xem đã.

ĐUBLƠ-MANH: - Im lặng, nào, các ngài!

Trưởng toà: *(Choe choé)* - Im lặng!

BÁCTÔLÔ: *(Đọc)* - "Tôi, ký tên dưới đây, thừa nhận đã nhận của cô, v..v.. Macxơlin đờ Vectaluya, trong dinh thự Aguax-Frexcax, món tiền hai nghìn đồng bạc chắc có viền[2], món tiền đó tôi sẽ trả cho cô khi nào cô đòi, trong toà dinh thự này; và tôi sẽ lấy cô, để đền ơn trả nghĩa v.v..

(1) Bài cãi nổi tiếng của Cicêrô, nhà hùng biện La Mã trứ danh (106-43 trước T.C).

(2) *Đồng bạc chắc (piastre forte)*: trị giá 5,70 frăng tiền vàng. (Có lẽ gọi là *piastre forte* là để phân biệt với đồng piastre cũ đã bị sụt giá).

Có viền (Cordonnée): có đường viền *(cordon)* chạy chung quanh hình in nổi.

Ký Figarô, gọn lỏn thế thôi". Kết luận của tôi là phải trả nợ và phải thực hiện lời hứa, với các phí tổn (*Lão biện hộ*). Thưa các ngài... chưa bao giờ có vụ kiện nào lý thú hơn được đưa ra toà xét xử; và kể từ đức vua Alêchxăng Đại đế, hứa hôn cho cô Talextrix xinh đẹp.

BÁ TƯỚC: (*Ngắt lời*) - Trước khi đi xa hơn, ông trạng sư ạ, người ta có đồng ý về hiệu lực của danh nghĩa yêu cầu không?

BRIĐOAZÔNG: (*Nói với Figarô*) - Anh có ph-phả-phản đối gì bản đọc vừa rồi không?

FIGARÔ: - Thưa các ngài, trong cái cách người ta đã đọc văn bản, có sự ác ý, lầm lẫn hoặc sơ ý, vì trong bản viết không có nói: "món tiền đó tôi sẽ trả cho cô, và tôi sẽ lấy cô), nhưng là "món tiền đó tôi sẽ trả cho cô, hoặc tôi sẽ lấy cô"; thật là khác hẳn.

BÁ TƯỚC: - Trong văn tự viết là và *hay* là *hoặc*?

BÁCTÔLÔ: - Viết là *và*

FIGARÔ: - Viết là *hoặc*.

BRIĐOAZÔNG: - Đublơ-Manh, chính ông đọc lấy xem.

ĐUBLƠ-MANH: (*Cầm lấy tờ giấy*) - Thế là chắc chắn nhất; vì nhiều khi các bên đương sự đọc

treo đi. *(Y đọc)*. "Ê, ê, e, ê, Cô, ê, ê, ê, đờ Vectaluya, ê, ê, ê à! món tiền đó tôi sẽ trả cho cô khi nào cô đòi, trong toà dinh thự này... và... hoặc.... và... hoặc...". Cái chữ này viết lèm nhèm quá... có một vết mực.

BRIĐOAZÔNG: - Một v-vết mực? Tôi biết là thế nào rồi.

BÁCTÔLÔ: *(Cãi)* - Tôi thì tôi chủ trương rằng đây là liên từ đối tiếp *và* nó nối những vế đương đối trong câu văn; tôi sẽ trả tiền cho cô, *và* tôi sẽ lấy cô.

FIGARÔ: *(Cãi)* - Tôi, thì tôi chủ trương rằng đây là liên từ tuyển trạch *hoặc*, nó phân chia hai vế đó ra: tôi sẽ trả tiền cô ả, *hoặc* tôi sẽ lấy cô. Đấy thông thái, thì đây thông thái gấp rưỡi. Ông ta cứ thử nói Latinh đi! Ở đây, tôi là Hy Lạp; tôi tiêu diệt ông ta.

BÁ TƯỚC: - Vấn đề này xử thế nào đây?

BÁCTÔLÔ: - Thưa các ngài, để thanh toán vấn đề, và không cãi cọ về một chữ nữa, chúng tôi đồng ý là chữ *hoặc*.

FIGARÔ: - Xin ngài ghi nhận lời khai đó.

BÁCTÔLÔ: - Và chúng tôi xin tán thành. Một chỗ ẩn náu tồi như vậy cũng chẳng cứu được kẻ

tôi phạm. Chúng ta hãy xét danh nghĩa yêu sách theo nghĩa đó *(Lão đọc)*. "Món tiền đó tôi sẽ trả cho cô trong toà dinh thự này, *ở đó*[1] tôi sẽ lấy cô". Cũng theo kiểu đó, thưa các ngài, người ta có thể nói: "Ông sẽ để cho người ta chích máu trong giường này, ở đó ông sẽ nằm cho ấm áp"; nghĩa là trong cái giường đó. "Hắn sẽ uống hai hạt đại hoàng, *ở đó* ông sẽ trộn thêm một ít me chua"; trong những hạt đó người ta sẽ trộn. Như vậy "dinh thự *ở đó* tôi sẽ lấy cô", thưa các ngài, nghĩa là "dinh thự trong đó...".

FIGARÔ: - Không phải đâu: câu văn theo nghĩa như câu này: "*hoặc* bệnh tật sẽ giết ngài, hoặc thày thuốc"; *hoặc* là thày thuốc; không cãi vào đâu được. Ví dụ nữa: "*hoặc* ông sẽ chẳng viết được gì thú vị,

(1) Đây, có một lộng ngữ không thể nào diễn tả được bằng tiếng Việt. Vốn trong nguyên văn, có ba tiếng ET (và), OU (hoặc) và Où (ở đó). Báctôlô và Figarô tranh cãi quanh ba tiếng đó, cuộc tranh cãi có vẻ có lý vì cả ba tiếng đó đều viết gọn có hai chữ cái. Dịch sang tiếng Việt thì *và* với *hoặc* đã hơi gượng vì hoặc viết bằng bốn chữ cái, khó mà lầm với *và* được, nhưng cũng còn tạm được. đến OU với Où, dịch là *hoặc* và *ở đó* thì không còn gì là lộng ngữ nữa. Chúng tôi đành chỉ dịch sát theo nghĩa, mà bỏ lộng ngữ.

hoặc những kẻ ngu sẽ bài bác ông"; hoặc là những kẻ ngu; nghĩa thật rõ ràng; vì, trong trường hợp ấy, *ngu* hoặc *ác*[1] đều là danh từ thống ngự. Tiên sinh Báctôlô tưởng rằng tôi quên ngữ pháp rồi chăng? Vậy là, tôi sẽ trả tiền cô trong dinh thự này, phẩy, hoặc tôi sẽ lấy cô...

BÁCTÔLÔ: (*Nói mau*) - Không có phẩy.

FIGARÔ: (*Nói mau)* - Có phẩy. Thưa các ngài, chính là *phẩy*, hoặc là tôi sẽ lấy cô.

BÁCTÔLÔ: *(Nhìn tờ giấy, nói mau)* - Không có phẩy, thưa các ngài.

FIGARÔ: (*Nói mau)* - Vốn có phẩy, thưa các ngài. Vả lại, người đàn ông nếu lấy vợ, thì có bắt buộc phải hoàn lại tiền không?

BÁCTÔLÔ: (*Nói mau)* - Có; chúng ta lấy nhau của cải riêng rẽ.

FIGARÔ: *(Nói mau)* - Và chúng tôi, thân thể riêng rẽ, nếu lấy nhau mà vẫn không xoá nợ *(Các quan toà đứng dậy và trao đổi thầm thì với nhau).*

BÁCTÔLÔ: - Sạch nợ buồn cười nhỉ!

---

(1) Chỗ này, do một sự lơ đãng, nào đó của tác giả, bỗng nhiên nảy ra tiếng *ác* (méchants) không hề thấy nói đến ở trên, chỉ có tiếng *ngu* (sots) mà thôi.

ĐUBLƠ-MANH: - Im lặng, các ngài!

TRƯỞNG TOÀ: *(Choe choé)* - Im lặng!

BÁCTÔLÔ: - Một cái đồ láu cá như vậy gọi thế là trả nợ đấy.

FIGARÔ: - Ông cãi kiện cho ông hay sao đấy, hở ông trạng sư.

BÁCTÔLÔ: - Tôi bênh vực cho cô này.

FIGARÔ: - Xin ông cứ việc biện luận quàng xiên, nhưng không được lăng mạ nữa. Khi, sợ rằng các người đương sự nổi nóng, các tòa án đã dung cho người ta gọi đến những đệ tam nhân, thì không phải là dễ cho người biện hộ ôn hoà đó trở nên một cách vô tội vạ những kẻ láo xược có đặc quyền. Như vậy là làm mất phẩm giá cái thiết chế cao quý bậc nhất này. *(Các quan toà vẫn tiếp tục trao đổi thầm).*

ANTÔNIÔ: *(Nói với Mácxơlin, chỉ các quan toà)* - Họ lắp bắp những gì mãi thế?

MÁCXƠLIN: - Người ta đã hối lộ quan đại chánh án; bấy giờ hắn lại hối lộ ông này, và tôi thua kiện mất.

BÁCTÔLÔ: *(Nói nhỏ, bằng một giọng buồn bã)* - Tôi cũng sợ thế.

FIGARÔ: *(Vui vẻ)* - Cứ vững tâm, Mácxơlin!

ĐUBLƠ-MANH: *(Đứng dậy, nói với Mácxơlin)* - Ồ! thật là quá lắm! tôi tố cáo chị: và vì danh dự của toà, tôi yêu cầu trước khi xét xử vụ án kia, hãy phán quyết về vụ án này đã.

BÁ TƯỚC: *(Ngồi xuống)* - Không lục sự ạ, ta sẽ không phán quyết về việc lăng mạ cá nhân ta; một quan toà Tây Ban Nha sẽ không phải xấu hổ về một sự hà khắc bất quá chỉ xứng đáng với những toà án Á Đông: những hà lạm khác cũng đã quá nhiều rồi. Ta sẽ sửa chữa một sự hà khắc thứ hai, bằng cách giải thích duyên do của lời phán quyết của ta; vị phán quan nào thoái thác việc đó là kẻ thù lớn của pháp luật. Bên nguyên có thể đòi hỏi gì? hôn nhân, nếu không trả nợ; đòi cả hai thì là mâu thuẫn.

ĐUBLƠ-MANH: - Im lặng, các ngài!

Trưởng toà: *(Choe choé)* - Im lặng.

BÁ TƯỚC: - Bên bị trả lời sao? rằng muốn giữ lấy bản thân; được, cho phép.

FIGARÔ: *(Vui sướng)* - Ta được rồi!

BÁ TƯỚC: - Nhưng vì văn bản nói: "Món tiền đó tôi sẽ trả hễ cô đòi, hoặc là tôi sẽ lấy v.v..." toà buộc tội bên bị phải trả hai nghìn

đồng bạc chắc cho bên nguyên hoặc phải lấy bên nguyên trong nội nhật. *(Y đứng dậy).*

FIGARÔ: *(Sững sờ)* - Ta thua rồi!

ANTÔNIÔ: *(Vui mừng)* - Phán quyết tuyệt trần!

FIGARÔ: - Tuyệt ở chỗ nào?

ANTÔNIÔ: - Ở chỗ anh không phải là cháu tôi nữa. Đa tạ Đức ông.

Trưởng toà: *(Choe choé)* - Đi ra thôi, các ngài. *(Dân chúng vào).*

ANTÔNIÔ: - Để ta kể lại đầu đuôi cho cháu gái của ta. *(Lão đi vào).*

LỚP XVI

BÁ TƯỚC Đi loăng quoăng; MÁCXƠLIN, BÁCTÔLÔ, FIGARÔ, BRIĐOAZÔNG

MÁCXƠLIN: *(Ngồi xuống)* - Hà! ta thở được rồi!

FIGARÔ: - Còn tôi, tôi tắc thở.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Ít ra ta cũng được trả thù, thế là nhẹ nhõm.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Và cái lão Bazin kia, đáng lẽ phản kháng hôn nhân của Mácxơlin,

không thấy lão vác mặt về! - *(Nói với Bá tước đang đi vào)*. Bẩm Đức ông, ngài bỏ đi à?

BÁ TƯỚC: - Xét xử xong cả rồi.

FIGARÔ: *(Nói với Briđoazông)* - Chính là cái lão hội thẩm béo sưng này...

BRIĐOAZÔNG: - Tôi, béo sưng!

FIGARÔ: - Hẳn rồi. Và tôi sẽ không lấy mụ ta đâu: một khi tôi làm quý tộc. *(Bá tước dừng lại)*.

BÁCTÔLÔ: - Anh sẽ phải lấy.

FIGARÔ: - Không có sự công nhận của song thân quý tộc của tôi ư?

BÁCTÔLÔ: - Song thân của anh tên là gì nào, ở đâu nào?

FIGARÔ: - Hãy khoan cho tôi ít bữa; tôi sắp gặp lại đến nơi rồi; tôi tìm kiếm đã mười lăm năm nay.

BÁCTÔLÔ: - Cái thằng huênh hoang! chỉ là đứa trẻ bắt được![1].

FIGARÔ: - Đứa trẻ bị thất lạc, thưa bác sĩ, hay đứa trẻ bị cướp đi thì đúng hơn.

---

(1) Nghĩa là đứa trẻ vô thừa nhận (*enfant trouvé*). Dịch như trên để cho lời gắn bó với câu dưới hơn.

BÁ TƯỚC: (*Quay gót trở lại: Bị cướp, thất lạc* - Bằng chứng đâu? Có lẽ rồi hắn sẽ kêu rằng người ta nhục mạ hắn.

FIGARÔ: - Bẩm Đức ông dù cho những tã lót thêu ren, những chăn nệm thêu và đồ trang sức bằng vàng mà bọn cướp thấy trên mình tôi, không đủ để chỉ ra dõng dõi cao quý của tôi, thì những dấu vết đặc biệt mà người ta đã cẩn thận chu đáo ghi trên thân thể của tôi sẽ đủ để chứng tỏ tôi là một đứa trẻ báu ngọc nhường nào; và cái nét chữ tượng hình này ở trên cánh tay phải của tôi... (*Anh định lột trần cánh tay phải ra*).

MÁCXƠLIN: (*Đứng phắt ngay dậy*) - Một dấu vết hình cánh sen ở cánh tay phải của anh phải không?

FIGARÔ: - Vì sao bà biết là tôi có dấu vết như thế?

MÁCXƠLIN: - Trời! Chính hắn đây rồi!

FIGARÔ: - Vâng, chính tôi đây.

BÁCTÔLÔ: (*Nói với Mácxơlin*) - Hắn! là ai mới được chứ?

MÁCXƠLIN: (*Vội nói ngay*) - Chính là thằng Emmanuel.

BÁCTÔLÔ: *(Nói với Figarô)* - Anh bị bọn bôhêmiêng[1] cướp đi có phải không?

FIGARÔ: *(Phấn kích)* - Vâng, ngay cạnh bên một toà dinh thực Bác sĩ phúc đức ơi, nếu ngài trả được tôi lại cho gia đình cao quý của tôi, xin ngài cứ đặt giá cho công lao đó; dù là núi vàng cũng không làm cho cha mẹ vinh hiển của tôi ngần ngại.

BÁCTÔLÔ: *(Chỉ Mácxơlin)* - Đây, u anh đây.

FIGARÔ: - ... U nuôi?

BÁCTÔLÔ: - U đẻ rứt ruột của anh.

BÁ TƯỚC: - Mẹ hắn!

FIGARÔ: - Xin giải thích cho rõ ràng.

MÁCXƠLIN: *(Chỉ Báctôlô)* - Đây, bố anh đây.

FIGARÔ: *(Cay đắng)* - Ồ, ô, ồ! chết cha tôi!

MÁCXƠLIN: - Anh không nghe thấy hơi hướng máu mủ linh báo hàng nghìn lần rồi sao?

FIGARÔ: - Chưa bao giờ.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Mẹ hắn!

---

(1) *Bohêmiens*: bọn giang hồ lưu đãng, đàn hát rong để kiếm ăn, nhưng phần nhiều có tính chất lưu manh, trộm cướp.

BRIĐOAZÔNG: - Rõ ràng. hắn sẽ kh-không lấy mụ ta nữa[1] [...]

BÁCTÔLÔ: - Cả tôi nữa. cũng không.

MÁCXƠLIN: - Ông cũng không! Thế còn thằng con của ông? Ông đã thề với tôi...

BÁCTÔLÔ: - Lúc đó tôi điên rồ. Nếu những chuyện cũ như vậy mà ràng buộc người ta. thì có lẽ người ta phải lấy tất cả thiên hạ.

BRIĐOAZÔNG: - V-và nếu người ta xét nét kỹ như thế, thì có lẽ ch-chẳng ai lấy ai cả.

BÁCTÔLÔ: - Những lỗi lầm mọi người đều biết! một thời thanh xuân đáng phàn nàn[2].

MÁCXƠLIN: *(Bốc dần lên)* - Phải rồi, đáng phàn nàn, và hơn là người ta tưởng kia! Tôi không có ý chối cãi những lỗi lầm của tôi; riêng cái ngày hôm nay đã chứng tỏ những lỗi lầm đó rõ ràng quá! Nhưng thật là cay đắng phải đền chuộc sau ba chục năm trời sống một cuộc đời đạm bạc! Tôi vốn sinh ra để thành người đoan chính, và tôi đã trở nên đoan chính ngay

---

(1) "Đoạn tiếp theo, giữa hai dấu tay chỉ, đã bị đoàn diễn viên Pháp cắt bỏ trong những buổi công diễn ở Pari". (Chú thích của tác giả). Bômacse đã phục hoàn đoạn văn trong bản in. [...]

(2) Ám chỉ cuộc đời của Mácxơlin.

khi người ta cho phép tôi được sử dụng lý trí của tôi. Nhưng trong cái tuổi mơ mộng, ít từng trải và nhiều nhu cầu, có biết bao kẻ quyến rũ bao vây trong khi cảnh nghèo khổ đâm chém ta, thì một đứa con gái trẻ thơ lấy gì chống đỡ nổi ngần ấy kẻ thù tập trung? Có kẻ hiện ở đây phê phán ta nghiêm khắc, có lẽ đã từng trong đời mình làm hại hàng chục gái bất hạnh rồi!

FIGARÔ: - Những kẻ tội lỗi nhất, lại là hẹp lượng nhất; trò đời vẫn thế!

MÁCXƠLIN: *(Hăng hái)* - Hỡi các bậc mày râu quá ư bội bạc, đem lòng miệt thị để sỉ nhục những kẻ làm đồ chơi cho dục vọng của các người, làm nạn nhân của các người! Chính là phải trừng phạt các người về những lỗi lầm thời non trẻ của chúng tôi; các người và những phán quan của các người, họ rất hãnh diện về cái quyền được phán xét chúng tôi, và, vì sự lơ là đáng tội của họ, đã để cho người ta cướp mất của chúng tôi tất cả mọi cách sống lương thiện. Có một nghề nghiệp nào dành cho những cô gái bất hạnh không? Những con người này có một cái quyền

thiên nhiên được làm toàn bộ nghề trang sức cho phụ nữ; vậy mà người ta để cho đào tạo hàng nghìn thợ nam giới vào nghề đó.

FIGARÔ: (*Tức giận*) - Họ làm cho cả lính tráng cũng thêu thùa!

MÁCXƠLIN: (*Phấn kích*) - Cả trong những hàng ngũ cao hơn, phụ nữ cũng chỉ được hưởng của các người một sự kính nể hão huyền; bị lừa vì những trọng vọng bề ngoài, trong một thân phận thực tế nô lệ; về tài sản thì bị đối xử như những kẻ vị thành niên, về lỗi lầm thì bị trừng phạt như những kẻ trưởng thành! Ôi! về mọi mặt, cách xử sự của các người đối với chúng tôi thật đáng kinh tởm hoặc đáng thương hại!

FIGARÔ: - Bà nói đúng!

BÁ TƯỚC: (*Nói riêng*) - Đúng quá rồi!

BRIĐOAZÔNG: - L-lạy Chúa, bà ta nói đúng!

MÁCXƠLIN: - Nhưng con ơi, chúng ta có cần gì những sự khước từ của một người bất chính? Con đừng nhìn xem con từ đâu tới, con hãy trông xem con đi tới đâu; đối với mỗi người, chỉ có điều đó là đáng kể. Trong vài tháng nữa, vị hôn thê của con

sẽ được quyền tự chủ; nó sẽ nhận lời con, ta cam đoan như vậy. Con hãy sống giữa một người vợ, một người mẹ âu yếm, hai người sẽ tranh nhau mà trìu mến con. Con hãy khoan dung với họ, hãy sung sướng vì con, con ạ: vui vẻ, tự do và nhân hậu với mọi người; mẹ sẽ chẳng ao ước gì hơn nữa.

FIGARÔ: - Thưa mẹ, mẹ nói lời vàng ngọc, và con tán đồng theo ý mẹ. Nói chứ, con người ta ngu thật! Trái đất quay tròn có đến nghìn vạn năm nay, và trong khoảng thời gian mênh mông biển cả đó, con đã tình cờ vớ được vài ba chục năm gày guộc sẽ không bao giờ trở lại nữa, dại gì mà con lại đi lao tâm khổ tứ để tìm biết vì ai con được có những năm đó! Mặc cho ai băn khoăn về chuyện đó! Để cả đời người mà tranh cãi như vậy, tức là đè mãi không ngơi vào vành đai cổ, như những con ngựa khốn khổ kéo thuyền đi ngược dòng sông, ngay cả những lúc dừng chân cũng không biết nghỉ ngơi, và cứ kéo mãi, mặc dầu chân không bước nữa. Chúng ta sẽ chờ đợi(*) [...]

(*) Xem chú thích 2 trang 167.

BÁ TƯỚC: - Biến cố đáng giận, làm ngang trở việc của ta!

BRIĐOAZÔNG: *(Nói với Figarô)* - Thế còn dòng dõi quý tộc đâu? Dinh thự đâu? Hồi nãy anh định loè công lý đấy.

FIGARÔ: - Công lý! xuýt nữa thì nó bắt tôi làm một trò ngu dại đẹp khiếp! Sau khi tôi đã vì số tiền một trăm ê-quy chết tiệt nọ, xuýt nữa thì đập chết ông này vài chục phen, bây giờ hoá ra ông là cha tôi! Nhưng trời kia đã cứu cho đạo đức của tôi thoát những nỗi nguy hiểm đó, thì thưa cha, xin cha nhận cho những lời tạ tội của con. .. và thưa mẹ, xin mẹ hãy hôn con... một cách hết sức là mẫu tử vào, mẹ nhé. *(Mácxơlin ôm chầm lấy anh).*

LỚP XVII

BÁCTÔLÔ, FIGARÔ, MÁCXƠLIN, BRIĐOAZÔNG, XUYZAN, ANTÔNIÔ, BÁ TƯỚC

XUYZAN: *(Chạy tới, tay cầm một túi tiền)* - Bẩm Đức ông, hãy khoan; đừng bắt họ lấy nhau; con đến trả tiền cho bà đây, bằng của hồi môn bà chủ cho con.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Phải gió bà chủ! Hình như tất cả mọi thứ đều đồng mưu...*(Y đi vào)*

LỚP XVIII

BÁCTÔLÔ, ANTÔNIÔ, XUYZAN, FIGARÔ, MÁCXƠLIN, BRIĐOAZÔNG

ANTÔNIÔ: *(Trông thấy Figarô hôn mẹ, bảo Xuyzan)* - Ờ! phải trả tiền! Kìa, kìa.

XUYZAN: *(Quay gót)* - Trông thấy đủ rồi; ta đi ra thôi cậu ơi.

FIGARÔ: *(Ngăn lại)* - Đừng đi, em ạ. Em trông thấy cái gì nào?

XUYZAN: - Cái ngu dại của tôi và cái hèn nhát của anh.

FIGARÔ: - Chẳng có ngu có hèn gì cả đâu.

XUYZAN: *(Tức giận)* - Và thấy anh vui lòng lấy mụ, vì anh vuốt ve mụ.

FIGARÔ: *(Vui vẻ)* - Anh vuốt ve, nhưng anh không lấy đâu.

(Xuyzan định đi vào, Figarô giữ lại).

XUYZAN: *(Tát cho anh một cái)* - Ông dám giữ tôi lại, thật là láo xược!

FIGARÔ: *(Nói với mọi người)* - Ấy tình yêu là thế! Trước khi bỏ đi, anh van em, hãy nhìn cho kỹ người đàn bà quý báu này,

XUYZAN: - Tôi nhìn đây.

FIGARÔ: - Em thấy thế nào?...

XUYZAN: - Kinh tởm.

FIGARÔ: - Hoan hô lòng ghen tuông! chẳng biết nể nang ai!

MÁCXƠLIN: *(Dang hai tay)* - Hãy ôm hôn mẹ đi, Xuyzanét[1] xinh đẹp của mẹ. Cái thằng

---

(1) Suzannette: cũng như Suzon, Suzette đã chú thích ở trên, nghĩa là cô Xuyzan bé bỏng.

tai ác nó làm khổ lòng con, chính là con trai của mẹ đấy.

XUYZAN: *(Chạy tới mụ)* - Bà, mẹ của anh! *(Hai người ôm lấy nhau).*

ANTÔNIÔ: - Vậy là mới rồi đây thôi?

FIGARÔ: - ... Tôi mới biết.

MÁCXƠLIN: *(Phấn kích)* - Không, từ trước lòng tôi bị cuốn theo hắn, vốn chỉ lầm ở động cơ; nhưng chính là máu mủ nó linh báo cho tôi.

FIGARÔ: - Và con thì là khiếu lương tri, mẹ ạ, nó làm linh tính cho con khi con từ chối mẹ; vì con vẫn không ghét mẹ tí nào, chứng cớ là tiền...

MÁCXƠLIN: *(Đưa cho anh một tờ giấy)* - Nó là của con: mẹ trả con bức thư này, làm hồi môn cho con.

XUYZAN: *(Ném cho anh túi tiền)* - Cầm lấy cái này nữa.

FIGARÔ: - Đa tạ.

MÁCXƠLIN: *(Phấn kích)* - Thời con gái khá cực khổ, ta đã sắp trở thành người đàn bà khốn nạn nhất đời, thì bây giờ ta là người mẹ tốt phúc nhất đời! Hai con của mẹ, hãy hôn mẹ đi; mẹ dồn vào các con tất cả

niềm âu yếm của mẹ. Sung sướng hết sức mình, ồ! các con, mẹ sẽ yêu thương đằm thắm biết bao!

FIGARÔ: *(Mềm lòng, vội nói)* - Thôi, thôi, mẹ quý ơi! thôi thôi! mẹ có muốn trông thấy nó tan ra nước, đôi mắt của con đầm đìa những giọt lệ đầu tiên trong đời con? Kể ra, đó là nước mắt vui sướng. Nhưng thực là ngu ngốc! con luống những thẹn thùng vì nó; con cảm thấy nó chảy ròng qua kẽ ngón tay; mẹ nhìn xem; *(Anh chìa những ngón tay xoè ra)* và con cố cầm nó lại một cách ngớ ngẩn! Thôi cho đi chơi đi, hỡi nỗi thẹn thùng! Ta muốn vừa cười vừa khóc cùng một lúc; người ta không cảm thấy hai lần trong đời những nỗi niềm của ta lúc này. *(Anh hôn mẹ bên này, Xuyzan bên nọ).*

MÁCXƠLIN: - Hỡi con yêu!

XUYZAN:[1] - Anh yêu quý!

BRIĐOAZÔNG: *(Lấy khăn tay chùi mắt)* - Ấy đấy! cả tôi nữa, cũng kh-khỉ thế này!

FIGARÔ: *(Phấn kích)* - Hỡi ưu phiền, bây giờ là lúc ta có thể thách thức người! Ngươi có

---

(1) Báctôlô, Xuyzan, Figarô, Mácxơlin, Briđoazông (chú thích của tác giả).

giỏi, thử xâm phạm đến ta giữa hai người đàn bà yêu quý này.

ANTÔNIÔ: *(Nói với Figarô)* - Này thôi, xin ông nựng nọt vừa vừa thôi nhé. Về chuyện hôn nhân trong các gia đình, thì hôn nhân của cha mẹ phải đi trước biết không. Cha mẹ anh có trao tay cho nhau[1] không?

BÁCTÔLÔ: - Tay của tôi! tôi nguyền cho nó héo khô và rụng xuống, nếu có bao giờ tôi trao nó cho mẹ một thằng vô lại như thế này!

ANTÔNIÔ: *(Nói với Báctôlô)* - Vậy ra ông chỉ là một người bố ghẻ thôi à? *(Nói với Figarô)*. Nếu vậy, chàng phong tình ơi, đừng nói nữa.

XUYZAN: - Ồ! thưa cậu...

ANTÔNIÔ: - Có lẽ nào tôi đem gả con của chị chúng tôi cho một đứa chẳng là con ai cả?

BRIĐOAZÔNG: - Có thể nào như thế được, đồ ngốc? ng-người ta bao giờ mà chả là con của ai đấy.

ANTÔNIÔ: - Úi thôi!... Chẳng đời nào hắn lấy được nó. *(Lão đi vào).*

---

(1) Trong tiếng Pháp "trao tay mình cho ai" nghĩa là bằng lòng lấy người đó làm vợ chồng. Đây không dịch thoát ý; nhưng dịch sát lời, vì còn câu đối thoại dưới, nói tiếp cái ý bàn tay.

LỚP XIX

BÁCTÔLÔ, XUYZAN, PIGARÔ, MÁCXƠLIN, BRIĐOAZÔNG

BÁCTÔLÔ: *(Nói với Figarô)* - Và bây giờ mày đi mà tìm người nào nhận mày làm con nuôi. *(Lão định vào).*

MÁCXƠLIN: *(Chạy theo ôm ngang người Báctôlô, lôi trở lại)* - Khoan, bác sĩ, đừng đi ra nào!

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Nói chứ mà, tất cả những kẻ ngu ở Anđaluzi hình như cuồng hận chống cuộc hôn nhân tội nghiệp của ta!

XUYZAN: *(Nói với Báctôlô)* - Ba tốt bụng, ba bé bỏng, anh ấy là con trai ba đấy mà.

MÁCXƠLIN: *(Nói với Báctôlô)*[1] - Thông minh, có tài ba, có diện mạo.

FIGARÔ: *(Nói với Báctôlô)* - Và chưa làm tốn cho ba một đồng trinh nào.

BÁCTÔLÔ: - Thế số tiền một trăm êquy hắn lấy không của ta?

---

(1) Xuyzan, Báctôlô, Mácxơlin, Figarô, Briđoazông (Chú thích của tác giả).

MÁCXƠLIN: *(Vuốt ve lão)* - Chúng tôi sẽ chăm sóc ba rất nhiều, ba!

XUYZAN: *(Vuốt ve lão)* - Chúng con sẽ yêu ba rất nhiều, ba bé bỏng!

BÁCTÔLÔ: *(Mềm lòng)* - Ba! ba tốt bụng! ba bé bỏng! Thế là ta, ta lại còn khỉ hơn ông này nữa. *(Chỉ Briđoazông)* Ta để xiêu lòng như một đứa trẻ con. *(Mácxơlin và Xuyzan hôn lão).* À! Không, ta đã ừ đâu. *(Lão quay lại).* Đức ông đâu rồi nhỉ?

FIGARÔ: - Ta hãy chạy mau đi tìm ông ta; ta phải giành cho được lời tối hậu của ông ta. Nếu ông ta lại bố trí một âm mưu nào nữa, thì lại phải bắt đầu lại mọi chuyện.

TẤT CẢ MỌI NGƯỜI:[1] *(Cùng nói)* - Chạy mau, chạy mau. *(Họ kéo Báctôlô vào).*

---

(1) Trừ Briđoazông và Báctôlô.

LỚP XX

BRIĐOAZÔNG, một mình.

Kh-khỉ hơn ông này! Người ta có thể tự bảo mình những c-cái trò đó thì được, nhưng... Ở c-cái nơi này, họ ch-chẳng có lễ độ tí nào. *(Y vào).*

HẾT HỒI THỨ BA

HỒI THỨ TƯ

(Sân khấu hình dung một hành lang đã được trang hoàng những cây đèn nến nhiều ngọn, những đài nến treo thắp sáng trưng, những bó hoa, tràng hoa, nói tóm lại, đã được sửa soạn để cử hành một khánh tiết. Ở phía trước, bên phải, là một cái bàn có bày một tráp dụng cụ văn phòng, đằng sau có một ghế bành).

LỚP 1

FIGARÔ, XUYZAN

FIGARÔ: *(Ôm ngang lưng chị)* - Nào! em yêu của anh, em được hài lòng chứ! Lời lẽ ngọc vàng sắc sảo của mẹ anh đã cảm hóa được ông bác sĩ của bà! Mặc dầu lòng chẳng thích, ông cũng cứ lấy bà, và ông cậu càu nhàu của em đành chịu phép; duy chỉ có Đức ông là tức điên người, vì

như thế là cuộc nhân duyên của chúng mình sắp trở thành sự đền ơn trả nghĩa cuộc nhân duyên của họ. Em hãy cười đi một chút vì cái kết quả tốt đẹp ấy nào.

XUYZAN: - Anh đã từng thấy chuyện lạ lùng như thế bao giờ chưa?

FIGARÔ: - Hay là vui như thế chứ. Chúng mình vốn chỉ muốn có một món hồi môn giành giật được của Ông lớn, ấy thế mà bây giờ lại có những hai món trong tay, mà lại không phải từ tay Ông lớn mà ra. Một tình địch ráo riết vốn đương theo đuổi em; còn anh thì vốn đương bị một mụ hung ác làm tình làm tội; tất cả cái đó bỗng biến, cho chúng ta thành người mẹ *hiền nhất đời*. Hôm qua, anh như có một thân một mình trên đời, thế mà nay có đủ cả bố lẫn mẹ; đành rằng không oai lắm như trước kia anh vẫn tự vây vo; nhưng cũng khá tươm đối với chúng mình vốn không có thói sĩ diện của những kẻ giàu.

XUYZAN: - Ấy là tất cả những chuyện anh đã sắp đặt, và chúng ta vẫn chờ đợi, chưa có chuyện nào xảy ra đấy!

FIGARÔ: - Sự tình cờ đã sắp đặt giỏi hơn tất cả chúng ta, cô mình ạ. Trò đời vẫn thế đó; ta ra công ra sức, ta dự định mưu toan; ta sắp xếp một đằng; số phận lại thực hiện một nẻo; và kể từ kẻ chinh phục thèm khát chỉ những muốn nuốt tươi cả trái đất, cho đến người mù hiền hòa tự để cho con chó dắt đi, tất cả đều bị số phận éo le trêu cợt; ấy thế mà người mù theo chó lại thường khi được dìu dắt tốt hơn, ít bị thất ý trong các hoài vọng của mình hơn. Còn cái chú mù đáng yêu nọ mà người ta gọi là ái tình[1]... *(Anh lại ôm ngang mình chị một cách âu yếm).*

XUYZAN: - À! chỉ có chú mù đó là em quan tâm thôi!

FIGARÔ: - Vậy cho phép anh, sắm trò hề, đóng vai con chó ngoan nó dẫn chú ta đến cửa ngõ xinh đẹp của em; và thế là cả hai đứa chúng anh được nương náu trọn đời.

XUYZAN: *(Cười)* - Chú Ái tình và anh?

FIGARÔ: - Anh và chú Ái tình.

---

(1) Thần Ái-tình được hình dung là một cậu bé con, có cánh, cầm cung tên để bắn (vào trái tim người ta), và hai mắt bịt kín như mù.

XUYZAN: - Và các bác sẽ không tìm nơi trọ nào khác nữa chứ?

FIGARÔ: - Em mà bắt được anh phạm cái điều đó, thì anh xin thề có hàng nghìn triệu gã phong tình nó...

XUYZAN: - Lại sắp ngoa ngoắt rồi đấy: cứ nói gọn cái sự thật của anh thôi có được không.

FIGARÔ: - Sự thật thật nhất của anh đấy!

XUYZAN: - Rõ khéo, cái anh phải gió! lại có lắm thứ sự thật thế kia?

FIGARÔ: - Ồ, có chứ. Từ khi mà người ta nhận xét thấy rằng với thời gian, những trò điên dại cũ lại trở thành chuyện khôn ngoan, và những trò dối trá nhỏ ngày trước, được trồng trọt khá vụng về, đã sản sinh ra những sự thật to tướng, từ khi đó người ta có đến hàng nghìn loại sự thật. Nào là những sự thật mà người ta biết rõ, mà chẳng dám nói tung ra; vì không phải sự thật nào cũng nên nói; nào là những sự thật mà người ta mồm ca tụng mà lòng chẳng tin nào; vì không phải sự thật nào cũng nên tin; lại còn những lời thề thốt say đắm, những lời đe doạ của các bà mẹ, những lời quả quyết của những anh nghiện rượu, những lời hứa

hẹn của những kẻ có địa vị quyền thế, lời nói giá cuối cùng của bọn con buôn nhà ta, kể sao cho xiết được. Chỉ có tình yêu của anh đối với Xuyzông là một sự thật chân chính vàng mười.

XUYZAN: - Em yêu thích cái vui của anh, vì nó điên cuồng; nó báo hiệu rằng anh sung sướng. Ta hãy nói cái chuyện hẹn hò của bá tước nào.

FIGARÔ: - Hay là đừng bao giờ nói đến thì hơn; chuyện đó suýt nữa thì làm anh mất Xuyzan.

XUYZAN: - Vậy anh không muốn có cuộc hẹn hò đó nữa sao?

FIGARÔ: - Xuyzan, nếu cô yêu tôi, thì cô hãy nguyện lời danh dự về điều này; cứ để mặc cho hắn đỏ con mắt đợi chờ ở đó; cho đáng kiếp.

XUYZAN: - Khi nhận lời hò hẹn, em đã khổ tâm nhiều hơn là bây giờ rầu lòng dứt bỏ; thôi, chuyện đó bỏ qua.

FIGARÔ: - Sự thật đúng thật của em đấy chứ?

XUYZAN: - Em, không như bọn thông thái các anh đâu! em chỉ có một sự thật.

FIGARÔ: - Mà em sẽ yêu anh một chút chứ?

XUYZAN: - Nhiều lắm.

FIGARÔ: - Thế là không yêu mấy.

XUYZAN: - Sao thế?

FIGARÔ: - Về chuyện yêu đương, em ạ, nhiều quá lại là không mấy nỗi[1].

XUYZAN: - Em chả hiểu gì những cái tế nhị đó, nhưng em sẽ chỉ yêu có chồng em thôi.

FIGARÔ: - Em hãy giữ lấy lời, và em sẽ là một ngoại lệ hiếm có trong thói thường đấy. (*Anh định hôn chị*).

LỚP II

FIGARÔ, XUYZAN, BÁ TƯỚC PHU NHÂN

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - À! ta nói đúng quá; dù họ ở nơi nào, xin cứ tin là có cả đôi. Thôi, Figarô ơi, vụng trộm một cuộc tỉ tê như thế, tức là tiếm đoạt của tương lai, của cuộc vợ chồng và của chính mình anh

(1) Đây là trò tỉa tót tế nhị về ngôn ngữ. Nói tiếng Pháp: "*Je vous aime beaucoup*" (tôi yêu anh nhiều lắm) lại chỉ là tỏ cảm tình thông thường, không phải là tỏ tình yêu, không bằng nói "*Je vous aime*" (tôi yêu anh) mới thật là tình yêu.

nữa. Người ta đang chờ anh, đang nóng ruột đấy.

FIGARÔ: - À nhỉ, thưa bà, tôi sơ suất thật. Để tôi trình với các vị đó lý do miễn tội của tôi. *(Anh định kéo Xuyzan đi).*

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Giữ chị lại)* - Anh cứ đi trước.

LỚP III

XUYZAN, BÁ TƯỚC PHU NHÂN

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Em có đủ thứ cần dùng để chúng ta đánh đổi quần áo không?

XUYZAN: - Chả cần dùng gì nữa, thưa bà; cuộc hẹn hò sẽ không có nữa.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - A! cô đổi ý kiến à?

XUYZAN: - Figarô đấy ạ.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Cô nói dối tôi.

XUYZAN: - Lạy Chúa tôi!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Figarô đâu có phải là người để lỡ một món hồi môn.

XUYZAN: - Bẩm bà lớn! Thế bà lớn cho là thế nào?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ta cho rằng các người, đồng tình với bá tước, bây giờ hối tiếc rằng đã ngỏ cho ta biết những mưu đồ của ông ấy. Ta thuộc các người như cháo rồi. Để cho ta yên. *(Nàng định vào).*

XUYZAN: *(Quỳ xuống)* - Lạy Chúa, hy vọng của mọi người! Bẩm Bà lớn, Bà lớn không biết bà làm cho Xuyzan này đau khổ đến chừng nào! Sau những ân huệ không ngớt của Bà lớn và sau món hồi môn mà Bà lớn cho con!...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Đỡ dậy)* - Ờ mà... ta nói bậy nói bạ! Em nhường chỗ hẹn ở ngoài vườn cho ta, tức là em không đến đó, em nhỉ; em giữ lời hứa với chồng em, em giúp ta kéo được chồng ta về.

XUYZAN: - Bà lớn vừa làm con buồn quá!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Là vì ta chỉ là một kẻ vô tâm. *(Nàng hôn chị vào trán)* chỗ hẹn của em ở đâu?

XUYZAN: *(Hôn tay nàng)* - Con chỉ chú ý đến tiếng vườn thôi.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Chỉ cái bàn)* - Cầm lấy cái bút kia, và ấn định một chỗ.

XUYZAN: - Viết cho Đức ông!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Cần phải thế.

XUYZAN: - Bẩm Bà lớn! ít ra là chính Bà lớn...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ta nhận về ta hết. (*Xuyzan ngồi xuống, bà bá tước đọc)* Bài hát mới, theo điệu..."...Tối nay trời sẽ đẹp biết bao, dưới những cây hạt dẻ lớn... Tối nay trời sẽ đẹp biết bao ...".

XUYZAN: (*Viết)* - "Dưới những cây hạt dẻ lớn...". Gì nữa ạ!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Em sợ rằng ông ấy không hiểu ý sao?

XUYZAN: (*Đọc lại)* - À nhỉ. (*Chị gấp tờ giấy lại)*. Niêm phong bằng cái gì ạ?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Một cái đanh ghim, cho chóng vánh! nó sẽ dùng để phúc đáp. Em viết vào mặt sau: "Xin gửi lại em cái dấu niêm".

XUYZAN: (*Vừa cười vừa viết)* - Hà! cái dấu niêm!... Cái dấu này, thưa bà, còn vui hơn cái dấu triện ở tờ văn bằng.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Với một nỗi nhớ đau đớn)* - Chà!

XUYZAN: (*Tìm trong người)* - Lại không có cái ghim nào bây giờ đây!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Cởi ghim cài áo dài*) - Cầm lấy cái này (*Tấm dải của gã thị đồng từ ngực bà rơi xuống đất)*.

Ấy! tấm dải của ta!

XUYZAN: (*Nhặt lên*) - Đây là tấm dải của thằng bé ăn cắp đây! Bà đã nỡ lòng?...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Chẳng nhẽ cứ để buộc ở cánh tay hắn? Coi thế nào được! Đưa đây!

XUYZAN: - Nó đã dây máu của anh chàng đó rồi, chắc bà chả đeo nữa.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Lấy lại*) - Để cho con Făngset thì tốt quá. Bó hoa đầu tiên mà nó sẽ đem cho ta...

LỚP IV

MỘT THIẾU NỮ CHĂN CHIÊN, SÊRUYBANH mặc giả gái, FĂNGSET và nhiều thanh nữ ăn mặc như hắn và cầm những bó hoa **BÁ TƯỚC PHU NHÂN, XUYZAN**

FĂNGSÉT: - Thưa bà, đây là những cô gái ở làng đem hoa lại dâng bà.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Vội giấu tấm dải*) - Các cô ngoan quá. Các cô bé xinh đẹp ơi, ta ân hận rằng không được biết tất cả các cô. (*Trỏ Sêruybanh*). Cô bé dễ yêu này, có vẻ rất e lệ, là ai vậy nhỉ?

MỘT THIẾU NỮ CHĂN CHIÊN: - Thưa bà, đây là cô em họ của cháu, đến đây chỉ để dự đám cưới đấy ạ.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Cô em xinh quá. Không thể nào ôm được tất cả hai chục bó hoa, ta hãy chiếu cố cô bé lạ mặt vậy. (*Nàng cầm bó hoa của Sêruybanh và hôn vào trán hắn*). Cô em đỏ mặt kìa! (*Nói với Xuyzan*). Xuyzan này, em trông có thấy... giống một người nào không nhỉ?

XUYZAN: - Quả thực giống cứ như in ấy.

SÊRUYBANH: (*Nói riêng, hai bàn tay áp lên trái tim*) - Chà! cái hôn này mới thấm thía làm sao.

LỚP V

CÁC CÔ THANH NỮ, SÊRUYBANH Ở GIỮA BỌN HỌ, FĂNGSET, ANTÔIÔ, BÁ TƯỚC, BÀ BÁ TƯỚC, XUYZAN

ANTÔNIÔ: - Bẩm Đức ông, tôi thì tôi bảo rằng hắn có đây; các cô ấy đã ăn mặc cho hắn ở buồng con gái tôi, tất cả áo xống của hắn

còn ở đó, và đây là chiếc mũ nhà binh của hắn mà tôi đã rút ở bọc quần áo ra. *(Lão tiến lên và nhìn tất cả các cô gái, nhận ra Sêruybanh, lật cái mũ phụ nữ của hắn ra, làm rơi tuột ra mớ tóc dài tết bím*[1] *của hắn. Lão đặt lên đầu hắn cái mũ nhà binh và nói).* Khí gió chưa kìa, chàng sĩ quan nhà ta đây mà!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Lùi lại)* - Ô trời!

XUYZAN: - Cái thằng phải gió!

ANTÔNIÔ: - Ở trên đó, tôi đã bảo là chính hắn mà!...

BÁCTÔLÔ: *(Nổi giận)* - Thế nào, bà?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Thế nào, ông! ông thấy tôi còn ngạc nhiên hơn nữa, và ít ra cũng bực mình bằng ông.

BÁ TƯỚC: - Vâng, thế còn sáng hôm nay?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Quả là tôi sẽ mang tội, nếu tôi còn giấu nữa. Hắn có hai tội. Chúng tôi khởi đầu cái trò vui đùa mà các cô bé con này vừa mới hoàn thành; ông đã bắt chợt lúc chúng tôi đương ăn mặc cho hắn; cử chỉ đầu tiên của ông quá nóng nảy! hắn đã chạy trốn, tôi đã bối rối; rồi

---

(1) Món tóc dài tết bím mà người ta đeo hai bên mặt, ở một vài đơn vị quân đội. Từ thời vua Luy XIII, chỉ đeo có một bên thôi, về bên trái.

là mọi chuyện đã xảy ra do nỗi kinh hãi chung của tất cả mọi người.

BÁ TƯỚC: *(Bực mình, nói với Sêruybanh)* - Tại sao anh không đi khỏi?

SÊRUYBANH: *(Bỏ mũ ra một cách đột ngột)* - Bẩm Đức ông...

BÁ TƯỚC: - Ta sẽ trừng trị cái tội không tuân lệnh của anh.

FĂNGSÉT: *(Vô tâm)* - Ồ, Đức ông, xin hãy nghe cháu! Mỗi lần Đức ông đến hôn cháu, Đức ông cũng đều nói: *Nếu em bằng lòng yêu ta, em bé Făngset ạ, thì em muốn cái gì ta sẽ cho.*

BÁ TƯỚC: *(Đỏ mặt)* - Ta! ta đã nói thế à?

FĂNGSÉT: - Bẩm Đức ông, vâng. Đức ông đừng trừng phạt Sêruybanh, cho cháu lấy anh ấy, thì cháu sẽ yêu Đức ông đến điên cuồng.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Bị một tên thị đồng nó làm cho mê muội!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Thế nào, ông, đến lượt ông! Lời thú thực của con bé này, cũng ngây thơ như lời thú của tôi, nó chứng tỏ hai sự thật; là nếu tôi có làm cho ông có những nỗi lo âu, thì bao giờ cũng là không có ý định, trong khi ông tận dụng

mọi cách để làm tăng những nỗi lo âu của tôi và làm cho nó có lý do.

ANTÔNIÔ: - Bẩm Đức ông, cả ngài nữa! Ôi dào! tôi sẽ uốn nắn cho nó cũng như mồ ma mẹ nó, lúc sinh thời... Không phải vì hậu quả, nhưng bởi vì Bà lớn cũng biết rằng những đứa con gái nhỏ, khi chúng lớn lên. ..

BÁ TƯỚC: *(Tưng hửng, nói riêng)* - Ở đây có một vị hung thần xoay tất cả mọi thứ chống lại ta!

LỚP VI

CÁC THANH NỮ, SÊRUYBANH ANTÔNIÔ, FIGARÔ, BÁ TƯỚC, BÀ BÁ TƯỚC, XUYZAN

FIGARÔ: - Bẩm Đức ông, nếu ngài giữ các cô gái của chúng tôi, thì không thể bắt đầu khánh tiết và khiêu vũ được.

BÁ TƯỚC: - Anh, mà khiêu vũ, anh nói đùa đấy chứ. Vừa sáng nay ngã như thế, trẹo cả bàn chân phải mà!

FIGARÔ: *(Nghí ngoáy ống chân)* - Hãy còn hơi đau một tí; không hề gì.

(Nói với các thanh nữ). Nào các cô này, đi!

BÁ TƯỚC: *(Dò la anh)* - Thật là hết sức may cho anh mà những lớp đó chỉ là đất mùn rất êm.

FIGARÔ: - May lắm ạ, đúng thế; nếu không thì...

ANTÔNIÔ: *(Dò la)* - Với lại anh ấy đã thu tròn lại khi rơi xuống tận đất.

FIGARÔ: - Một anh nào khéo hơn, có dễ cứ lơ lửng giữa trời đấy nhỉ? *(Nói với các cô gái)*. Nào có đi sang không, các cô?

ANTÔNIÔ: *(Dò la)* - Và, trong khi đó, thì chú thị đồng bé con đương phi ngựa đi Xêvin?

FIGARÔ: - Phi, hay đi bước một...

BÁ TƯỚC: *(Dò)* - Và lúc đó anh giữ trong túi tấm văn bằng của hắn?

FIGARÔ: *(Hơi ngạc nhiên)* - Chắc thế rồi; nhưng điều tra gì mà kỹ thế? *(Nói với các cô gái)*. Nào đi, các cô thanh nữ!

ANTÔNIÔ: *(Nắm cánh tay Sêruybanh kéo lại)* - Đây là một cô thanh nữ có ý kiến rằng cháu rể tương lai của tôi chỉ là một thằng nói dối.

FIGARÔ: *(Ngạc nhiên)* - Sêruybanh!... *(Nói riêng)*. Phải gió cái thằng nhãi con quá tự phụ!

ANTÔNIÔ: - Đã thật rõ chưa?

FIGARÔ: - Rõ rồi... rõ rồi... Hè! nó véo von những gì vậy?

BÁ TƯỚC: (*Sẵng giọng*) - Nó không véo von; nó nói rằng chính nó đã nhảy vào những luống đinh hương.

FIGARÔ: (*Ngẩn ngơ*) - Ồ! nếu nó nói thế... thì có lẽ là thế chăng. Tôi không tranh cãi về cái gì mà tôi không biết.

BÁ TƯỚC: - Như vậy là cả anh lẫn nó?...

FIGARÔ: - Chứ sao? cái bệnh cuồng nhảy nhót có thể lây được; cứ xem những con cừu của Panuyêcj[1] đấy, và khi Đức ông ngài đương giận dữ, thì chẳng có ai lại không thấy thà liều.

BÁ TƯỚC: - Thế nào, cả hai cùng một lúc?

FIGARÔ: - Có thể cả hai tá ấy chứ. Mà bẩm Đức ông, có làm sao đâu, khi chả có ai bị thương? (*Nói với các thanh nữ*). Ô hay,

---

(1) Panurge, một trong những nhân vật chính trong truyện *Pantagruel* của Rabơle (thế kỷ 16). Nhân có tranh chấp với một tên lái buôn cừu, bị tên này lăng mạ thậm tệ, muốn báo thù, hắn bèn mua của tên đó một con cừu và đem quẳng xuống bể. Cả đàn cừu của tên kia cũng xô nhau nhảy theo cả xuống bể, hết con nọ đến con kia. Rồi sau cùng, cả đến tên lái cừu, chạy theo con cuối cùng định níu lại, cũng bị cuốn theo xuống bể và chết đuối nốt.
(*Rabơle*, Quyển Bốn, chương VI-VIII).

thế các cô có định đi sang hay không nào?

BÁ TƯỚC: *(Cáu)* - Chúng ta có phải là đương đóng kịch đấy không? *(Nghe có tiếng nhạc kèn dạo).*

FIGARÔ: - Đó, tiếng kèn hiệu hành quân. Về vị trí, các cô nàng, về vị trí! Nào, Xuyzan, đưa tay cho anh dắt. *(Tất cả mọi người đều chạy ùa đi; còn trơ lại một mình Sêruybanh mặt cúi gằm).*

LỚP VII

SÊRUYBANH, BÁ TƯỚC, BÀ BÀ TƯỚC

BÁ TƯỚC: *(Nhìn Figarô đi khỏi)* - Có thấy thằng nào táo tợn hơn không? *(Nói với gã thị đồng).* Còn ông, thưa ông tâm ngẩm, ông làm trò hổ thẹn, xin ông đi ăn mặc lại mau lên, và suốt buổi tối nay đừng để tôi phải gặp mặt ông ở đâu cả.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Thế thì hắn sẽ buồn chán lắm nhỉ!

SÊRUYBANH: (*Hớ hênh*) - Buồn chán! con đem theo trên vầng trán đủ hạnh phúc cho hơn một trăm năm tù ngục. (*Y đội mũ và chạy ù té đi)*

LỚP VIII

BÁ TƯỚC, BÀ BÁ TƯỚC

(Bá tước phu nhân quạt phành phạch, chả nói năng gì)

BÁ TƯỚC: - Nó có cái gì là hạnh phúc đến thế trên vầng trán?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Lúng túng*) - Chắc hẳn là... cái mũ sĩ quan đầu tiên của hắn chứ gì; con trẻ, thì cái gì chả lấy làm đồ chơi vui. (*Bà định vào)*

BÁ TƯỚC: - Bà không ở lại với chúng tôi sao, Bá tước phu nhân?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ông cũng biết là tôi khó ở.

BÁ TƯỚC: - Xin bà hãy dành một giây lát cho con bé đỡ đầu của bà, kẻo tôi lại nghĩ rằng bà giận dữ gì đây.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Cả hai đám cưới đã đến kia rồi, vậy ta hãy ngồi xuống để tiếp họ nào.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Đám cưới! Phải ngậm bồ hòn làm ngọt[1] vậy thôi. *(Bá tước và bá tước phu nhân ngồi sang một mé của hành lang)*

•

LỚP IX

BÁ TƯỚC, BÀ BÁ TƯỚC, đều ngồi, nhạc cử bài *"Cuồng hý Tây-ban-nha"*[2] theo một điệu hành khúc, (Bản giao hưởng có ghi nhạc)

NHỮNG ANH GÁC SĂN:[3] *(Vai vác súng)*

Viên trưởng toà, các bồi thẩm, Briđoazông.

NAM NỮ NÔNG DÂN: *(Mặc áo khánh tiết)*

HAI THANH NỮ: *(Bưng chiếc mũ trinh nữ có cái lông chim trắng.*

---

(1) Nguyên văn: "Phải chịu đựng cái mà ta không cản được".

(2) *Folies d'Espagne*: những trò ca vũ nhạc vui nhộn, theo kiểu Tây-ban-nha.

(3) *Garde-chasse*: lính tuần cảnh, canh gác một vùng cấm săn bắn.

HAI CÔ KHÁC: *(Bưng tấm chàng mạng trắng)*

HAI CÔ KHÁC: *(Bưng những găng tay và bó hoa)*

ANTÔNIÔ: *(Dắt tay Xuzan, với tư cách là kẻ đứng chủ hôn gả chị cho Figarô).*

NHỮNG CÔ THANH NỮ KHÁC: *(Bưng một chiếc mũ khác, một tấm mạng khác, một bó hoa trắng khác, giống như trên, cho Mácxơlin).*

FIGARÔ: *(Dắt tay* Mácxơlin, *lấy tư cách là kẻ có nhiệm vụ đưa bà đến cho Bác sĩ, ông này đi cuối cùng, một bó hoa lớn bên mình. Các cô thanh nữ, khi đi qua trước mặt Bá tước, trao cho những đầy tớ của ông tất cả những đồ trang phục dành cho Xuyzan và Mácxơlin).*

Các NAM NỮ NÔNG DÂN: *(Đã sắp hàng thành hai dãy ở hai bên cửa phòng khách; người ta nhảy một điệu făngđănggô phục tấu*[1] *(điệu hát có ghi nhạc) có nhịp phách; rồi sau người ta cử một tiền hậu khúc*[2] *của*

---

(1) Reprise du fandango: Făngđănggô là một điệu vũ Tây-ban-nha, nhịp chậm, sáu-tám, có gõ phách đệm theo.

(2) Ritournelle: Khúc nhạc nhanh và ngắn, dạo trước một điệu nhạc để giáo đầu và sau điệu nhạc để kết thúc.

bài song ca[3]*, trong khi đó Antôniô dắt Xuyzan lại với Bá tước; chị quỳ trước mặt ông ta.*

Trong khi BÁ TƯỚC đội mũ, đeo chàng mạng cho chị, và đưa cho chị bó hoa, hai thanh nữ hát bài song ca như sau (Điệu hát có ghi nhạc).[1]

Cô dâu trẻ, hãy ngợi ca ân đức và vinh quang
Của một vị chủ đã từ bỏ những quyền hành trước đây về thân phận chúng ta:
Thích cuộc chiến thắng cao quý nhất hơn thú vui,
Người trao em trinh bạch vào tay chồng em.

XUYZAN: *(Vẫn quỳ và khi hát đến những câu thơ cuối của bài song ca, chị kéo vạt áo Bá tước và chìa cho ông xem bức thư chị cầm ở tay: rồi chị đưa bàn tay phía khán giả lên đầu, vào lúc Bá tước làm ra vẻ sửa sang lại ngay ngắn chiếc mũ và chàng mạng cho chị; chị đưa ông bức thư đó.*

---

(3) Duo: hai người cùng hát, theo hai bè khác nhau.

(1) Dịch xuôi nghĩa, không gò theo nhịp thơ điệu nhạc.

BÁ TƯỚC: *(Lén cất vào trong mình; bài song ca vừa chấm dứt: cô dâu đứng dậy, và làm đại lễ*[1] *chào ông)*

FIGARÔ: *(Đến để xin dâu từ tay Bá tước, và rút lui cùng với chị sang phía bên kia phòng khách, cạnh bên Mácxơlin. Trong lúc đó, người ta nhảy một bài phục tấu khác của điệu Făngđănggô).*

BÁ TƯỚC: *(Nóng ruột muốn đọc bức thư vừa nhận được, tiến ra mép sân khấu và rút tờ giấy trong bọc ra; nhưng khi rút ra ông làm bộ điệu một người bị cái gì đâm vào ngón tay đau lắm, ông vẫy ngón tay, bóp mút, và nhìn tờ giấy niêm phong bằng một chiếc đanh ghim, ông nói:)*

BÁ TƯỚC: *(Trong khi ông nói, cũng như trong khi Figarô nói, dàn nhạc cứ nhạc pianissimo)*[2]. Phải gió cái tụi đàn bà, chỗ nào cũng nhét đanh ghim vào được.

---

(1) Làm lễ chào (Révérence), làm đại lễ (Grande révérence): Đó là kiểu chào theo nghi lễ quý tộc ở châu Âu thời phong kiến: hoặc nghiêng mình cúi đầu phía trước, hoặc nhún đầu gối, hoặc quỳ hẳn xuống sát đất, đàn ông thì tay cầm mũ vung lên, đàn bà thì tay nhón mép váy xoè ra, v.v...

(2) Pianô: nhẹ nhàng, chậm rãi. Pianissimo: hết sức nhẹ nhàng, chậm rãi.

(Ông ném đanh ghim xuống đất, rồi đọc bức thư và ghé môi hôn).

FIGARÔ: *(Đã trông thấy tất cả trò vè, nói với mẹ và Xuyzan)* - Đó là một bức thư tình, có lẽ con bé nào đó đã sang tay cho lão lúc đi qua. Bức thư niêm phong bằng một chiếc đanh ghim, nó đâm vào tay lão, đau quá.

Cuộc khiêu vũ lại tiếp: bá tước đọc bức thư xong, lật xem trang sau: thấy lời yêu cầu gửi trả lại dấu niêm để thay lời phúc đáp. Ông kiếm tìm dưới đất, rồi mãi sau tìm thấy chiếc đanh ghim, bèn gài vào tay áo.

FIGARÔ: *(Nói với Xuyzan và Mácxơlin)* - Yêu nhau thì cái gì cũng quý.

Trông lão nhặt chiếc ghim kia. Hà! cái bộ tịch đến lố.

Trong lúc đó, Xuyzan làm ám hiệu với Bá tước phu nhân. Khiêu vũ dứt; bản tiền hậu tấu của bài song ca lại tiếp, Figarô và Mácxơlin tới Bá tước, cũng như người ta đã dắt Xuyzan; vừa lúc Bá tước cầm lấy chiếc mũ, và người ta sắp

hát bài song ca, thì bị những tiếng kêu la sau đây ngắt đoạn.

VIÊN TRƯỞNG TOÀ: *(Kêu la ở ngoài cửa)* - Dừng lại nào, các ông! Không thể vào tất cả được... Lính canh đâu! lính canh! lại đây! *(Bọn lính tuần cảnh chạy vội ra phía cửa đó)*

BÁ TƯỚC: *(Đứng dậy)* - Có chuyện gì vậy?

VIÊN TRƯỞNG TOÀ: - Bẩm Đức ông, đây là ông Bazin có cả một làng người xúm xít vây quanh, vì ông ta vừa đi vừa hát.

BÁ TƯỚC: - Để một mình ông ta vào thôi.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Xin ông ra lệnh cho tôi được rút lui.

BÁ TƯỚC: - Tôi không quên nhã ý của bà.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Xuyzan!... Em nó sẽ trở lại ngay. *(Nói riêng, với Xuyzan)* Ta đi đổi áo nào. *(Bà vào với Xuyzan).*

MÁCXƠLIN: - Cái lão ấy bao giờ thấy mặt là thấy tai hại.

FIGARÔ: - Chà! để con đi làm cho hắn tịt giọng[1] cho mà xem.

---

(1) Theo nguyên văn, *déchanter*: đổi giọng hát, nghĩa bóng: hạ giọng không vênh váo nữa. Đây có một lộng ngữ *chanter*: hát (lão Bazin đương hát) và *déchanter*, theo từ gốc, có thể có nghĩa là: hết cả hát hỏng, tịt giọng, cụt hứng. Đây, dịch thoát cho ý gắn bó.

LỚP X

TẤT CẢ NHỮNG VAI CŨ trừ Xuyzan và bà Bá tước

BAZIN: (*Tay cầm đàn ghi-ta*) - Grippơ-xôlây.

BAZIN: (*Vừa ra vừa hát theo điệu của bài hát vôđơvil*[1] *cuối vở kịch: Điệu hát có ghi nhạc).*

Những tấm lòng đa cảm, trung thành,
Chê trách ái tình phù phiếm,
Hãy thôi đừng kêu ca độc ác:
Đổi thay nào có tội tình gì?
Ái tình có đeo đôi cánh,
Há chẳng phải để bay chấp chới?
Há chẳng phải để bay chấp chới?
Há chẳng phải để bay chấp chới?

---

(1) *Vaudeville*: vốn là tên chỉ một thể loại hát vè có tính cách trào phúng châm biếm, phát sinh từ thế kỷ 15 ở lưu vực sông Virơ, miền Bắc nước Pháp. (*Val de Vire* hoặc *Vau de Vire*, sau thành tên gọi những bài ca đó là *Valdevire*, dần dần đọc trệch đi thành *vaudeville*). Đến đầu thế kỷ 18, những bài hát loại đó được xen vào các vở kịch diễn ở các chợ phiên, gọi là những vở kịch có vôđơvil, và sau đó, những vở vôđơvil. Sau này, tên gọi vôđơvil dùng để gọi những vở kịch nhẹ (đề tài phù phiếm), có tình tiết rắc rối bố trí khéo léo, có tính chất hài hước hơi thô.

FIGARÔ: (*Tiến lại hắn*) - Phải, chính vì thế mà nó có đôi cánh ở sau lưng. Ông bạn ơi, ông đàn hát như vậy là có ý tứ gì?

BAZIN: (*Trỏ Grippơ-Xôlây*) - Có ý rằng sau khi đã tỏ lòng tuân lệnh Đức ông mà mua vui cho ông đây, là tân khách của Đức ông, tôi sẽ có thể đến lượt tôi đòi Ngài phân xử cho tôi.

GRIPPƠ-XÔLÂY: - Ối chà! Bẩm Đức ông, ông ta chả làm vui cho tôi được tí nào, với những bài hát nghêu ngao cũ rích của ông ta...

BÁ TƯỚC: - Thế ông muốn đòi cái gì, Bazin?

BAZIN: - Đòi cái thuộc quyền tôi, bẩm Đức ông, tức là được lấy Mácxơlin; và tôi đến để phản kháng...

FIGARÔ: (*Lại gần*) - Đã lâu nay, ông có được trông thấy mặt một thằng điên không?

BAZIN: - Thưa ông, ngay lúc này đấy ạ[1].

FIGARÔ: - Đôi mắt của tôi đã dùng làm gương sáng để ông soi như vậy, thì xin ông hãy ngắm kỹ trong đó hiệu lực của lời bảo trước của tôi. Hễ ông chỉ hơi làm ra vẻ xán lại gần bà đây thôi...

---

(1) Khi nói câu này, Bazin nhìn thẳng vào mặt Figarô.

BÁCTÔLÔ: (*Vừa cười vừa nói*) - Sao lại thế? Cứ để cho hắn nói.

BRIĐOAZÔNG: (*Tiến vào giữa hai người*) - Hai người bạn thân, c-có lẽ nào lại?...

FIGARÔ: - Tôi với hắn, bạn thân?

BAZIN: - Bé cái lầm!

FIGARÔ: (*Nói nhanh*) - Vì hắn làm những bài hát giúp lễ nhạt thếch à?

BAZIN: (*Nói nhanh*) - Và hắn, những câu thơ thẩn như báo hàng ngày.

FIGARÔ: (*Nói nhanh*) - Một anh đàn hát rong ở hàng nước!

BAZIN: (*Nói nhanh*) - Cái thứ thày đồ phường chèo![1]

BAZIN: (*Nói nhanh*) - Cái đồ mã phu ngoại giao![2]

BÁ TƯỚC: (*Vẫn ngồi*) - Cả hai đều hỗn láo!

BAZIN: - Hắn thừa mọi dịp để vô lễ với tôi.

FIGARÔ: - Nói đúng quá, đây chỉ mong được làm thế!

---

(1) Nguyên văn *cuistre d'oratorio: cuistre* (thày đồ) *oratorio* (kịch ca nhạc theo một đề tài tôn giáo hoặc thông tục).

(2) Ám chỉ việc Bá tước, được bổ nhiệm làm đại sứ ở Luân Đôn, có ý định dùng Figarô làm người chạy thư của ông.

BAZIN: - Rêu rao khắp chốn rằng tôi chỉ là một thằng ngốc.

FIGARÔ: - Vậy anh cho rằng tôi là một tiếng vang à?

BAZIN: - Trong khi đó thì không có một ca sĩ nào mà không nhờ tài tôi[1] để nổi danh.

FIGARÔ: - Để nổi nênh[2].

BAZIN: - Hắn lại nhắc lại!

FIGARÔ: - Chứ sao, nếu đúng thực? Anh là một ông hoàng đấy ư, để người ta phải nịnh hót? Hãy chịu khó nghe lời nói thật, đồ bần tiện, vì anh không có cái gì để thưởng cho một người nói dối; hay nếu anh sợ sự thật do phía chúng tôi, tại sao anh lại đến quấy cuộc vui của chúng tôi?

BAZIN: *(Nói với Mácxơlin)* - Bà có hứa với tôi, hay không, rằng nếu trong vòng bốn năm, bà chưa có nơi nào bà sẽ dành ưu tiên cho tôi?

MÁCXƠLIN: - Tôi đã hứa với ông như vậy theo điều kiện gì?

---

(1) Tài sáng tác nhạc; ca sĩ nhờ bài hát hay mà nổi tiếng.

(2) Lộng ngữ trong Pháp văn: Bazin nói *briller* (nổi tiếng) thì Figarô nhại lại là *brailler* (kêu rống như lừa, hò hổng, hát dở). Đây dịch chuyển sang một lộng ngữ khác.

BAZIN: - Là nếu bà tìm thấy một thằng con thất lạc, tôi sẽ chiều lòng nhận nó làm con nuôi.

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH: - Tìm thấy rồi.

BAZIN: - Không hại gì!

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH: *Chỉ Figarô* - Và hắn đây này!

BAZIN: (*Kinh hãi lùi lại* - Tôi đã trông thấy quỷ!

BRIĐOAZÔNG: (*Nói với Bazin* - Và ô-ông thôi không đòi lấy bà mẹ quý của hắn nữa chứ?

BAZIN: - Còn gì phiền hơn là bị người ta tưởng là cha một thằng mất dạy?

FIGARÔ: - Bị tưởng là con một thằng mất dạy, cái đó phiền hơn; anh coi thường tôi thật!

BAZIN: (*Chỉ Figarô)* - Hễ ông ta là một cái gì ở đây, thì tôi, xin tuyên bố rằng tôi không dính dáng gì ở đây nữa. (*Lão vào).*

LỚP XI

VỚI NHỮNG VAI CŨ, trừ Bazin

BÁCTÔLÔ: *(Cười)* - Ha! ha! ha! ha!

FIGARÔ: *(Mừng rơn lên)* - Thế là cuối cùng mình sẽ được vợ!

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Ta, thì được ả nhân tình. *(Đứng dậy).*

BRIĐOAZÔNG: *(Nói với Mácxơlin)* - Và m-mọi người đều thoả nguyện.

BÁ TƯỚC: - Lập hai bản khế ước đi; ta sẽ ký.

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH: *(Vivat*[1] *(Cùng vào).*

BÁ TƯỚC: - Ta cần được một giờ tĩnh dưỡng. *(Ông định vào cùng với mọi người).*

---

(1) Nghĩa là: Hoan hô! Đã chú thích ở trên).

LỚP XII

GRIPPƠ-XÔLÂY, FIGARÔ, MÁCXƠLIN

GRIPPƠ-XÔLÂY: *(Nói với Figarô)* - Còn tôi, tôi đi giúp việc sắp đặt pháo bông dưới rặng cây hạt dẻ lớn, như người ta đã bảo.

BÁ TƯỚC: *(Chạy trở lại)* - Thằng ngu nào đã ra một cái lệnh như thế?

FIGARÔ: - Có hại gì ạ?

BÁ TƯỚC: *(Vội vàng)* - Còn bá tước phu nhân đương khó ở, bà sẽ đứng ở đâu để mà xem pháo bông? phải làm ở trên sân gác ngay buồng của bà trông sang.

FIGARÔ: - Nghe thấy không, Grippơ-Xôlây? sân gác.

BÁ TƯỚC: - Dưới rặng cây dẻ lớn! dở dẩn! *(Nói riêng, lúc đi vào).* Suýt nữa thì chúng nó đốt cháy cả cuộc hẹn hò của mình!

LỚP XIII

FIGARÔ, MÁCXƠLIN

FIGARÔ: - Sao mà ý tứ với vợ gớm thế! (*Anh định vào*).

MÁCXƠLIN: (*Gượm anh lại*) - Con, mẹ nói vài lời. Mẹ muốn xong nợ với con; một tình cảm lệch lạc đã khiến cho mẹ bất công với người vợ đáng yêu của con: mẹ cứ tưởng nó đồng tình với Bá tước, mặc dầu mẹ đã được lão Bazin cho biết là nó vẫn hắt hủi ông ta.

FIGARÔ: - Mẹ tưởng con bị dao động vì những cảm tính phụ nữ đó, thì thật là không hiểu con. Con có thể thách cô ả nào gian ngoan quỷ quyệt nhất đánh lừa nổi con.

MÁCXƠLIN: - Nghĩ được như vậy, thì bao giờ cũng là may, con ạ; lòng then tuông....

FIGARÔ: -... Chỉ là đứa con ngu dại của lòng kiêu ngạo, hay là chứng bệnh của một thằng điên. Ối chà! về điểm đó, mẹ ạ, con có một triết lý... không gì lay chuyển được; và nếu một ngày kia Xuyzan có lừa dối

con, thì ngay từ bây giờ con đã tha thứ trước cho cô ta; vì tức là cô ta đã mất công lâu ngày...[1] *(Anh quay lại và trông thấy Făngset đương tìm kiếm nhớn nhác).*

LỚP XIV

FIGARÔ, FĂNGSET, MÁCXƠLIN

FIGARÔ: - Ê!... cô em họ của tôi đương lắng nghe chúng tôi kìa!

FĂNGSÉT: - Ồ, không có đời nào; người ta bảo rằng thế là bậy lắm.

FIGARÔ: - Đành thế rồi, nhưng vì làm thế được việc, cho nên lắm khi người ta cũng linh động.

FĂNGSÉT: - Em đi tìm một người, ngó xem có đây không.

---

(1) Trong nguyên văn: "*elle aura longtemps travaillé...*". Có bản Pháp văn chú thích là: "... *à notre bonheur*". Nghĩa là: "hắn đã lâu ngày có công... xây đắp cho hạnh phúc chung của hai đứa". "Đó cũng là một lối hiểu. Nhưng, chúng tôi hiểu là "hắn đã phải mất lâu công... mới lừa nổi con" và dịch lửng lơ như trên, để tuỳ ai muốn hiểu nghĩa nào cũng được.

FIGARÔ: - Đã biết vờ vĩnh rồi, con ranh! em biết thừa là người đó không thể có đây được.

FĂNGSÉT: - Ai vậy nào?

FIGARÔ: - Sêruybanh.

FĂNGSÉT: - Em có tìm anh ấy đâu, vì em biết rõ anh ấy ở đâu rồi; em đi tìm cô chị Xuyzan của em cơ mà.

FIGARÔ: - Thế cô em yêu mến của anh hỏi gì chị ấy nào?

FĂNGSÉT: - Anh, thì em sẽ nói cho biết, ông anh yêu mến của em ạ. - Chính là... chỉ là một chiếc đanh ghim, em muốn đưa cho chị.

FIGARÔ: *(Vội vàng)* - Một chiếc đanh ghim! một chiếc đanh ghim!... Thế của ai gửi, con nhãi? Ngần này tuổi đầu, đã đi làm cái ngh ... *(Anh nói chữa lại và lấy giọng ngọt ngào)*. Em đã làm được rất giỏi tất cả những việc em làm, Făngset ạ; và cô em họ xinh đẹp của anh rất sẵn lòng giúp đỡ người...

FĂNGSÉT: - Chả biết cái nhà anh này giận dữ gì ai thế? Em đi đây.

FIGARÔ: *(Ngăn lại)* - Không, không, anh nói đùa đấy mà. Đây này, chiếc đanh ghim nhỏ của em là của Đức ông bảo em đưa lại

cho chị Xuyzan, vốn nó đã được dùng để niêm phong một tờ giấy nhỏ mà Đức ông cầm trong tay; em xem, anh biết rõ cả rồi còn gì.

FĂNGSÉT: - Anh đã biết rõ như thế, thì anh còn hỏi làm gì?

FIGARÔ: *(Tìm lý lẽ)* - Là vì, nếu được biết Đức ông đã dùng cách thế nào để nhờ em việc đó, kể cũng vui lắm chứ.

FĂNGSÉT: *(Ngây thơ)* - Cũng chả khác gì như anh nói: *Này, em bé Făngset, em đưa chiếc đanh ghim này trả lại cho cô chị họ xinh đẹp của em và chỉ cần nói với cô ấy rằng đây là dấu niêm của rặng cây dẻ lớn.*

FIGARÔ: - Cây gì lớn?...

FĂNGSÉT: - Cây hạt dẻ. Quả đáng tội, Đức ông cũng có dặn thêm: *Coi chừng chớ để ai trông thấy*...

FIGARÔ: - Phải vâng lời thôi, em ạ: may mà chưa ai trông thấy em. Vậy em hãy làm cái việc đó cho tròn trĩnh, đừng nên nói gì với Xuyzan ngoài những lời Đức ông đã truyền.

FĂNGSÉT: - Em nói làm quái gì cơ chứ? Ông anh của mình, coi như mình là một đứa trẻ con ấy. *(Cô nhảy nhót đi vào).*

LỚP XV

FIGARÔ, MÁCXƠLIN

FIGARÔ: - Thế nào, mẹ?

MÁCXƠLIN: - Thế nào, con?

FIGARÔ: (*Như nghẹt thở*) - Cái vố này thì!... Quả thực là có chuyện!. ..

MÁCXƠLIN: - Có chuyện! Hừ, chuyện gì vậy?

FIGARÔ: (*Hai bàn tay để lên ngực*) - Cái điều con vừa nghe thấy, mẹ ơi, nó nằm trong này này, như một viên đạn.

MÁCXƠLIN: - Trái tim đầy tự tin kia, thì ra chỉ là một quả bóng bơm phồng thôi à? Chỉ một mũi kim găm là đủ làm cho xẹp hết hơi!

FIGARÔ: (*Giận dữ*) - Nhưng chiếc kim găm đó, mẹ ơi, lại chính là chiếc kim găm mà lão ta đã nhặt hồi nãy!

MÁCXƠLIN: (*Nhắc lại lời anh nói lúc nãy*) - Ghen tuông! Ồ! về điểm này, mẹ ơi, con có một triết lý... không gì lay chuyển được; và nếu như một ngày kia Xuyzan lừa dối con, thì con tha thứ cho cô ta...

FIGARÔ: *(Vội vàng)* - Ồ, thưa mẹ! người ta cảm nghĩ thế nào thì nói ra thế ấy: thử để cho viên thẩm phán lạnh lùng nhất bào chữa trong vụ kiện của chính bản thân mình, rồi mẹ xem hắn giải thích pháp luật ra làm sao! - Con không ngạc nhiên nữa về việc lão ta đã cáu kỉnh đến thế về chuyện pháo bông! - Còn cô em có những kim găm nhọn hoắt, cô đừng có tưởng chuyện vẫn êm, với những cây hạt dẻ của cô đâu, mẹ ơi! Nếu việc hôn nhân của con đã tiến hành đủ sâu để làm cho nỗi tức giận của con là chính đáng, thì trái lại, nó chưa đủ sâu để làm cho con không thể lấy được một cô khác, và ruồng bỏ cô này...

MÁCXƠLIN: - Kết luận hay đấy. Cứ bóp bẹp quách cả đi, chỉ vì một mối nghi ngờ. Mẹ thử hỏi, con có bằng chứng gì là nó định lừa con, chứ không phải định lõm Bá tước? Con đã xem xét lại nó chưa, mà đã vội kết tội không cho chống án? Con có biết rõ là nó sẽ đến dưới rặng cây hay không, và đến thì với dụng ý gì? sẽ nói gì, sẽ làm gì? Mẹ cứ tưởng con xét đoán giỏi hơn thế!

FIGARÔ: (*Vui sướng hôn tay mẹ*) - Mẹ tôi nói có lý, mẹ tôi ơi: bà có lý, bao giờ cũng có lý! Nhưng, thưa mẹ, cũng phải nhân nhượng một chút cho thiên nhiên[1]: sau đó người ta khôn hơn lên. Vậy bây giờ ta phải xem xét trước khi buộc tội và hành động. Con biết nơi hò hẹn rồi. Chào mẹ, con đi. (*Anh vào*)

LỚP XVI

MÁCXƠLIN, một mình

Cứ đi đi. Và ta nữa, ta cũng biết rồi. Sau khi đã ngăn được nó, ta hãy theo dõi những mưu mô của Xuyzan, hay là hãy báo cho nó biết thì hơn; con bé xinh đẹp đẽ dễ thương quá! Ôi chao! khi lợi ích cá nhân không làm cho mụ này giữ miếng với mụ kia, thì tất cả bọn đàn bà chúng ta đều có khuynh hướng ủng hộ phái nữ tội nghiệp của chúng ta bị áp bức, chống

(1) Nghĩa là cho *cảm tính* lúc đầu

với phái nam kia, kiêu hãnh, dữ dội... *(Cười)* nhưng tuy vậy cũng hơi ngốc nghếch một tí. *(Mụ vào)*

HẾT HỒI THỨ TƯ

HỒI THỨ NĂM

(Sân khấu hình dung một khoảng có rặng cây dẻ bao vây che phủ, trong một khu vườn cây; hai ngôi nhà mái, hoặc đình, tạ, ở hai bên; trong cùng, là một khu rừng thưa có trang trí, một tấm cỏ phẳng phiu phía trước. Sân khấu tối om).

LỚP I

FĂNGSÉT Một mình, một tay cầm hai chiếc bánh bích quy và một quả cam, và tay kia cầm một cái đèn lồng bằng giấy, thắp sáng.

Anh ấy bảo, ở trong ngôi nhà mát phía bên trái. Đúng ngôi nhà này đây. - Ngộ nhỡ bây giờ anh ấy lại không đến! thì vai trò của mình... Những cái quân bần tiện ở nhà bếp lúc nãy lại định không đưa cho mình lấy một quả cam và hai chiếc

bích quy; - Lấy cho ai, hở cô? - Dạ, thưa ông, lấy cho một người. - À! chúng tôi biết rồi. - Thế thì đã sao? Có phải vì Đức ông không muốn gặp mặt anh ấy, mà phải để cho anh ấy chết đói à? - Ấy thế mà rồi mình cũng bị một cái hôn ra trò vào má mới xong đấy!... Biết đâu đấy? có lẽ rồi mình cũng sẽ được đền thôi[1]. *(Cô trông thấy Figarô đương đi đến quan sát cô; cô kêu lên một tiếng). Á!... (Cô chạy trốn, và lẩn vào trong ngôi nhà mát phía tay trái của cô).*

---

(1) Câu này, chúng tôi thấy hơi tối nghĩa. Trong nguyên văn: "*il me le rendra peut-être*" thì *il* có thể là chỉ tên nhà bếp đã hôn cô, và cũng có thể là chỉ Sêruybanh, vậy ai sẽ đền cô? Chúng tôi cho là nghĩa thứ hai có lẽ xuôi hơn, nhưng cứ tạm dịch lửng lơ như trên, và câu nguyên văn ở đây để bạn đọc tham khảo.

LỚP II

FIGARÔ, *Một tấm áo choàng lớn khoác trên vai, một chiếc mũ rộng vành cụp xuống,* BAZIN, ANTÔNIÔ, BÁCTÔLÔ, BRIĐOAZÔNG, GRIPPƠ-XÔLAY, MỘT TOÁN GIA NHÂN VÀ CÔNG NHÂN.

FIGARÔ: *(Đầu tiên có một mình)* - Đúng là con Făngsét! *(Anh đưa mắt nhìn khắp lượt các người khác, họ kéo đến dần dần, và anh nói bằng một giọng hung dữ)* - Chào các vị; chào các vị: các vị có đủ mặt đây chứ?

BAZIN: - Những người mà anh thúc ép phải đến đây.

FIGARÔ: - Bây giờ áng chừng có thể là mấy giờ?

ANTÔNIÔ: *(Nhìn lên trời)* - Có lẽ trăng đã lên rồi.

BÁCTÔLÔ: - Này! anh sửa soạn bố trí những trò gì bí mật vậy? Trông có vẻ như một tay âm mưu phản bạn!

FIGARÔ: *(Náo nhiệt)* - Xin hỏi, các vị tập hợp ở dinh thự để dự một lễ cưới, có phải không?

BRIĐOAZÔNG: - H-hẳn thế rồi.

ANTÔNIÔ: - Chúng tôi đương tiến về phía đằng kia, trong khu vườn cây, để chờ đợi một hiệu lệnh cho cuộc khánh tiết của anh.

FIGARÔ: - Thưa các vị, các vị sẽ không đi xa hơn nữa; chính là ở đấy, dưới rặng cây hạt dẻ này, tất cả chúng ta sẽ làm lễ mừng cô dâu trinh thục mà tôi cưới, và vị lãnh chúa có tín nghĩa đã dành phần cô ấy cho mình.

BAZIN: (*Nhớ lại ban ngày*) - À! đúng rồi, tôi biết là chuyện gì rồi. Chúng ta hãy rút lui, tôi xin nói thực: đây là có chuyện một cuộc hẹn hò; ra gần đây tôi sẽ kể các vị nghe.

BRIĐOAZÔNG: (*Nói với Figarô*) - Ch-chúng tôi sẽ quay lại.

FIGARÔ: - Khi các vị nghe thấy tiếng tôi gọi, thế nào cũng xin kéo đến tất cả; và xin cứ nguyền rủa thằng Figarô này, nếu nó không cho các vị xem một trò đẹp mắt.

BÁCTÔLÔ: - Con nên nhớ rằng một người thức giả không sinh chuyện với những kẻ quyền thế.

FIGARÔ: - Con có nhớ.

BÁCTÔLÔ: - Rằng họ hơn ta hẳn một xe một pháo[1], do địa vị của họ.

FIGARÔ: - Không kể họ lại cao tay nữa, điều đó cha còn quên đấy. Nhưng cũng xin cha nhớ cho rằng người mà có tiếng rụt rè, thì bị tất cả những quân bất lương nó chi phối.

BÁCTÔLÔ: - Đúng lắm.

FIGARÔ: - Và con có tên là *véctalyua*[2], do dòng dõi đáng tôn kính của mẹ con.

BÁCTÔLÔ: - Thằng này nó có quỷ ám đây.

BRIĐOAZÔNG: - C-có đấy.

BAZIN: *(Nói riêng)* - Ông Bá tước với ả Xuyzan đã thu xếp riêng với nhau không nhờ đến mình: mình được thấy chuyện làm nhục này, kể cũng mát ruột.

FIGARÔ: *(Nói với bọn gia nhân)* - Còn bọn chúng bay, đồ khốn kiếp, ta đã ra lệnh rồi, hãy trưng đèn cho ta khắp chung quanh đây;

---

(1) Nguyên văn: "họ hơn hẳn chúng ta mười lăm điểm" (trong trò chơi đánh quần vợt). Dịch chuyển sang trò đánh cờ, cho dễ hiểu.

(2) Hồi Ba (lớp 15) đã có chú thích.

kẻo mà, ta thề có quỷ sứ thiên lôi[1], ta mà túm được cánh tay thằng nào...
(Anh lay mạnh cánh tay Grippơ-Xôlây).

GRIPPƠ-XÔLÂY: *(Vừa chạy đi vừa kêu khóc)* - Á, á, ối ối! đồ vũ phu trời đánh!

BAZIN: *(Vừa dời đi vừa nói)* - Cầu trời cho anh cứ được vui vẻ mãi, chú rể ơi! *(Họ cùng vào).*

LỚP III

FIGARÔ: *(Một mình, đi dạo trong bóng tối, nói bằng một giọng hết sức ảo não)*- Ôi đàn bà! đàn bà! đàn bà! cái giống yếu ớt và lòng dạ khôn lường!... không có giống súc vật nào trời sinh ra mà có thể làm trái với bản năng; vậy bản năng của ngươi có phải là lọc lừa phản trắc?... Sau khi đã khăng khăng một mực từ chối khi ta thúc ép trước mặt nữ chủ nhân; vừa

(1) Nguyên văn: *"ta thề có thần chết mà ta chỉ những muốn cắn chặt trên răng"*, dịch đúng như vậy e bạn đọc Việt Nam không lĩnh hội được ý văn, cho nên dịch chuyển như trên.

đúng lúc thề bồi với ta, ngay giữa cuộc nghi lễ. Lão kia vừa đọc vừa cười, quân nham hiểm! và ta thì như một thằng ngốc... Không, ngài Bá tước ơi, chẳng đến tay ngài đâu... chẳng đến tay ngài đâu nhé. Chỉ vì ngài là một vị đại lãnh chúa, ngài đã tự cho mình là có đại tài!... Phú quý vinh hoa, quyền cao, chức trọng, tất cả cái đó làm cho kiêu hãnh biết mấy! Ngài đã làm những gì để hưởng ngần ấy phúc trạch? Ngài chỉ mất công sinh ra đời, có thế thôi. Còn thì con người cũng khá tầm thường; chả bù với ta đây, mẹ kiếp! chìm trong đám quần chúng tối tăm, ta đã phải thi thố, chỉ để kiếm ăn mà thôi, nhiều mưu trí, nhiều tính toán hơn tất cả tổng số mưu trí và tính toán mà người ta đã vận dụng từ một trăm năm nay để thống trị tất cả các châu quận Tây Ban Nha[1]: thế mà ngài lại định đua tài... Có người đến... đúng là cô ả... không, chả có ai. - Đêm tối đen như địa ngục, và ta đây đương làm cái nghề ngu dại đức ông chồng, mặc dầu

(1) Các quận quốc xưa, hợp thành nước Tây-ban-nha thống nhất.

ta mới chỉ là chồng có nửa vời! (*Anh ngồi xuống một tấm ghế dài*). Có cái gì kỳ quặc hơn số kiếp của ta nữa không? Là con ai chẳng biết, bị quân giặc cướp tha đi, được nuôi nấng trong những thói tục của chúng, ta đâm ghê tởm và muốn theo đuổi một con đường sự nghiệp chân chính; và khắp nơi ta đều bị xua đuổi! Ta học hoá học, dược học, phẫu thuật, và tất cả uy tín của một vị đại lãnh chúa cũng phải vất vả mới đặt vào tay ta được một mũi dao chích thú y! - Chán cái trò làm phiền những thú vật ốm đau, và để làm một nghề trái ngược lại[1], ta nhắm mắt lao bừa vào kịch trường; ta chỉ ước gì có đeo một hòn đá vào cổ[2]! Ta phóng tay viết ra một vở hý kịch về phong tục chốn nội cung vua Thổ Nhĩ Kỳ. Là một tác giả Tây Ban Nha, ta tưởng có thể đả kích Mahômêt[3] trong tác phẩm của ta,

---

(1) Tức là: làm vui cho những con người khoẻ mạnh.

(2) Để được chìm đến tận đáy. Ý nói: muốn đi sâu vào nghề, sống chết với nghề.

(3) *Mahômết*: vốn là tên vị giáo chủ sáng lập ra Hồi giáo; - sau này là tên hiệu nhiều vị vua kế tiếp của Thổ Nhĩ Kỳ.

chẳng chút e dè; ngay lập tức. có một viên đặc sứ... chả biết ở đâu phái đến, khiếu nại rằng trong lời thơ ta xúc phạm Triều đình đế quốc Thổ Nhĩ Kỳ, nước Ba Tư, một phần của bán đảo Ấn Độ, cả nước Ai Cập, các vương quốc Barca[1], Tripôli[2], Tuyni, Angiê và Ma Rốc: thế là vở kịch của ta đi đời[3], để làm vừa lòng các vị vua hồi giáo, mà hình như chả vị nào biết đọc, và họ đánh giập xương bả vai chúng ta mà bảo chúng ta rằng: *những đồ chó cơ đốc giáo.* - Không thể bắt trí tuệ phải hèn đi được, người ta báo thù bằng cách hành hạ nó. - Má ta hõm xuống, hạn kỳ đã đến: ta trông thấy từ xa viên trợ thủ mõ toà lừ lừ tiến tới, khủng khiếp, ngọn bút cài tai; phát sốt người lên, ta ra sức làm việc. Đương có một cuộc tranh luận về bản chất của cải; và vì không cần nắm trong tay các sự

---

(1) Barca, tức là xứ Cyrênaich, ở Bắc Phi, cùng với xứ Tripôliten họp thành nước Lybi.

(2) *Tripôli* tên nhiều thị trấn khác nhau; - thủ phủ Tripôliten (đây là chỉ nơi này): - thị trấn Thổ, trên bờ Hắc hải; - hải cảng nước Xyri.

(3) Nguyên văn: *flambée*, nghĩa đen là *đốt cháy*; nghĩa bóng là đi đời nhà ma.

vật mới lý luận được về nó, nên tuy chẳng có xu nào, ta cũng cứ viết về giá trị đồng tiền và về thực lãi của nó; thế là lập tức, từ trong đám hòm xe ngựa, ta trông thấy hạ xuống đón ta, cái điếu kiều của một toà thành trì, khi bước vào đó ta đã để lại hy vọng[1] và tự do. *(Anh đứng dậy)*. Những kẻ quyền thế bốn ngày[2], vốn rất nhẹ lòng hạ lệnh gieo tai rắc hoạ, ta chỉ mong sao tóm được một trong những kẻ đó, khi nào một cuộc thất sủng đáng đời đã làm cho hắn tỉnh cơn kiêu hãnh! Ta sẽ bảo hắn... rằng những trò nhảm nhí được in ra chỉ quan trọng ở những nơi nào người ta cản trở nó lưu hành; rằng, không có quyền tự do chỉ trích, thì chẳng có lời ca tụng nào đáng đẹp lòng; và chỉ có những kẻ tiểu nhân mới e sợ những bài văn tiểu phẩm. *(Anh lại ngồi xuống)* Nuôi mãi một

---

(1) Lấy điển ở tác phẩm *La Divine comédie* (thần kịch của Đăng-tơ. Trong tác phẩm đó, tác giả tả địa ngục, ngoài cổng vào có biển đề: "*Ai bước vào đây, hãy để lại mọi niềm hy vọng*". - Bômacse ám chỉ ngục Baxty, mà trong bản thảo đầu tiên, tác giả gọi thẳng tên.

(2) Hồi đó là thời kỳ của các nội các phù du - sau này cũng thường thấy lại.

khách trọ tiểu tốt vô danh cũng chán, một ngày kia họ bèn tống khứ ta ra đường; và vì lẽ cứ phải ăn, mặc dầu không ở tù ngục nữa, ta lại gọt ngòi bút, và đi hỏi mọi người xem đương có cuộc tranh luận gì: người ta bảo ta rằng, trong thời kỳ ẩn dật kinh tế[1] của ta, ở Madrit có thiết lập một chế độ tự do về việc bán các sản phẩm, áp dụng các bài văn, ta đừng nói gì đến chính quyền, đến tín ngưỡng, đến chính trị, đến đạo đức, đến các người đương chức, đến các đoàn thể đương có uy tín, đến Nhà hát Ca vũ nhạc kịch, đến các rạp hý kịch khác, đến bất kỳ ai có quan hệ đến bất cứ cái gì, thì ta có thể tự do ấn hành mọi thứ, dưới sự kiểm sát của vài ba viên kiểm duyệt. Để được hưởng dụng cái quyền tự do thú vị đó, ta bèn quảng cáo sẽ ra một tuần báo, và, nghĩ rằng chẳng cạnh tranh với ai, ta đặt tên cho nó là *Tờ báo vô ích*. Úi cha! ta liền thấy nổi lên chống lại ta có đến hàng nghìn tên nhà báo mạt hạng,

---

(1) Trong bản thảo đầu tiên, có một đoạn, sau bị cắt đi, Figarô có nói về những món tiết kiệm anh đã dành dụm được trong thời kỳ ở tù.

họ diệt trừ ta đi, và thế là ta lại lần nữa thất nghiệp! - Ta sắp đến bước tuyệt vọng; thì có người nghĩ đến ta, mách cho một việc làm, nhưng khốn thay, ta lại có khả năng thích hợp với công việc đó: người ta cần một người tính toán, thì là một anh nhảy múa được tuyển. ta chỉ còn có nước đi ăn cắp; ta bèn cầm cái bạc: thế là, bà con ơi! ta ăn cơm khách, và các người gọi là *tử tế* mở cửa đón ta rất lễ phép, và lấy hồ ba phần tư tiền đạt được. Đáng lẽ ta đã có thể phấn chấn lên được; ta cũng đã bắt đầu hiểu rằng, muốn kiếm được lợi, thì tài-tình lại cần hơn là tài học. Nhưng vì chung quanh ta mọi người đều cướp bóc, mà lại đòi ta phải lương thiện, nên ta lại phải một phen nguy khốn nữa. Phen này thì ta từ giã cõi đời, và hai chục sải[1] nước sắp cách biệt ta với đời, thì bỗng một vị phúc thần kêu gọi ta trở về nghề cũ đầu tiên. Ta lại xách đồ lề và tấm da liếc; rồi, để mây khói hư danh lại cho những phường ngu nó lấy thế làm no béo, và để nỗi

(1) Một sải (*brasse*) bằng 1,62 mét.

nhục nhằn lại dọc đường, vì quá nặng cho một kẻ bộ hành, ta đi cạo húi hết thị trấn này sang thị trấn khác, và cuối cùng là ta sống vô tư lự. Một vị đại lãnh chúa đi qua thành Xêvin; ngài nhận ra ta, ta kiếm được vợ cho ngài; và để đền ơn ta đã có công làm cho ngài được vợ, ngài định hớt vợ của ta! Âm mưu, sóng gió về vấn đề này. Sắp sửa rơi xuống vực sâu, ngay lúc phải lấy mẹ làm vợ, thì cha mẹ họ hàng ở đâu lũ lượt kéo đến (*anh đứng dậy và bốc lên*). Người ta tranh cãi, chính là anh, chính là nó, chính là ta, chính là mày, không, không phải chúng tao: ờ! thế là đứa nào vậy? (*Anh lại ngồi phệt xuống*). Ôi, biến cố theo nhau thành chuỗi dài kỳ quặc! Chuyện đó đã xảy ra cho ta như thế nào? Tại sao những trò đó mà lại không những trò khác? Ai đã đem nó cắm lên đầu ta? Bắt buộc phải dong ruổi trên con đường ta đã dấn bước vào mà không biết, cũng như ta sẽ ra khỏi mà không định tâm, ta đã gieo rắc trên mặt đường biết bao nhiêu hoa mà tính vui vẻ của ta đã cho phép: ấy là ta nói tính vui vẻ của ta, nhưng chẳng biết nó

có được là của ta hơn những cái khác, cũng chẳng biết cái *ta* mà ta nói đến đó là cái gì: một sự kết hợp chả ra hình thù gì những bộ phận chả biết là cái gì; rồi một con người mỏng mảnh ngu ngốc; một con vật con động cỡn; một chàng thanh niên hăng say lạc thú, có tất cả các năng khiếu để hưởng thụ, làm tất cả mọi nghề để sống; làm ông chủ ở đây, làm đầy tớ ở kia, tuỳ theo sự éo le của số mệnh; tham vọng vì sĩ diện, cần cù vì nhu yếu, nhưng lười nhác... với rất nhiều thú vị! hùng biện lúc lâm nguy; thi sĩ để tiêu khiển; nhạc sĩ khi gặp dịp; yêu đương từng đợt điên cuồng, ta đã thấy đủ điều, làm đủ chuyện, từng trải đủ mùi. Thế rồi ảo mộng tan tành, và, chán chường quá nỗi... Chán chường!... Xuyzan, Xuyzan, Xuyzan! em làm anh đau khổ biết bao!... Ta nghe có tiếng chân đi... có người đến. Đây là giây phút kịch liệt. (*Anh rút lui gần đường rãnh thứ nhất bên phía tay phải của anh*)

LỚP IV

FIGARÔ, BÁ TƯỚC PHU NHÂN với y phục của Xuyzông, Xuyzan với y phục của bà Bá tước, **MÁCXƠLIN.**

XUYZAN: (*Nói nhỏ với bà Bá tước*) - Vâng, Mácxơlin đã bảo con rằng Figarô sẽ đến đây.

MÁCXƠLIN: - Hắn đã ở đây rồi thì có; nói khẽ chứ.

XUYZAN: - Thế là một người lắng nghe chúng ta, và một người sắp đến tìm con. Ta hãy bắt đầu đi nào.

MÁCXƠLIN: - Để được nghe không sót câu nào, ta đi vào nấp ở trong nhà mát. (*Mụ đi vào trong ngôi nhà mát mà Figarô đã vào lúc nãy*)

LỚP V

FIGARÔ, BÁ TƯỚC PHU NHÂN, XUYZAN.

XUYZAN: (*Nói to*) - Bà lớn run cầm cập! hay là bà lạnh chăng?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Nói to*) - Trời đêm ẩm ướt, ta đi về đây.

XUYZAN: (*Nói to*) - Nếu bà lớn không cần gì đến con, thì để con hóng mát một chốc dưới rặng cây này.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Nói to*) - Hóng sương đêm thì có.

XUYZAN: (*Nói to*) - Con đã quen rồi ạ.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Phải rồi, sương đêm! *Xuyzan rút lui gần đường rãnh, phía đối lập với Figarô)*

LỚP VI

FIGARÔ, SÊRUYBANH, BÁ TƯỚC, BÀ BÁ TƯỚC, XUYZAN.

(Figarô và Xuyzan rút lui, mỗi người mỗi bên về phía trước sân khấu)

SÊRUYBANH: *(Mặc áo sĩ quan, vừa tới vừa vui vẻ hát khúc hồi tấu của điệu tình ca*: La, là, lá, v.v...

Vốn ta có mẹ đỡ đầu,
Lòng ta kính yêu từ lâu.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Nói riêng)* - Chú bé thị đồng!

SÊRUYBANH: *(Dừng lại)* - Ở đây có người đi dạo; ta hãy mau mau lui vào nơi trú ẩn, ở đó cô bé Făngset... Đây là một người đàn bà!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Lắng nghe)* - Ô! Trời ơi!

SÊRUYBANH: *(Cúi xuống và nhìn từ xa)* - Hay ta lầm chăng? cứ cái mũ có lông chim kia, nổi bật từ xa trên nền hoàng hôn, thì hình như là Xuyzông thì phải.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Nói riêng)* - Nhỡ mà Bá tước đi tới!...

(Bá tước xuất hiện phía trong cùng).

SÊRUYBANH: *(Lại gần và cầm lấy bàn tay bà Bá tước, bà này chống cự)* - Đúng rồi, chính là cô gái xinh đẹp tên gọi Xuyzan đây mà. Ơ! ta có thể nào lầm được, bàn tay mát dịu này, sự run rẩy khe khẽ của nó; nhất là tiếng đập của trái tim ta! *(Hắn định áp mu bàn tay của bà Bá tước vào trái tim hắn; bà này rút tay về).*

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Nói nhỏ)* - Đi đi!

SÊRUYBANH: - Nếu vì lòng thương hại mà chị đã cố ý đến nơi góc vườn này, ở đó tôi đã ẩn nấp từ lúc chiều...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Figarô hắn sắp tới đấy.

BÁ TƯỚC: *(Tiến lên và nói riêng)* - Ta trông thấy, có phải Xuyzan không nhỉ?

SÊRUYBANH: *(Nói với bà Bá tước)* - Tôi có sợ gì Figarô, vì chẳng phải hắn mà chị chờ đợi.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Vậy thì ai?

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Cô ta với một người nào nữa.

SÊRUYBANH: - Láu lỉnh mãi, chính là Đức ông đã xin chị cuộc hẹn hò này lúc sáng, khi tôi nấp đằng sau ghế bành.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng, tức giận)* - Lại cái tên thị đồng ác hại!

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Người ta cứ bảo không nên nghe trộm!

XUYZAN: *(Nói riêng)* - Cái thằng nhãi lắm mồm!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Nói với tên thị đồng)* - Xin anh làm ơn rút lui đi cho tôi nhờ.

SÊRUYBANH: - Ít ra tôi cũng phải được nhận phần đền đáp cho sự vâng lời đó đã chứ.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Hoảng sợ)* - Anh định...?

SÊRUYBANH: *(Nồng nàn)* - Trước hết hai chục cái hôn về phần chị, rồi lại một trăm cái về phần bà chủ xinh đẹp của chị.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Anh lại dám?

SÊRUYBANH: - Ồ, vâng, tôi dám chứ. Chị thế chân bà ở bên Đức ông, tôi thế chân Bá tước ở bên chị: Kẻ bị lừa hơn cả, là Figarô.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Cái thằng giặc lỏi!

XUYZAN: *(Nói riêng)* - Thật là táo tợn như một gã thị đồng. (Sêruybanh định hôn bà Bá tước; ông Bá tước len ngay vào giữa và nhận được cái hôn).

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Tháo lui)* - Ô! trời!

FIGARÔ: *(Nói riêng, khi nghe thấy tiếng hôn)* - Thật là mình cưới một con bé nõn nường khiếp! *(Anh lắng nghe).*

SÊRUYBANH: *(Sờ soạng áo quần bá tước. Nói riêng)* - Đức ông! *(Hắn chạy trốn vào ngôi nhà mát mà Făngset và Mácxơlin đã vào lúc nãy).*

LỚP VII

FIGARÔ, BÁ TƯỚC, BÁ TƯỚC PHU NHÂN, XUYZAN

FIGARÔ: *(Lại gần)* - Để ta...

BÁ TƯỚC: *(Tưởng là nói với tên thị đồng)* - Anh đã không muốn hôn cái thứ hai, thì... *(Ông tưởng là tát cho hắn một cái).*

FIGARÔ: *(Vừa đúng tầm nhận được cái tát)* - Á!

BÁ TƯỚC: -...Đây cứ đền đáp cái thứ nhất.

FIGARÔ: *(Nói riêng vừa dời xa vừa xoa má)* - Nghe trộm, cũng không phải chỉ toàn là lãi cả.

XUYZAN: *(Cười to, phía bên kia)* - Ha! ha! ha! ha!

BÁ TƯỚC: *(Nói với bà Bá tước, tưởng lầm là Xuyzan)* - Đố ai hiểu được cái tên thị đồng đó! Hắn nhận được một cái tát trời giáng, vừa tháo chạy vừa phá lên cười.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Làm như nó bị đau vì cái tát này!...

BÁ TƯỚC: - Lạ thật! ta không thể nào đi đâu một bước... *(Nói với bà Bá tước)*. Nhưng thôi, bỏ đấy cái chuyện kỳ quặc; kẻo nó đầu độc cái vui của ta được gặp em trong khoảng vườn này.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Bắt chước giọng của Xuyzan)* - Ngài có hy vọng được cái vui đó không?

BÁ TƯỚC: - Sau bức thư tài tình của em! *(Ông cầm lấy bàn tay bà)*. Em run rẩy?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Em vừa bị hoảng sợ.

BÁ TƯỚC: - Ta đã đón cái hôn kia, không phải để làm em thiệt đâu. *(Ông hôn bà vào trán)*.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Tự tiện quá!

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Con vô sỉ!

XUYZAN: *(Nói riêng)* - Dễ thương quá!

BÁ TƯỚC: *(Cầm lấy bàn tay vợ)* - Mà da dẻ sao mịn màng mát rượi, Bá tước phu nhân còn xa mới có được bàn tay đẹp như thế này!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Nói riêng)* - Chao ôi! thành kiến!

BÁ TƯỚC: - Phu nhân có cánh tay chắc và tròn trĩnh như thế này không? Có những

ngón tay xinh đẹp đầy duyên dáng và tinh quái này không?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Nói giọng Xuyzan)* - Vậy ra tình yêu....

BÁ TƯỚC: - Tình yêu... chỉ là tiểu thuyết của trái tim: chính khoái lạc mới là thật truyện của nó; khoái lạc xui ta đến quỳ gối dưới chân em.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ngài không yêu bà nữa ư?

BÁ TƯỚC: - Tôi yêu bà nhiều lắm; nhưng ba năm chung sống làm cho cuộc vợ chồng trở nên hết sức đáng kính!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Ngài đòi hỏi ở bà cái gì?

BÁ TƯỚC: *(Vuốt ve bà)* - Cái mà ta tìm thấy ở em, mỹ nhân ạ....

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Cứ nói xem.

BÁ TƯỚC: - ... Ta cũng chả biết nữa: có lẽ ít đơn điệu hơn, nhiều kích thích hơn trong kiểu cách, một cái gì đó làm nên mê ly; đôi khi một sự từ chối: biết đâu đấy? các bà vợ chúng tôi tưởng rằng cứ yêu chúng tôi là đã làm trọn vẹn tất cả rồi; nói thế xong rồi, các bà yêu chúng tôi, yêu chúng tôi (khi nào thực sự các bà yêu chúng tôi) và chiều lòng và luôn luôn

nhã ý, và mãi mãi, và không ngơi, đến nỗi làm cho người ta bỗng một đêm kia, ngạc nhiên thấy rằng vốn kiếm tìm hạnh phúc, mà chỉ gặp no nê.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Nói riêng)* - Ôi! bài học thấm thía!

BÁ TƯỚC: - Quả thực, Xuyzông ạ, ta đã nghìn lần nghĩ rằng nếu bọn đàn ông chúng tôi theo đuổi nơi khác cái lạc thú nó biến mất khi gần các bà, là vì các bà không nghiên cứu kỹ cái nghệ thuật biết duy trì hứng thú của chúng tôi, biết tự đổi mới cho tình yêu, có thể nói là biết hồi sinh cái mê ly được chiếm hữu các bà, bằng cái mê ly của sự đổi thay nhiều vẻ.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Phát tức)* - Vậy là họ phải có tất cả mọi bổn phận?...

BÁ TƯỚC: - Mà chúng tôi thì không có bổn phận nào chứ gì? Chúng tôi có thay đổi được quy luật của thiên nhiên không? Phận sự của chúng tôi là giành được họ lúc đầu; phận sự của họ...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Phận sự của họ?...

BÁ TƯỚC: - Là giữ được chúng tôi; người ta hay quên điều đó quá.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Em sẽ chẳng quên đâu.

BÁ TƯỚC: - Ta cũng không.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Ta cũng không.

XUYZAN: *(Nói riêng)* - Ta cũng không.

BÁ TƯỚC: *(Cầm tay vợ)* - Nơi này có tiếng vang; ta nói khẽ chứ. Em chẳng cần gì phải nghĩ đến chuyện đó, em đã được tình yêu làm linh lợi đến thế và xinh đẹp đến thế! Chỉ thêm một tí xíu nhõng nhẽo, em sẽ là một tình nương hết sức trêu ngươi! *(Ông hôn bà vào trán)* Em Xuyzan của ta ơi, một người dân xứ Caxty chỉ có lời nói là quý. Đây là tất cả bạc vàng hứa hẹn để chuộc lại cái quyền mà ta không còn nữa về giây phút vui sướng mà em dành cho ta. Nhưng vì cái ưu nhã của em trong chuyện này là vô giá, nên ta sẽ góp thêm vào đó chiếc kim cương này, em sẽ đeo vì tình yêu ta.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Làm lễ)* - Xuyzan xin bái lĩnh tất cả.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Vô sỉ đến thế là cùng.

XUYZAN: *(Nói riêng)* - Thật là của cải trời đưa đến cho ta.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Hắn tham lợi; càng hay!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: *(Nhìn về phía trong cùng)* - Trông thấy có đèn đuốc.

BÁ TƯỚC: - Đó là họ chuẩn bị cho lễ cưới của em. Hay là ta vào trong một ngôi nhà mát này một lát, để cho họ đi qua đã?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Không có đèn đóm?

BÁ TƯỚC: (*Nhẹ nhàng kéo đi)* - Để làm gì? Chúng ta có cần đọc sách báo gì đâu.

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Nói chứ, nó vào thật! Ta đã biết mà. (*Anh tiến lại).*

BÁ TƯỚC: (*Quay lại và lên giọng*) - Ai đi qua đó?

FIGARÔ: (*Giận dữ*) - Đi qua! người ta định tâm đến.

BÁ TƯỚC: (*Nói nhỏ với phu nhân*) - Figarô!... (*Ông chạy trước)*

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Em sẽ theo ngay. (*Nàng đi vào ngôi nhà mát bên tay phải của nàng, trong khi Bá tước đi khuất vào trong khu rừng phía trong cùng)*

LỚP VIII

FIGARÔ, XUYZAN, trong bóng tối.

FIGARÔ: (*Tìm xem hai vợ chồng Bá tước đi về phía nào, anh vẫn tưởng bà Bá tước là*

Xuyzan) - Không nghe thấy gì nữa; họ vào rồi; thì là rõ ràng nhé. (*Nói bằng một giọng lạc hẳn đi*). Hỡi những anh chồng vụng về, thuê những thám tử và loanh quanh hàng tháng ròng chung quanh một mối nghi ngờ, mà không xác minh được, sao các anh không bắt chước ta? Ngay từ buổi đầu, ta theo dõi vợ ta và ta lắng tai nghe; chỉ trở tay một cái, là sự thể rành rành: thú vị chưa! không còn ngờ vực gì nữa; chẳng còn hoang mang gì nữa. (*Đi đi lại lại hăng hái*). Cũng may mà ta chẳng bận tâm gì mấy, và sự phụ bạc của hắn chẳng làm cho ta động lòng tí nào nữa. Thế là rút cục ta nắm được đây rồi!

XUYZAN: (*Đã nhẹ nhàng tiến lại trong bóng tối. Nói riêng*) - Để rồi ta trừng phạt cho cái tội nghi ngờ láo. (*Lấy giọng bà Bá tước)* Ai đó?

FIGARÔ: (*Cuồng dị)* - *Ai đó*? Đây là kẻ rất vui lòng mong muốn được thần ôn dịch bóp chết ngay từ lúc lọt lòng...

XUYZAN: (*Giọng bà Bá tước*) - À! thì ra, Figarô đây mà!

FIGARÔ: (*Nhìn trông và vội nói*) - Bà Lớn!

XUYZAN: - Nói khẽ chứ.

FIGARÔ: (*Nói nhanh*) - Ồ! bẩm Bà, trời xui Bà đến đây đúng lúc quá! Bà cho rằng Đức ông hiện ở đâu?

XUYZAN: - Ta quan tâm gì đến kẻ bạc tình? Anh hãy nói cho ta biết...

FIGARÔ: (*Nói nhanh hơn*) - Và Xuyzan, cô dâu của tôi, bà cho rằng hắn đương ở đâu?

XUYZAN: - Nói khẽ chứ nào.

FIGARÔ: (*Nói rất nhanh*) - Cái ả Xuyzông đó, người ta cứ tưởng là nết na lắm, vẫn làm bộ e lệ! cả hai người hiện đương rúc vào trong này. Để tôi gọi người đến.

XUYZAN: (*Lấy tay bưng lấy miệng anh, quên cả nguy trang giọng nói*) - Đừng gọi!

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Ra là Xuyzan đây mà! *God-dam*!

FIGARÔ: (*Lấy giọng bà Bá tước*) - Anh có vẻ lo âu!

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Đồ quỷ quyệt! định đánh lừa ta!

XUYZAN: - Phải báo thù cho chúng ta, Figarô ạ.

FIGARÔ: - Bà có nóng lòng báo thù lắm không?

XUYZAN: - Không thế, thì ta đã chẳng phải là đàn bà! Nhưng bọn đàn ông có trăm nghìn cách báo thù.

FIGARÔ: (*Rủ rỉ*) - Bẩm Bà, ở đây chẳn có ai nữa đây. Cách báo thù của phụ nữ... là diệu bằng tất cả mọi cách của họ cộng lại.

XUYZAN: *(Nói riêng)* - Ta chỉ muốn tát cho một trận!

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Kể cũng vui nếu trước lễ động phòng...

XUYZAN: - Nhưng báo thù như vậy còn có nghĩa lý gì, nếu không có chút tình yêu làm cho thêm vị đậm đà?

FIGARÔ: - Bất kỳ ở nơi nào, nếu bà không thấy tình yêu, xin bà hãy tin rằng chỉ vì lòng kính trọng mà phải giấu giếm đó thôi.

XUYZAN: (*Chạm nọc*) - Ta không biết an có thực tình nghĩ điều đó không, nhưng anh nói ra không có vẻ nhiệt tình lắm.

FIGARÔ: *(Nói với một vẻ nồng nàn hài hước, quỳ xuống)* - Ôi! thưa bà, tôi kính yêu bà. Xin bà hãy xét thời gian, không gian, trường hợp, và mong rằng lòng hờn giận sẽ thay thế trong bà cho những vẻ duyên dáng mặn mà còn thiếu sót trong lời khẩn cầu của tôi.

XUYZAN: *(Nói riêng)* - Bàn tay ta nóng bỏng!

FIGARÔ: *(Nói riêng)* - Trái tim ta phập phồng.

XUYZAN: - Nhưng, ông ơi, ông có nghĩ?...

FIGARÔ: - Có, thưa bà; có, tôi có nghĩ.

XUYZAN: - ... Rằng về giận dữ và yêu đương...

FIGARÔ: - ... Cái gì hoãn lại, là hết chuyện. Thưa bà, xin bà trao bàn tay của bà...

XUYZAN: *(Lấy giọng tự nhiên và tát cho anh một cái)* - Bàn tay đấy.

FIGARÔ: - Ối! demonio[1]! tát gì mà!

XUYZAN: (Tát cho anh cái nữa) - Tát gì mà! Thế còn cái này?

FIGARÔ: - Ques-à quo[2]? trời đất cha mẹ ơi! có phải là cái ngày chịu đòn không thế này?

XUYZAN: *(Mỗi câu mỗi đánh)* - À! ques-à-quo? Xuyzan; này ngờ vực này, báo thù này, phản bội này, kế sách này, chửi rủa này, và mưu toan này, tình yêu là thế đấy, như sáng hôm nay, có phải không, hở?

FIGARÔ: *(Cười, đứng dậy)* - Santa Barbara[3]! đúng rồi, tình yêu đấy. Ôi hạnh phúc! Ôi khoái lạc! Ôi Figarô trăm lần diễm phúc! Đánh đi, em yêu, đừng chán tay. Nhưng

---

(1) Tiếng Ý, đọc là đêmôniô, nghĩa là "con quỷ"!

(2) Tiếng miền Prôvăngxơ (miền nam nước Pháp), đọc là quex-a-quô nghĩa là "cái gì thế vậy"?

(3) Đọc là Xanta-Barbara, một tiếng nguyền rủa, nghĩa đen là "Nữ Thánh Mọi rợ"!

khi nào em đã lần ngang lần dọc khắp mình anh những vết đòn thâm tím, em hãy có hảo ý nhìn trông, Xuy Zông ạ, cái thằng đàn ông bị vợ đánh mà lại có phúc nhất từ xưa đến nay.

XUYZAN: - Có phúc nhất! Thưa ông đại bợm, dẫu sao ông cũng đã tán tỉnh bà Bá tước, với một ngọn lưỡi mê hoặc lòng người đến nỗi, quả thật, tôi đã tự quên mình, và đã xiêu lòng hộ bà ấy.

FIGARÔ; - Anh lại có thể lầm về cái giọng nói thanh thú của em được à!

XUYZAN: *(Cười)* - Thế anh đã nhận ra em à? Chà! em phải rửa cái hận này mới được!

FIGARÔ: - Đánh thật đau và giữ mối hận thù, thật cũng rất là nữ tính! Nhưng này, cho anh biết vì nỗi may phúc nào mà anh lại gặp em ở đây, anh cứ tưởng là em đương cùng với hắn kia mà; và thế nào mà bộ áo này, nó đã làm cho anh bị lầm, cuối cùng chứng tỏ là em ngây thơ vô tội...

XUYZAN: - À! Chính anh ngây thơ thì có, đi chui vào một cái bẫy người ta chăng để bắt một kẻ khác! Có phải lỗi ở chúng tôi không, nếu định gô mõm một con cáo mà chúng tôi lại tóm được hai chú?

FIGARÔ: - Vậy ai tóm chú kia?

XUYZAN: - Vợ hắn.

FIGARÔ: - Vợ hắn?

XUYZAN: - Vợ hắn.

FIGARÔ: (*Điên cuồng*) - Chà! Figarô! Tự treo cổ đi thôi! Mày đã không đoán được mưu kế này! Vợ hắn! Ồ! Những giống cái trăm nghìn vạn mớ lần tài trí! - Thế ra những cái hôn trong khoảnh vườn này?...

XUYZAN: - Là hôn bà lớn.

FIGARÔ: - Còn cái hôn của gã thị đồng?

XUYZAN: (*Cười*) - Là hôn ông lớn.

FIGARÔ: - Và lúc sớm, đằng sau chiếc ghế bành?

XUYZAN: - Là chả hôn ai cả.

FIGARÔ: - Có chắc không?

XUYZAN: (*Cười*) - Trời đương mưa tát đấy, Figarô ạ.

FIGARÔ: (*Hôn bàn tay chị*) - Những cái tát của em, là những đồ trang sức. Nhưng cái tát của bá tước thật là ra trò.

XUYZAN: - Nào, kẻ kiêu ngạo kia, cúi mình đi!

FIGARÔ: (*Nói đến đâu làm đến đấy*) - Đúng đấy: quỳ gối, khom lưng, phủ phục, bụng sát đất.

XUYZAN: (*Cười*) - Ối chao! Tội nghiệp cái nhà ông bá tước! Mất bao nhiêu công phu...

FIGARÔ: (*Nhỏm quỳ gối lên*) - ... Để chinh phục vợ nhà!

LỚP IX

BÁ TƯỚC, Ra bằng phía trong cùng sân khấu và đi thẳng sang ngô nhà mát phía tay phải ông **FIGARÔ, XUYZAN.**

BÁ TƯỚC: (*Mình nói với mình*) - Ta tìm hắn mãi ở trong rừng chả thấy, có lẽ hắn vào đây chăng.

XUYZAN: (*Nói nhỏ với Figarô*) - Ông ta đấy.

BÁ TƯỚC: (*Mở cửa nhà mát*) - Xuyzông, em có trong đó không?

FIGARÔ: (*Nói nhỏ*) - Ông ta còn đương tìm, thế mà mình cứ tưởng...

XUYZAN: *(Nói nhỏ)* - Ông ấy chưa nhận ra đâu.

FIGARÔ: - Ta cho ông ấy một đòn kết liễu, em nhé? (*Anh hôn bàn tay chị)*

BÁ TƯỚC: *(Quay lại*) - Một người đàn ông ở dưới chân bà bá tước!... Ối cha! ta lại không mang võ khí. *(Ông tiến lại)*

FIGARÔ: (*Nhổm đứng hẳn lên và nguy trang tiếng nói*) - Xin bà tha lỗi cho, nếu tôi đã không nghĩ rằng cuộc hẹn hò bình thường này lại dành cho hôn lễ.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Đúng là cái thằng ở buồng xép sáng nay. (Ô*ng vỗ trán)*

FIGARÔ: (*Tiếp tục*) - Nhưng không có lẽ nào một sự trở ngại vớ vẩn như thế lại làm trì hoãn được cuộc vui thú của chúng ta.

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - Tức giận uất người![1]

FIGARÔ: (*Dắt chị vào buồng. Nói nhỏ*) - Lão nguyền rủa! (*Nói to*) Ta mau mau lên, thưa bà, và ta hãy đền bù nỗi thiệt thòi mà người ta đã gây cho chúng ta buổi sớm nay, khi tôi nhảy qua cửa sổ...

BÁ TƯỚC: *(Nói riêng)* - À! thế là tất cả được phát hiện.

XUYZAN: (*Cạnh ngôi nhà mát bên trái chị*) - Trước khi vào, hãy trông xem có ai theo dõi không. (*Anh hôn chị vào trán)*

---

(1) Nguyên văn: *Massacre, Mort, Enfer*, (nghĩa đen: Tàn sát, Chết chóc, Địa ngục) là câu nguyền rủa tỏ ý tức giận, căm thù, dịch đúng nghĩa chữ thì e không diễn tả được nguyên ý.

BÁ TƯỚC: (*Quát to*) - Báo thù! (*Xuyzan chạy trốn vào trong nhà mát mà Făngset, Mácxơlin và Sêruybanh đã vào lúc trước)*

LỚP X

BÁ TƯỚC, FIGARÔ.

(Bá tước nắm lấy cánh tay Figarô)

FIGARÔ: (*Làm ra bộ cực kỳ hoảng sợ*) - Chủ nhân của tôi!

BÁ TƯỚC: (*Nhận ra anh*) - À! thằng gian ác, ra là mày! Ớ này! có ai đó không! lại đây! lại đây!

LỚP XI

PÊĐRY, BÁ TƯỚC, FIGARÔ.

PÊĐRY: (*Đi giày ủng*) - Bẩm đức ông, tôi tìm Đức ông mãi.

BÁ TƯỚC: - Pêđry đấy à, tốt. Anh có một mình?

PÊĐRY: - Từ Xêvin vừa tới, phóng hết sức ngựa.

BÁ TƯỚC: - Lại gần ta đây, và kêu thật to lên!

PÊĐRY: (*Gân cổ mà gào*) - Chẳng thấy bóng vía thị đồng nào cả. Đây, cái gói đây[1]!

BÁ TƯỚC: (*Đẩy hắn ra*) - Ê! cái thằng khỉ!

PÊĐRY: - Đức ông bảo tôi kêu mà.

BÁ TƯỚC: (*Vẫn giữ Figarô*) - Kêu để gọi người. - Ớ này! Có ai đó, lại đây! Có ai nghe thấy ta gọi không? Chạy tất cả lại đây!

PÊĐRY: - Có Figarô với tôi, hai đứa ở đây; ngài còn lo gì?

LỚP XII

CÁC VAI CŨ, BRIĐOAZÔNG, BÁCTÔLÔ, BAZIN, ANTÔNIÔ, GRIPPƠ-XÔLÂY, cả đám cưới đèn đuốc chạy lại.

BÁCTÔLÔ: (*Nói với Figarô*) - Con xem đó, nghe thấy hiệu lệnh đầu tiên của con...

BÁ TƯỚC: (*Chỉ ngôi nhà mát phía tay trái của ông*) - Pêđry, chiếm lĩnh lấy cái cửa này.

---

(1) Cái gói văn bằng mà hắn cầm ở tay lúc ra đi và Bá tước bảo hắn trao cho gã thị đồng. (Hồi III, lớp 1)

(*Pêđry đi*).

BAZIN: (*Nói nhỏ với Figarô*) - Anh đã bắt chợt ông ta với Xuyzan à?

BÁ TƯỚC: (*Chỉ Figarô*) - Và tất cả mọi người, các thần dân của ta, hãy bao vây lấy cái người này, và giữ hắn cho ta, mất thì lấy mạng đền vào.

BAZIN: - Á! á!

BÁ TƯỚC: (*Thịnh nộ*) - Câm mồm đi! (*Nói với Figarô, giọng lạnh lẽo*) Anh chàng kỵ sĩ của ta, anh có trả lời những câu ta hỏi không?

FIGARÔ: (*Bình tĩnh*) - Thì ai có thể miễn cho tôi được, bẩm đức ông? Trừ chính ngài, ngài làm chủ tất cả mọi thứ ở đây.

BÁ TƯỚC: (*Cố nén*) - Trừ chính ta?

ANTÔNIÔ: - Thế mới gọi là ăn nói.

BÁ TƯỚC: (*Lại nổi giận bùng lên*) - Nói chứ mà, nếu có cái gì có thể làm tăng cơn thịnh nộ của ta, thì chính là cái vẻ hắn làm ra bình thản.

FIGARÔ: - Chúng tôi có phải là những tên lính đi giết chóc và chịu để người ta giết chóc vì những lợi ích mà họ không hề biết? Tôi, tôi muốn biết tại sao tôi lại phải giận dữ nhỉ.

BÁ TƯỚC: (*Điên người lên*) - Tức điên người! (*Cố nén*). Hỡi con người quân tử làm ra bộ không biết gì, ít ra cũng xin anh làm ơn cho chúng tôi biết người đàn bà hiện lúc này được anh đưa vào ngôi nhà mát nọ là ai vậy?

FIGARÔ: (*Hóm hỉnh chỉ ngôi nhà bên kia*) - Vào ngôi nhà kia à?

BÁ TƯỚC: (*Nói nhanh*) - Vào ngôi nhà này.

FIGARÔ: (*Bình tĩnh*) - Thế thì lại khác. Một con người trẻ trung đã làm vinh hạnh cho tôi bằng những ân huệ đặc biệt.

BAZIN: (*Ngạc nhiên*) - Á! á!

BÁ TƯỚC: (*Nói nhanh*) - Các vị nghe rõ đấy chứ?

BÁCTÔLÔ: (*Ngạc nhiên*) - Chúng tôi nghe rõ.

BÁ TƯỚC: (*Nói với Figarô*) - Và cái con người trẻ trung đó có một sự ràng buộc nào khác mà anh biết không?

FIGARÔ: (*Bình tĩnh*) - Tôi biết rằng một vị đại lãnh chúa đã có chăm sóc đến người đó trong một thời gian, nhưng vì hoặc ngài đã chểnh mảng rồi, hoặc tôi vừa ý người đó hơn một kẻ khác phong nhã hơn, nên ngày hôm nay người đó dành cho tôi phần ưu đãi.

BÁ TƯỚC: (*Nổi nóng*) - Phần ưu đ... (*Cố nén*). Ít ra, hắn cũng còn hồn nhiên! vì cái điều hắn thú nhận, thưa các vị, tôi đã có nghe thấy, tôi xin thề với các vị, ở chính mồm kẻ tòng phạm của hắn.

BRIĐOAZÔNG: (*Sững sờ*) - T-tòng phạm của hắn!

BÁ TƯỚC: (*Thịnh nộ*) - Vậy, khi sự lăng nhục đã được công khai, thì sự báo thù cũng phải công khai. (*Ông vào trong ngôi nhà mát)*

LỚP XIII

TẤT CẢ CÁC VAI CŨ, *trừ* BÁ TƯỚC.

ANTÔNIÔ: - Đúng rồi.

BRIĐOAZÔNG: (*Nói với Figarô*) - A-ai đã lấy vợ của ai vậy?

FIGARÔ: (*Cười*) - Chưa ai được cái vui sướng đó.

LỚP XIV

CÁC VAI CŨ, BÁ TƯỚC ,SÊRUYBANH

BÁ TƯỚC: (*Nói từ trong ngôi nhà mát, và lôi kéo một người nào đó mà ta chưa trông thất*) - Tất cả những cố gắng của bà đều vô ích; bà nguy rồi, thưa bà, và cái giờ của bà đã đến! (*Ông đi ra mà không nhìn*). May thay cuộc nhân duyên đáng ghét như vậy chưa lần nào sinh hoa kết quả...[1]

FIGARÔ: (*Kêu lên*) - Sêruybanh!

BÁ TƯỚC: - Thị đồng của ta?

BAZIN: - Á! á!

BÁ TƯỚC: (*Điên người, nói riêng*) - Lại vẫn tên thị đồng quỷ ám! (*Nói với Sêruybanh*) Anh đương làm gì trong cái buồng đó?

SÊRUYBANH: (*Rụt rè*) - Con đương lánh mặt, tuân theo lệnh của Đức ông.

PÊĐRY: - Thật bõ công phi chết một con ngựa!

BÁ TƯỚC: - Hãy vào đó đi, Antôniô; dắt ra trước

---

(1) Ý nói: chưa có con với nhau.

mặt người xử phán, con người xấu xa đã làm ô danh ta.

BRIĐOAZÔNG: - Ngài t-tìm Bà lớn ở trong đó à?

ANTÔNIÔ: - Nói chứ, có Trời thật: ngài cũng đã làm bao nhiêu đám ở trong xứ rồi...

BÁ TƯỚC: (*Thịnh nộ*) - Vào đi! (*Antôniô vào).*

LỚP XV

NHỮNG VAI CŨ, *trừ* ANTÔNIÔ.

BÁ TƯỚC: - Thưa các vị, rồi các vị xem tên thị đồng không phải có một mình trong đó.

SÊRUYBANH: (*Rụt rè*) - Số phận của tôi sẽ quá bề cay cực, nếu không có một tâm hồn đa cảm đã làm cho nó dịu bớt nỗi đắng cay.

LỚP XVI

CÁC VAI CŨ, ANTÔNIÔ, FĂNGSET.

ANTÔNIÔ: *(Lôi kéo cánh tay một người mà ta chưa trông thấy*) - Thôi, thưa bà, đừng để cho

phải mời mới chịu ra, người ta biết là bà đã vào đó rồi mà.

FIGARÔ: (*Kêu lên*) - Cô em họ!

BAZIN: - Á! Á!

BÁ TƯỚC: - Făngset!

ANTÔNIÔ: (*Quay đầu lại và kêu lên*) - Ối! chết cha! bẩm Đức ông, thật là vui đấy, chọn đúng ngay tôi để tỏ bày cho tân khách biết rằng chính là con gái tôi nó đã gây ra tất cả những chuyện huyên náo này!

BÁ TƯỚC: (*Tức mình*) - Ai biết đâu là nó ở trong đó? *(Ông định trở vào)*

BÁCTÔLÔ: (*Tiến lên trước*) - Xin phép ngài Bá tước, chuyện này không sáng tỏ gì hơn. Tôi đây, có can đảm... (*Lão vào)*.

BRIĐOAZÔNG: - Thật là một vụ cũ - cũng rắc rối quá đấy.

LỚP XVII

Các vai cũ, **MÁCXƠLIN**

BÁCTÔLÔ: (*Nói ở bên trong và vừa đi ra*) - Đừng sợ gì, thưa bà, không ai làm hại gì bà đâu.

Tôi xin bảo đảm. (*Lão ngảnh đầu lại và kêu lên*). Mácxơlin!

BAZIN: - Á! á!

FIGARÔ: (*Cười*) - Chuyện vui nhộn chưa kìa! mẹ tôi cũng dính dấp vào đấy à?

BÁ TƯỚC: (*Tức mình*) - Ta cần gì những cái đó? Bá tước phu nhân...

LỚP XVIII

CÁC VAI CŨ, XUYZAN, lấy quạt che mặt.

BÁ TƯỚC: - ... À! bà ấy đã ra đây kia. (*Ông nắm cánh tay chị một cách hung bạo*). Các vị cho rằng thế nào mới xứng đáng cho một con người đáng căm giận... (*Xuyzan quỳ xuống, đầu cúi gằm. - Bá tước nói*).
Không không! (*Figarô quỳ xuống phía bên kia. - Bá tước nói to hơn*). Không, không! (*Mácxơlin quỳ xuống trước mặt ông. - Bá tước nói càng to*) Không, không! (*Tất cả mọi người đều quỳ xuống, trừ Briđoazông. - Bá tước tức điên người*). Dù cho các người có đến hàng trăm!

LỚP XIX (và cuối cùng)

CÁC VAI CŨ, BÁ TƯỚC PHU NHÂN từ ngôi nhà mát bên kia tiến ra.

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Quỳ xuống*) - Ít ra tôi cũng thêm vào cho đông số.

BÁ TƯỚC: (*Nhìn bà Bá tước và Xuyzan*) - Ủa! cái gì thế này?

BRIĐOAZÔNG: (*Cười*) - Ô kìa, b-bà lớn đây mà.

BÁ TƯỚC: (*Định đỡ phu nhân dậy*) - Sao! Bá tước phu nhân đấy ư? (*Nói bằng một giọng van lơn)* Chỉ có một sự tha thứ khoan hồng...

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Cười nói*) - Ở vào địa vị tôi, ông sẽ nói: *Không, không!* nhưng tôi, hôm nay thế này là ba lần, tôi tha thứ không điều kiện. (*Nàng đứng dậy)*

XUYZAN: (*Đứng dậy*) - Tôi cũng thế.

MÁCXƠLIN: (*Đứng dậy*) - Tôi cũng thế.

FIGARÔ: (*Đứng dậy*) - Tôi cũng thế. Nơi này có tiếng vang! (*Tất cả mọi người đứng dậy*).

BÁ TƯỚC: - Tiếng vang! - Ta đã định mưu mẹo với họ; lại bị họ xử trí như một đứa con nít!

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Cười nói*) - Đừng nên tiếc, ông Bá tước ạ.

FIGARÔ: (*Lấy mũ chùi đầu gối*) - Một ngày sơ sơ như hôm nay cũng đào luyện nên trò một viên công sứ đại thần!

BÁ TƯỚC: (*Nói với Xuyzan*) - Bức thư niêm bằng một cái đanh ghim nọ?. ..

XUYZAN: - Chính Bà lớn đã đọc cho con viết.

BÁ TƯỚC: - Thế thì phải phúc đáp cho bà. (*Ông hôn tay Bá tước phu nhân*).

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: - Rồi từ nay phần ai nấy giữ. (*Nàng đưa cho Figarô túi tiền và Xuyzan chiếc nhẫn*)

XUYZAN: (*Nói với Figarô*) - Lại một món hồi môn nữa!

FIGARÔ: (*Vỗ túi tiền vào lòng bàn tay*) - Thế là ba. Món này giành được thật đã gay go.

XUYZAN: - Cũng như cuộc hôn nhân của chúng ta.

GRIPPƠ-XÔLÂY: - Còn cái nịt bít-tất của cô dâu, anh em có được không?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Rút cái dải buộc mà nàng giữ gìn mãi trong mình, và vứt xuống đất*) - Cái nịt bít tất à? Nó lẫn trong

xống áo của cô dâu: đấy. (*Các chàng trai trong đám cưới định ra nhặt lấy*[1]).

SÊRUYBANH: (*Lanh lẹ hơn, chạy ra nhặt, và nói*) - Ai muốn lấy cứ việc đến mà giành với ta!

BÁ TƯỚC: (*Cười, nói với thị đồng*) - Con người dễ chạm nọc như thế, thì cái tát hồi nãy, có gì vui không nhỉ?

SÊRUYBANH: (*Lùi lại và rút kiếm nửa chừng*) - Tát tôi ấy ư, thưa đại tá?

FIGARÔ: (*Với một vẻ giận dữ hài hước*) - Hắn đã nhận được cái tát đó vào má của tôi: các bậc quyền thế xử phán như vậy đó!

BÁ TƯỚC: (*Cười*) - Vào má của hắn? Hà! hà! hà! bà nghĩ sao, Bá tước phu nhân yêu quý?

BÁ TƯỚC PHU NHÂN: (*Đang mải nghĩ, bỗng hồi tỉnh và nói với giọng có cảm xúc*) - À! Bá tước thân yêu ạ, và trọn đời mãn kiếp, không chút lơ là, tôi xin thề với ông như vậy.

BÁ TƯỚC: (*Vỗ vai ông thẩm phán*) - Còn ông, Briđoazông tiên sinh, ý kiến của ông thế nào bây giờ?

BRIĐOAZÔNG: - V-về tất cả những điều tôi trông thấy à, thưa ngài Bá tước?... N-Nói thực

---

(1) Theo tục lệ.

tình, tôi thì t-tôi chả biết nói thế nào: đó là ý kiến của tôi đó.

MỌI NGƯỜI ĐỒNG THANH: - Phán xét đúng!

FIGARÔ: - Trước kia tôi nghèo, thiên hạ khinh tôi. Tôi có tỏ đôi chút tài trí, sự hằn thù bèn kéo đến. Một người vợ xinh đẹp và sự giàu có...

BÁCTÔLÔ: (*Cười nói*) - Các trái tim sẽ đổ xô trở về với con.

FIGARÔ: - Có lẽ nào?

BÁCTÔLÔ: - Ta hiểu lòng người lắm mà.

FIGARÔ: (*Chào khán giả*) - Vợ tôi và tài sản của tôi để riêng không kể, xin mọi người hạ cố cho tôi vui lòng. (*Nhạc cử khúc tiền hậu tấu của điệu vè vôđơvin*[1]. *Điệu hát có ghi nhạc)*[2].

---

(1) Xem chú thích 2, tr. 243. Hồi IV, 10).

(2) Như đã có chú thích ở những đoạn trên, bài hát này cũng như những bài hát khác trong vở kịch, chúng tôi đều dịch xuôi nghĩa, không gò theo vần thơ, vì không phải là thơ, và vì tất cả các bài hát đó tác giả đều đã phổ nhạc, nếu lời thơ không đúng với các điệu nhạc đó thì cũng chả phục vụ gì tốt hơn cho vở kịch. Sau này, nếu có bao giờ có dịp đưa vở kịch này lên sân khấu của ta, thì các nhà đạo diễn sẽ tuỳ ý cho soạn thành bài hát hoặc theo điệu nhạc của tác giả đã chỉ dẫn, hoặc theo điệu nhạc mới nào đó. Khi đó thì lời dịch xuôi này sẽ là tài liệu để nhà nhạc sĩ tuỳ tiện sử dụng cho những bài hát kia.

VÔĐƠVI

KHÚC THỨ NHẤT[1]

BAZIN

Ba món hồi môn, cô vợ đẹp,
Thật là tốt phúc cho anh chồng!
Kẻ ngu dốt lại đi ghen tị
Với lãnh chúa, với thị đồng bạch diện
Người khôn khéo biết bề lợi dụng
Một câu tục ngữ cổ Latinh

FIGARÔ

Tôi biết rồi... (*Anh hát*).
Gaudeant bene nati[2]

---

[1] Couplet, dịch nôm na là *khúc*. Có chữ dịch là *biến điệu*.

(2) Cổ ngữ Latinh, *Gaudeant bene nati*: sung sướng thay những con nhà dòng dõi. Bazil đổi thành một câu lai căng nửa Latinh nửa tiếng Pháp. *Gaudeat bene* (Latinh) *nanti* (Pháp): sung sướng thay anh nào có của.

BAZIN

Không... (*lão hát*)
Gaudeat bene nanti[1]

KHÚC THỨ HAI

XUYZAN

Một anh chồng phụ lời thề ước,
Thì khoe khoang, và thiên hạ cười xoà:
Vợ anh mà có phen túng tắng,
Thì bị trừng phạt nếu anh buộc tội.
Một sự bất công vô lý đó,
Có nên nói rõ tại sao không?
Tại kẻ mạnh làm nên luật pháp.

(Hát lại)

---

(1) Cổ ngữ Latinh, *Gaudeant bene nati*: sung sướng thay những con nhà dòng dõi. Bazil đổi thành một câu lai căng nửa Latinh nửa tiếng Pháp. *Gaudeat bene* (Latinh) *nanti* (Pháp): sung sướng thay anh nào có của.

KHÚC THỨ BA

FIGARÔ

Jăng Janô[1]*, ghen tuông dở dẩn.*
Muốn kết hợp vợ đẹp với yên thân;
Chú mua về một con chó dữ,
Và đem thả nó ở trong vườn.
Đêm đến, tiếng sủa ầm kinh khủng!
Chó chạy lăng xăng, gì cũng cắn,
Trừ gã tình nhân đã bán nó.

(Hát lại)

KHÚC THỨ TƯ

BÁ TƯỚC PHU NHÂN

Có bà nọ chẳng yêu chồng nữa
Nhưng tính tình cao ngạo đoan trang.
Còn cô nọ, tấp tểnh ngoại tình,
Lại thề thốt yêu chồng một dạ.

---

(1) *Jean Jeannot*, tên hài hước, có thể dịch là: *chú khờ*...

Kẻ ngoan nhất, than ôi! là kẻ
Tự giữ gìn trong mối nhân duyên,
Và kiêng cữ mọi lời xét đoán.

(Hát lại)

KHÚC THỨ NĂM

BÁ TƯỚC

Một phụ nữ tỉnh nhỏ,
Khư khư giữ đạo thường,
Chẳng ma nào thèm ngó;
Hoan hô cái bà thanh lịch!
Giống như đồng bạc hoa xoè,[1]
Chỉ mang dấu triện một ông chồng,
Nhưng cần để mọi người cùng hưởng.

(Hát lại)

KHÚC THỨ SÁU

MÁCXƠLIN

Mỗi người đều biết mẹ hiền
Đã sinh hạ ra mình;
Còn hết thảy đều là bí mật.
Đó là uẩn khúc của tình yêu.
Figarô, *hát tiếp điệu:*
Uẩn khúc đó lại soi tỏ rõ
Vì đâu con một kẻ què mù
Thường khi đáng giá nghìn vàng[2]

(Hát lại)

KHÚC THỨ BẢY

Vì dòng dõi làm nên số phận,
Kẻ làm vua, và kẻ chăn chiên:
Duyên số đã làm nên cách biệt;

(1) Theo nguyên văn: l'écu du prince có thể hiểu theo hai nghĩa: 1) tấm huy hiệu của nhà vua, và 2) đồng tiền của nhà vua.
(2) Theo nguyên văn: "lại đáng giá người vàng" (Vaut son pesant d'or).

Duy tài trí đổi thay được tất.
Trăm vị vua được người sùng bái,
Chết đi, hương khói cũng tan tành;
Nhưng Volte[1] muôn đời bất tử.

(Hát lại)

KHÚC THỨ TÁM

SÊRUYBANH

Chị em phụ nữ mến yêu, nhẹ dạ,
Làm ta đau khổ chuỗi ngày xanh,
Ai ai cũng nguyền rủa chị em,
Nhưng ai cũng theo chân lẽo đẽo.
Khán giả tầng dưới[2] là hình ảnh chị em:
Kẻ nào làm ra vẻ coi thường,
Kỳ thực vẫn ra công chinh phục.

(Hát lại)

---

(1) Voltaire, nhà văn hào Pháp, thế kỷ 18.

(2) Nguyên văn, parterie, tầng dưới các rạp hát, nơi tập trung các khán giả trung lưu, không sang trọng như ở tầng gác có biệt phòng (loges), nhưng là những khán giả có tác dụng phê phán, có sức mạnh quyết định thành công hay thất bại của một vở kịch.

KHÚC THỨ CHÍN

XUYZAN

Nếu công trình vui vẻ, điên cuồng[1] này,
Có chứa đựng một đôi bài học,
Chiếu cố chuyện đùa vui
Hãy khoan dung cho lý trí.
Vậy đó, tạo vật khôn ngoan
Dìu dắt ta, theo sở nguyện,
Tới chủ đích bằng con đường lạc thú.

(Hát lại)

---

(1) *Công trình vui vẻ, điên cuồng*, theo lời của Xuyzan nói ra, thì là chỉ trò vui nhộn họ mưu mô sắp đặt cái đêm hôn lễ đó. Nhưng dưới ngòi bút của tác giả, thì còn ám chỉ tác phẩm này (tiếng Pháp, ouvrage, có nghĩa là công trình, cũng có nghĩa là tác phẩm) gọi là *điên cuồng* vì tiếng Pháp: fol ouvrage có nghĩa là tác phẩm vui nhộn. Nhưng ở đây, dịch là điên cuồng để gắn bó với câu dưới: "Hãy Khoan dung cho lý trí".

KHÚC THỨ MƯỜI

BRIĐOAZÔNG

Vậy, thưa các ngài, v-vở kịch vui,
Đương được phán xét l-lúc này đây,
Nếu không lầm, m-mô tả cuộc đời
Của nhân dân hiền hậu đương ngồi nghe
Bị áp bức, kêu la, gào thét,
Họ náo động quay cuồng ng-nghìn cách:
Kết cục lại, là những lời ca hát.

(Hát lại)

(Mọi người cùng nhảy múa).

Hết hồi thứ năm và cuối cùng.

KIỆT TÁC SÂN KHẤU THẾ GIỚI

ĐÁM CƯỚI FIGARÔ

Tác giả: BÔMACSE

Người dịch: TRỌNG ĐỨC

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU

CÔNG TY MINH THÀNH - BỘ CHỈ HUY QUÂN SỰ

TP.HỒ CHÍ MINH

*

*   *

Chịu trách nhiệm xuất bản

HÀ ĐÌNH CẨN

Chịu trách nhiệm bản thảo

NGÔ THẾ OANH

Biên tập

THẾ NGỌC

Trình bày bìa

NGÔ TRỌNG HIỂN

Sửa bản in

BAN BIÊN TẬP

In 500 cuốn, khổ 14.5 x 20.5 cm, tại Công ty In Văn hóa Sài Gòn. Giấy phép xuất bản số 93-2006/CXB/49-26/SK cấp ngày 25/01/2006.

In xong và nộp lưu chiểu Quý II-2006.

Tủ sách Kiệt Tác Sân Khấu Thế Giới ra mắt bạn đọc là công sức của nhiều thế hệ Sân khấu nối tiếp sưu tầm, nghiên cứu, dịch thuật...có ảnh hưởng lớn không chỉ về sân khấu mà có tầm ảnh hưởng đến phát triển văn học nghệ thuật Việt Nam nói chung.

Từ các tác phẩm cổ đại với các tên tuổi hàng đầu về bi kịch và hài kịch bộ sách trải rộng qua nhiều thời kỳ rực rỡ của sân khấu thế giới như thời đại Phục hưng, Lãng mạn và Hiện đại... giới thiệu những kiệt tác chói sáng có sức sống xuyên qua nhiều thế kỷ của những nhà viết kịch kiệt xuất... Nhiều tác phẩm ra đời từ hàng ngàn năm trước nhưng tư tưởng và nghệ thuật vẫn đồng hành với các bạn đọc và khán giả hôm nay.

Tủ sách kiệt tác kịp thời ra mắt bạn đọc trọn vẹn 100 cuốn trong năm 2006, chào mừng những sự kiện trọng đại của đất nước.

Giá: 36.500đ